

T.C
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL VE MODA TASARIMI ANASANAT DALI
TEKSTİL VE MODA TASARIMI SANAT DALI

**1923-2013 YILLARI ARASI BATI ERKEK GİYİM
MODASININ TÜRK ERKEK GİYİM MODASINA
ETKİSİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:
Şayan BADEM

İSTANBUL, 2016

T.C
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL VE MODA TASARIMI ANASANAT DALI
TEKSTİL VE MODA TASARIMI SANAT DALI

**1923-2013 YILLARI ARASI BATI ERKEK GİYİM
MODASININ TÜRK ERKEK GİYİM MODASINA
ETKİSİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:
Şayan BADEM

Öğrenci No:
090783012

Danışman:
Prof. Betül ATLI

İSTANBUL, 2016

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “1923-2013 Yılları Arası Batı Erkek Giyim Modasının Türk Erkek Giyim Modasına Etkisi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde ve kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 28/06/2016

Şayan BADEM

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

28.06.2016.

Enstitümüz ^{ve Moda} ~~Tekstil Tasarımı~~ Anabilim dalı ^{Kurum} ~~Tekstil ve Moda Tasarımı~~ Programı yüksek lisans öğrencilerinden 090783012 numaralı **Şayan BADEM'in** "Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim Yönetmeliği"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "1923 – 2013 Yılları arası Batı Erkek Giyim Modasının Türk Erkek Giyim Modasına Etkisi" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 14.06.2016 tarih ve 2016/24 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (45) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red veya Düşürme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Prof.Dr.Betül ATLI
(Işık Üniversitesi)

ÜYE
Prof.Dr.Esin SARIOĞLU
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Aytül PAPİLA
(Beykent Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Şayan BADEM
Danışmanı : Prof. Betül ATLI
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2016
Alanı : Tekstil ve Moda Tasarımı
Anahtar Kelimeler : Moda, Erkek Giyim, Erkek Moda Tarihi, Moda Akımları

ÖZ

1923-2013 YILLARI ARASI BATI ERKEK GİYİM MODASININ TÜRK ERKEK GİYİM MODASINA ETKİSİ

Bu çalışmada; 1923-2013 yılları arasında olan süreçte Avrupa erkek giyim modasının Türk erkek giyim modası üzerindeki etkisi incelenmiştir. Giriş bölümünün ardından ikinci bölümde moda olgusu üzerinden, moda ve giyim kavramları ile modayı etkileyen faktörler belli başlıklar altında toplanarak incelenmiştir. Üçüncü bölümde erkek giyim tarihine genel bir bakışla, dönemin olaylarıyla birlikte yıllara göre erkek giyim ve değişimine değinilmiştir. Avrupa'da erkek modasını etkileyen akımlar ile bu akımların giyim özelliklerine yer verilmiştir. Cumhuriyet'le başlayan inkılaplar ışığında Türkiye'de erkek giyimin değişimi, Avrupa'nın etkisi ve dönemin olayları ile oluşan erkek modası yıllara göre incelenmiştir. Batı modası ile Türk modası arasındaki benzerlikler ve farklılıklara yıl bazında değinilmiştir.

Araştırma da erkek giyimi 25-50 yaş arasında kısıtlanarak incelenmiştir. Giyim tarzı olarak kentli erkek giyimi (klasik erkek giyimi) ele alınmıştır.

Name and Surname : Şayan BADEM
Supervisor : Prof. Betül ATLI
Degree and Date : Master Thesis, 2016
Major : Textile And Fashion Design
Key Words : Fashion, Mens Wear, Fashion History, Fashion Trends

ABSTRACT

EFFECTS OF EUROPEAN MEN'S FASHION OVER TURKISH MEN'S FASHION FROM 1923 TO 2013

In this study, the influence of European male apparel fashion on Turkish male apparel fashion between 1923- 2013 was studied. Following the introductory chapter, in the second chapter, through the trend fact, factors that have impact on fashion had been analyzed together with the fashion and apparel concepts. In the third chapter, with a general overview on male apparel history, man apparel transition by years together with the years' circumstances had been dwelled on. Streams which affect male fashion in Europe and apparel features of these streams were examined. In the light of reforms which comes along with Republic, the change in male apparel in Turkey, the influence of Europe and male trend with periodic streams had been examined by years. Similarities and differences between Western and Turkish trends were examined year by year.

In this research male apparel had been examined between 25-50 age group. In terms if apparel style, citizen male apparel (classical male apparel) had been addressed.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

RESİMLER LİSTESİ.....v

1.GİRİŞ.....1

2. MODA OLGUSU VE MODAYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....2

2.1. Moda Olgusu.....3

2.1.1. Moda ve Giyim.....5

2.2. Modayı Etkileyen Faktörler.....5

2.2.1. Ekonomik ve Siyasi Etkenler.....6

2.2.2. Yenilikler ve Teknolojinin Modaya Etkisi.....10

2.2.3. Fuar ve Sergilerin Etkisi.....12

2.2.4. Sanatın Modaya Etkisi.....13

3. ERKEK GİYİM VE MODA.....16

3.1. Erkek Giyime Sosyal Bakış.....16

3.2. Erkek Giyim Tarihine Genel Bakış 16

3.2.1. Türk Erkek Giyiminde Değişim.....19

3.3 Erkek Modasına Karşılaştırmalı Tarihsel Bakış.....28

3.3.1. 1923-1929 Yılları Arası Erkek Giyim Modası.....28

3.3.2. 1930-1939 Yılları Arası Erkek Giyim Modası.....42

3.3.3. 1940-1949 Yılları Arası Erkek Giyim Modası.....	54
3.3.4. 1950-1959 Yılları Arası Erkek Giyim Modası.....	62
3.3.5. 1960-1969 Yılları Arası Erkek Giyim Modası.....	75
3.3.6. 1970-1979 Yılları Arası Erkek Giyim Modası.....	86
3.3.7. 1980-1989 Yılları Arası Erkek Giyim Modası.....	100
3.3.8. 1990-1999 Yılları Arası Erkek Giyim Modası.....	110
3.3.9. 2000-2013 Yılları Arası Erkek Giyim Modası.....	116
4. SONUÇ.....	129
KAYNAKLAR.....	131

RESİMLER LİSTESİ

	Sayfa No
Resim 1: Kısa Pantolon ve Uzun Çorap Kullanım Örnekleri.....	18
Resim 2: Sultan II. Mahmud	21
Resim 3: Redingot Örnekleri	23
Resim 4: İstanbul Örnekleri.....	24
Resim 5: 1920’li Yıllar Gömlek ve Yaka Örnekleri.....	29
Resim 6: Fötr ve Cape Şapka Örneği.....	29
Resim 7: Atatürk’ün Dönem Giyim Tarzı.....	32
Resim 8: 1920’li Yıllar Chesterfield Palto.....	33
Resim 9: 1920’li Yıllar Chesterfield Palto, Tüvit Çizgili Ceket ve Redingot Örneği.....	34
Resim 10: 1920’li Yıllar Palto ve Fötr Şapka Örnekleri.....	35
Resim 11: 1929 Ankara Atatürk ve Heyeti Dönem Giyim Tarzları	36
Resim 12: 1920’li Yıllar Oxford Pantolon Stili	37
Resim 13: 1920’li Yıllar Oxford Pantolon Stili	37
Resim 14: 1920’li Yıllar Savile Row Butik ve Dikim Örneği	38
Resim 15: Glen Urquhart / Galler Prensi, Takım Elbisesi İle	40
Resim 16: 1920’li Yıllar Knikers Pantolon Örnekleri.....	41
Resim 17: 1920’li Yıllar Atatürk Kısa Pantolonu İle.....	41
Resim 18: Salih Bozok, Rüştü Akın Paşa, İsmet İnönü, Atatürk Kısa Pantolonları İle.....	42
Resim 19: 1937 The Men’s Dress Reform Part.....	43
Resim 20: 1938 Moda Yat Kulübü Atatürk ve Heyetinin Stili.....	44
Resim 21: 1940 Yapımı Bir Norfolk Ceket.....	45
Resim 22: Atatürk Norfolk Ceketİ İle.....	46
Resim 23: 1930’lı Yıllar Deri Ceket ve Cape Şapka Örneği.....	46
Resim 24: George Raft Scarface Filminden Kruvaze Takım Elbisesi İle.....	47
Resim 25: 1930 Knapp Felt Şapka Reklamı.....	47
Resim 26: 1931 Çizgili Kruvaze Takım Elbise ve Panama Şapka Örneği.....	49

Resim 27: Clark Gable Menjou ve Gary Cooper Stilleri.....	50
Resim 28: 1933 Atatürk'ün İstanbul Üniversitesi Ziyareti.....	51
Resim 29: 1930'lu Yıllar Atatürk Smokin Takımı ve Klark Şapkası İle.....	52
Resim 30: Atatürk'ün Coco Channel'e Tasarlattığı Merasim Üniforması.....	53
Resim 31: 1943 Frank Sinatra Zooty Tarzı Giyimi İle.....	56
Resim 32: 1942 Zoot Suit Örnekleri.....	56
Resim 33: 1942 Humphrey Bogart Casablanca Filminde Trençkotu İle.....	58
Resim 34: 1940'lı Yıllarda Batı Erkek Trençkot Modası.....	59
Resim 35: 1940'lı Yıllarda Orhan Veli Trençkot ve Knapp Felt Şapkası İle.....	60
Resim 36: 1940'lı Yıllarda Batı Erkek Giyim Tarzı.....	61
Resim 37: 1940'lı Yıllarda Türk Erkek Giyim Tarzı.....	61
Resim 38: 1940'lı Yıllarda Türk Aydınlarının Giyim Tarzı.....	62
Resim 39: 1950 Beat Liderleri Jack Kerouac ve Neal Cassady.....	63
Resim 40: Marlon Brando ve James Dean Beat Stilleri İle.....	64
Resim 41: 1952 Teddy Boy Giyim Tarzı.....	64
Resim 42: 1958 Londra Teddy Boy Giyim Tarzı.....	65
Resim 43: 1950'li Yıllarda Ayhan Işık Filmlerinden Bir Kare.....	66
Resim 44: 1950'li Yıllarda Ayhan Işık ve Sadri Alışık Stilleri.....	66
Resim 45: 1950'nin Son Yılları Hipster Tarzı.....	68
Resim 46: 1950'li Yıllar Beat Tarzı.....	68
Resim 47: 1950'li Yıllar Genç Edward Tarzı Giyim.....	69
Resim 48: 1950'li Yılların Sonunda Erkek Giyim Detayları.....	70
Resim 49: Vakko 9 Temmuz 1950 Hürriyet Gazetesi Reklamı.....	72
Resim 50: Vakko 9 Temmuz 1950 Hürriyet Gazetesi Reklamı.....	72
Resim 51: Elvis Presley ve Tasarımcı Bernard Lansky.....	74
Resim 52: Erol Büyükburç.....	74
Resim 53: 1963 Pierre Cardin Takım Elbise Örneği.....	76
Resim 54: 1966 Pierre Cardin Takım Elbise Örnekleri.....	77
Resim 55: Vakko 13 Haziran 1966 Milliyet Gazetesi Reklamı.....	78

Resim 56: 1960'lı Yıllar Modlar.....	79
Resim 57: 1967 Paul Mc Cartney Hippi Tarzı Nakışlı Gömleği İle.....	80
Resim 58: 1966 ���ek Baskılı Gömlek �rneği.....	81
Resim 59: Vakko 16 Mayıs 1963 Milliyet Gazetesi Reklamı.....	83
Resim 60: Vakko 15 Mart 1964 Hürriyet Gazetesi Reklamı.....	84
Resim 61: Galler Prensi Kumaşı ve Pied De Poule Kumaş.....	85
Resim 62: 1974 Yılı Giyim Tarzı İle Yves Saint Laurent Katalog �ekimi.....	86
Resim 63: 1970'li Yıllar Glam&Glitter Tarzı.....	87
Resim 64: 1970'li Yıllarda Moda ve Satış Kataloğu.....	88
Resim 65: 1970 Oyuncu Mark Lancaster Izgara Desen Gömleği İle.....	89
Resim 66: Vakko 8 Kasım 1973 Hürriyet Gazetesi Reklamı.....	89
Resim 67: Vakko 16 Kasım 1974 Milliyet Gazetesi Reklamı.....	90
Resim 68: Vakko 5 Mayıs 1976 Milliyet Gazetesi Reklamı.....	91
Resim 69: Ernesto Che Guevara.....	93
Resim 70: Deniz Gezmiş Parkası İle.....	94
Resim 71: 1970 Yılı Bora Ayanoğlu Hippi Tarzı Gömleği İle.....	95
Resim 72: 1970'li Yıllar Batı'da Jean Pantolon Reklamı.....	96
Resim 73: Vakko 13 Mayıs 1974 Milliyet Gazetesi Jean Reklamı.....	97
Resim 74: 1976 Barış Manço ve Cem Karaca Rock Tarzları İle.....	98
Resim 75: Erkin Koray ve John Lennon Hippi Tarz Kıyafetleri İle.....	98
Resim 76: 1970'li Yıllar Uniseks Modası Reklam Afişi.....	99
Resim 77: Türkiye'de Uniseks Giyim.....	100
Resim 78: 1980'li Yıllar Ralph Lauren Koleksiyonu.....	101
Resim 79: 1980'li Yıllar Kadife Takım Elbise �rnekleri.....	102
Resim 80: Vakko 13 Ağustos 1980 Soyete 13 Dergisi Reklamı.....	103
Resim 81: 1980'li Yılların İlk Yılları Giorgia Armani Koleksiyonu.....	105
Resim 82: Vakko 6 Mayıs 1981 Yeni Asır Gazetesi Reklamı.....	106
Resim 83: Yuppie Tarzı Takım Elbiseler.....	107
Resim 84: 1988 Yuppie Tarzı Gömlek ve Kravat.....	108

Resim 85: Top Gun Filmindeki Tarzı İle Tom Cruise.....	109
Resim 86: Barışta Savaşanlar Dizi Oyuncuları.....	109
Resim 87: Kurt Cobain ve Nirvana Grubu Üyeleri Grunge Tarzı Kıyafetler İle.....	111
Resim 88: 1990'lı Yıllar Geniş Uzun Palto Örneği.....	112
Resim 89: Preppy Tarzı Ceket ve Pantolon Kombini.....	113
Resim 90: 1990'lı Yıllar Armani Keten Takım Elbise.....	114
Resim 91: 1990'lı Yıllar Vehbi Koç ve Rahmi Koç.....	115
Resim 92: Vakko 11 Haziran 1996 Hürriyet Gazetesi Reklamı.....	116
Resim 93: Casual ve Smart Casual Giyim Tarzı.....	118
Resim 94: Smart Casual Giyim Tarzı Renkli Chino Pantolon Örneği.....	119
Resim 95: Bisse 2005 Yaz Koleksiyonu.....	120
Resim 96: Bisse 2005 Yılı Sonbahar Kış Koleksiyonu.....	120
Resim 97: 2004 Vakko Erkek Koleksiyonu.....	121
Resim 98: Casual Kol ve Paça Katlama Stilleri.....	122
Resim 99: Casual Paça Kıvrırma Stili.....	123
Resim 100: 2011 Massimo Dutti Koleksiyonu Model Oriol Elcacho	124
Resim 101: 2012 Mango He Koleksiyonu Ünlü Futbol Oyuncusu G. Pique	124
Resim 102: 2008-2009 Vakko Sonbahar Kış Koleksiyonu.....	125
Resim 103: Mudo 2009 Yaz Koleksiyonu.....	126
Resim 104: 2011 Vakko Koleksiyonu Model Oriol Elcacho	126
Resim 105: 2013 Vakko Koleksiyonu.....	127
Resim 106: 2013 Türk Aktörleri Moda Çekimi.....	128

1. GİRİŞ

Modanın doğasını en iyi anlatan ve modayı endüstri haline getiren giyim, kişinin toplum içindeki duruşunu ve kimliğini ifade etmektedir. Ekonomik, siyasi, sosyal ve teknolojik değişimlerden etkilenen modanın bir unsuru olan giysi zaman içinde değişmiş, yeni anlamlar edinmiş, kullandığı kişiye kültürel ve sosyal kimlikler kazandırmıştır.

Modanın, çağdaşlaşma ile birlikte toplumun bütün kesimlerinde hızla yayıldığı görülür. Çünkü modern toplum anlayışı öncelikle endüstrileşmiş toplum olma ile alakalıdır. Endüstrileşmiş toplumun özellikleri ise, ulusal pazar oluşturma, iletişimin yaygınlaşması, okur-yazarlık oranının artması, kentleşme ile doğrudan bağlantılıdır. Yeni bir tarzın moda olabilmesi için değişimin olması şarttır. 19. yüzyılın ortalarına kadar bir giyim tarzının değişmesi için uzun yıllar gerekirken, giyim sanayisinin güçlenmesiyle moda giderek daha kısa zaman dilimlerinde değişmeye başlamıştır.

Bu tezde, Batı'daki erkek giyiminin moda etkileşim unsurlarından nasıl etkilendiği ve Türkiye'deki erkek giyimini nasıl etkilediği incelenmiştir.

2. MODA OLGUSU VE MODAYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Modanın ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmemektedir. Yüzyıllar boyunca tarihin göz alıcı olayları ile yakın ilişkili bir kavram olmuştur. Moda; insanların yeni biçimler yaratma ve giyinme tutkusu ile başlayan serüven ve sosyal statülerde yarattığı otorite, çevresindeki olaylara karşı gösterdiği sessiz protesto, beğenilme tutkusu ve sayılabilecek birçok unsuru içerisine alan etkenlerle beslenerek gücünü göstermektedir.

Moda günümüzde, bir hareket olarak algılanmaktadır. Bir moda doğar, büyür, yaygınlaşır ve ölür. Bir vakitler beğenilen hayranlık uyandıran şey, günün birinde modası geçmiş olur. Bununla birlikte moda günümüzde genellikle giysi sunumundaki yeniliği giysi ve tekstil dünyası olarak algılanmaktadır.

Moda tarihine baktığımızda moda için farklı açıklamalar ile karşılaşırız.

“Moda;(mode) Latince, oluşmayan sınır anlamındaki *modustan* gelmektedir. Ortaçağ Fransa’sında *La Mode* olarak kullanılmıştır. İngilizce karşılığı *fashion* olan moda; adet, usul, biçim, şekil, tarz, üslup, davranış, kibar sınıf hayatı, üst tabaka, yüksek zümre anlamlarına da gelmektedir” (Barbarosoğlu, 2002 s. 27).

Toplumdaki süslenme ve değişiklik ihtiyacından doğan ve geçici bir yenilik olarak tanımlanabilen moda; belirli zamanda yaygınlaşan ve her kesimi değişik biçimlerde etkileyen güçlü bir yapıya sahiptir. Aynı zamanda uzak köklerden gelen *muid* kökünden de birçok dilde onlarca kelime türemiştir. “*Mode* (moda), *modeliste* (modelist), *mouler* (kalıba döken) *moderne* (modern)ve *modifier* (değişiklik yapmak) yer alır.

“Toplum hayatına girmiş geçici yenilik olarak kullanılmakta olan modayı üç grupta toplamak mümkündür” (Barbarosoğlu, 2004,s. 27).

- 1- Değişiklik ihtiyacı ve süslenme özentiisiyle toplum hayatına giren geçici yenilik,
- 2- Belirli bir süre etkili olan toplumsal beğeni, bir şeye karşı gösterilen aşırı düşkünlük,
- 3- Geçici olarak yeniliğe ve toplumsal beğeniye uygun olandır.

Moda gerçek anlamda değişmeye inanan, değişme yoluna girmiş toplumlarda ortaya çıkar. Bu nedenle de bir yandan ekonomiye bir yandan da toplumsal yapıya

hareketli biçimde bağlıdır. La Petit Robert sözlüğü modayı şöyle tanımlıyor: “Belirli bir toplumda uygun görülen ortak zevkler, geçici yaşama ve hissetme biçimleridir” (Hakko,1983, s.15).

ABC erkek moda sözlüğünde moda için şu tanım yapılmıştır. "Belirli bir zaman veya mekânda geçici süre içinde uyumlu olan giyinme veya süslenme şeklidir. Eğer belirli dönem içinde onsuz olamayacağınızı düşündürüyorsa o modadır." (Amies, 2007, s. 44)

Bu tanım, sadece giyim ve tekstil anlamlarını içerse de aslında moda olduğu söylenebilecek pek çok olgu için genelleyebilecek iki önemli kavramı, modanın her görünümünde karşılaşılan özelliğini içermektedir. Modanın küresel olması, ikincisi ise modanın geçici ve değişken olmasıdır. Moda kavramı her zaman bu iki özelliği içermek zorundadır; Moda belirli bir zaman süresince ve belirli bir yerde ortaya çıkıp yayılır ve zaman süresinin sonunda *demode** olur, etkinliğini yitirir ve işlevi değişime uğrar.

2.1. Moda Olgusu

Moda geçicidir ve doğası gereği geçici olmak zorundadır. Kullanıcısına bağlı olarak belirli bir yerle sınırlı olmalıdır. Geleneksel anlayışta kentli, soylu bir moda hiçbir zaman kırsal kesimde de moda olmaz. Kırsal kesim ya da toplumun daha alt tabakaları bu modayı takip etmeye başladıkları zaman moda etkisini yitirmeye başlayacak ve demode olacaktır. Bu mekânsal geçicilik, modayı takip eden alt kültür gruplarından da kaynaklanabilir.

Örneğin, rock müzik ve rock müzik severler arasında moda olmuş bir nesne ya da tarz bu kültür grubunun dışında yaygınlaşmaya başladığı andan sonra o kültür grubu için moda olma özelliğini yitirmeye başlar. O kültüre o topluluğa ait tanımlama işlevini kaybederek genelleşir ve sıradan olmaya başladığından itibaren anlamını yitirerek tanım dışı olacaktır.

**demode:* Modası geçmiş olan

Buradan hareketle modanın bir başka özelliğinden söz edilebilir. Moda belli bir toplulukta ve belli bir sosyal statüde ortaya çıkarak göreceli olacak şekilde yaygınlaşır. Modanın toplumsal anlamdaki hareketleri yukarıdan aşağıya ve içten dışa bir genişleme ve genelleşme şeklinde olur. Merkezden uzaklaştıkça moda anlamını yitirir. Bütün bunlar modanın geçici olmasını açıklamaktadır.

Bu süreci, bir toplumun hareketinin tasarımı olarak görüp, modanın 5 evresi olarak ele alıp inceleyebiliriz.

1) Yenilikçi fikir: Bir bilimsel araştırma sonucu çıkan fikir moda nesnesinin kopuşu ve ilham kaynağı olabileceği gibi tesadüfi ortaya çıkan bir düşünce de modanın tetikleyicisi olabilir. Sentetik malzemeler ve kumaşlar üzerinde yapılan araştırmalar sonucu ortaya çıkan yenilik modanın 20. yüzyılda etkilenme sebepleri olmuştur.

2) Küçük bir grubun benimsemesi: Gösteriş ve alım gücü yüksek bir grubun farklılaşmak adına ortaya çıkan nesneyi takip etmesi olarak tanımlanabilir. Ayrıca bunu “üst tabakanın alt tabakadan ayrılmak için biçim ve tarz arayışına girmesi” olarak da adlandırabiliriz. (Barbarasoglu, 2004, s. 13)

3) Özdeş çevrelere aktarım: Yenilikçi fikir küçük gruptan sosyolojik olarak büyük gruba yaygınlaşır. “Yenilikçi fikir değişim geçirmez, yaratıldığı hali ile yeniden üretilir.” (Waquet& Laporte, 2011, s.15).

4) Dağılma ve dönüşüm: İlk fikrin yayılma yolu ile taklit edilmesi ile gerçekleşir. Herkes kendi statüsüne, mali imkânlarına ve tarzına göre yorumlar. Günümüzde sanayiciler bu hızlı fikri çabuk tüketme konusunu görev edinmişlerdir. Bu durum günümüz toplum tüketim alışkanlıklarını etkilemektedir. “Moda eğilimlerinden esinlenerek kısmen gündelik ürünleri yenileyerek eğilimleri yakından izleyen H&M ve Zara gibi markaların gelişimi bunun en iyi örneğidir.” (Waquet& Laporte, 2011, s. 15).

5) Genelleşme: Bu evrede yenilik, kitleler halinde yaşam tarzından saç kesimine kadar benimsenmiştir. Artık herkes kolaylıkla erişebilmektedir. Başlangıçta yenilik olarak benimsenen fikir bu beşinci evrede bayağılaşma ve fikrin ölümüne damgasını vurur.

2.1.1. Moda ve Giyim

Bugün modanın tüketim çarkı çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu tüketim çarkı içinde kuşkusuz modanın doğasını en iyi anlatan ve modayı gerçek endüstri haline getiren unsur giysidir. Giyim, endüstriyel olarak üretildiği için başlı başına modanın kalbini oluşturmaktadır. “Ronald Barthes’in belirttiği gibi, moda giysiler ile bu giysilerin giyildiği dünyanın birleşimidir.” (Waquet& Laporte, 2011, s. 25).

Giysiler herkes tarafından kullanılabilme özelliğine sahip oldukları için, kimlik kodlamasında kendini gösterebilecek en iyi örnek olarak görülmektedir.

Giysiler, kişinin üzerinde, toplumsal kimliğin bakış açısına ve kişilerin toplum içindeki yerlerine göre farklı anlamlar taşıyabilmektedir. Modanın hızlı değişimine rağmen vazgeçilmez oluşunu, moda fotoğrafçısı Vincent Peter, yaygınlığı ve yaşamdaki her alanı kapsamasına bağlamaktadır. “Giyinmek, kişinin toplum içindeki duruşunu, kimliğini ve hatta politik görüşünü ifade etmektedir.” (Tungate, 2006, s.41).

Moda sosyolojik yönden ele alındığında; insanların giysi ve aksesuarlarla oluşturdukları görünümünün, toplumun düşüncelerini ve kişiye olan davranışlarını etkilediği görülmektedir. Moda, giyinmenin yanında bir yaşam tarzı olarak değerlendirilmektedir. Tarih boyunca giyim bir sosyal statü göstergesi olarak görülmüştür. Moda da iktidarı temsil eden bir giyim şekli olarak belirmiştir. Birçok kişinin takip ettiği bir zincir olarak da yayılmıştır. Bunun nedeni ise, sosyal statü sahibi olmak olarak açıklayabiliriz.

2.2. Modayı Etkileyen Faktörler

Moda, insanların farklı olma düşüncesinden ortaya çıkarak, kısa bir sürede bütün toplumlarda ortak kullanım haline gelmektedir. Özellikle küresel akımlar, teknolojik gelişmeler, iletişim ağındaki genişlemelerinin sonuçları olarak günümüzde çok daha etkin hale gelmiştir. “Moda akımları kimi zaman zorlama ile ortaya çıkarak kısa sürede yaygınlaşır ve bir kibrit çöpü gibi yavaş yavaş sönmeye başlamaktadır. Zaman, alışkanlıkların, bıkkınlıkların, ilgisizliğin ağırlığıyla moda olanın sonunu hazırlar.” (Baudot, 2001, s. 8).

Moda bir kitle tüketim aracı olduğu için, toplum yaşamından etkilenir. Yaşam tarzı ve zevklerle doğru orantılı olarak gelişen moda duygusu örneğın gidilen tatil yerleri ve oradan edinilen deneyimlerle de şekillenir. Bu da turizmin moda ya etkisini beraberinde getirir. Deniz turizmi ve sahil kıyafetleri beraberinde bu giyim kültürünü moda da yer etmesine neden olmuştur. Artık tüm markaların her sezon deniz temalı koleksiyonlar hazırladığı görölmektedir. Günümüzde artık herkes tatil kıyafetlerini şehirli yaşamda kullanmaya başlamış ve bu modayı takip etmektedir.

2.2.1. Ekonomik ve Siyasi Etkenler

Ekonomik güç birçok alanda olduğu gibi moda sektöründe de etkili olmaktadır. Ekonomik anlamda güçlü olan ölkelerin yaşam tarzları ve kültürel yönleri diğeri ölkeleri tarafından benimsenen yaşam tarzı olmaktadır. Güç sahibi ölkelerin sektörde söz sahibi olmalarının yanı sıra etnik yapılarının, giyim tarzları moda eğilimlerine yansımaktadır.

19. yüzyılda ve 20. yüzyılda bir toplumla özdeşleşme, erkeklerin kimliklerini ve toplumsal çevrelerini etkileyen başlıca etmenler olarak kabul edilebilir. Halk kültüründe okuma oranında artış ve aynı zamanda kültürde giderek karmaşıklaşmak giyime de yansımıştır. Erkek modasında, ekonomik faaliyetlerde kullanılan giysilerin anlamı çoğu zaman sabit kalırken gündelik hayatta kullanılan giyime birçok anlamlar yüklediğı görölmüştür. “Erkekler meslek yaşamıyla, varlığını ekonomik gerekler veya hükümet yasaları nedeni ile sürdürürken, “dışarda” olmayı sürdürmenin avantajını yaşamıştır. Kadınlara göre daha fazla özdeşleştiklerinden, sanayi sonrası kuram erkek klasik kimliğinin doğası için oldukça uygundur. Bugün erkekler için doğduğu kabul edilen birçok giysi ironik bir biçimde kadınlar tarafından da kullanılmaktadır.” (Crane, 2000,s.225)

20. yüzyılda, pek çok bölgesel ve iç savaşların yanı sıra; 1. ve 2. Dünya Savaşları gibi iki büyük savaş yaşanmıştır. 1914 -1918 yılları arasında yaşanan 1. Dünya savaşı ve yirmi dört yıl sonra gerçekleşen 2. Dünya savaşı (1939-1945) ekonomik kriz, sosyal ve psikolojik olumsuz etkileri beraberinde getirerek insanlık tarihinin geleceğini hassas bir konuma sürüklemiştir. “Modanın merkezi olan Avrupa savaş öncesi özgürlüğün, saltanatın sürüldüğü yılların ve uzun bir çöküş döneminin

ardından, moda sektörü ekonomik sorumluluk ve sosyal kurallar çerçevesinde varlığını sürdürmeye çalışmıştır.” (Rouse, 1989, s. 149).

Savaşın olumsuz etkileri arasında, azalan erkek nüfusu önemli bir konudur. Genç erkek nüfusun büyük çoğunluğu cepheden dönememiştir. Bu da erkek modasında bir duraksama yaşanması ile sonuçlanır. Sosyal ve ekonomik alanda azalan erkek nüfusu modanın kadın üzerine yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Savaş dönemi ve sonrası itibari ile moda, genel olarak üniformalardan esinlenen parçalar üzerine yoğunlaşmıştır. Bu giyim parçaları ise ileri ki bölümlerde incelenecektir.

1. Dünya Savaş’ından sonra, genel toplum anlayışında değişimler yaşanmıştır. Sinema artistleri, Amerikalı mirasyedilerden, zengin sanayiciler ve ailelerinden oluşan yeni bir müşteri kitlesi oluşmuştur. Yeni zenginler ve bunların oluşturduğu yeni tarzlar ortaya çıkmıştır. Değişim, 1929 yılında meydana gelen ekonomik krizden olumsuz etkilenmiştir. Kriz önce New York borsasını vurmuş, daha sonra Avrupa'ya sıçramıştır. Neden olduğu işsizlik, enflasyon, kargaşa ve dengesizliklerle beraber, şık ve pahalı giysilere ulaşamayan mütevazı bir müşteriye de beraberinde getirir. Film yıldızlarının ve moda akımı başlatanların 1930’lardan 1950’lere kadar devam eden lüks görünümde önemli olan detaylara taşınmıştır. “Klasik takım elbisede, klapalar, yakalar, pantolon uzunluğu ve paça genişliği gibi detaylar öne çıkmıştır. Takım elbisenin kesimi, üretim süreci ve aksesuarları giyenin toplumsal alt yapısını ele verirdi. İyi bir terzi elinden çıkmış elbiseler bir statü göstergesi olarak görülmekteydi.”(Crane, 2000, s.226).

2. Dünya Savaş’ından Paris *haute couture** evleri ve erkek terzileri etkilenmiş ve zor ekonomik şartlar bu terzilerin farklı işlere yönelmelerine sebep olmuştur. Erkek terzileri yeniden dikimden çok eski kıyafetleri ters-yüz ederek onarılma işlemleri yapan, tadilatçılar olarak hayatlarına devam etmiştir.

**haute couture*: Kişinin özel beğenisine göre tasarlanmış

Sentetik maddelerde kaydedilen gelişmeler bunların düşük maliyetle üretimini sağladı. Ekonomik kriz ve savaşın neden olduğu zorunlu kısıtlamalar giyim sanayicisini ucuz hammaddelere yöneltti. Spor giyimi Amerikalılar icat etmese de, gücünü ve genişliğini ortaya çıkarmayı bildiler.

Türkiye’ de, 2. Dünya savaşına girmese de, ekonomik olarak dar boğazı ve krizi yaşamıştır. Moda alanında yavaş olan gelişme bu dönem durma noktasına gelmiştir. Ekonomik olarak sıkıntılı günler geçiren halka verilen, ekmek ile kumaş da karneye bağlandı. Birçok erkek, gömleklerinin yıpranan manşet ve yakalarını ters-yüz ederek kullanmaya devam etmek zorunda kalmıştır.

Türkiye’de savaş zamanı ortaya çıkan ihtiyaçlar, hazır giyim ve moda endüstrisinin gelişimini hızlandırmıştır. Bunun için yatırımlar yapılmıştır. “Avrupa modasını takip etmek için 1950’li yıllarda geniş çapta üretim yapabilecek, istikrarlı hazır giyim endüstrisinin gelişmesini zorlayan bir ortam oluştu. Hükümetin de desteklemesi sonucu, üretime standart getirilmiş, yeni üretim teknikleri geliştirilmiş ve savaş sonrası giyime artan talep karşısında üretimin hızlanması için makineleşmeye geçiş hızlanmıştır.” (İşbilen, 1995, s. 6).

Avrupa’da 1950’lerde moda merkezlerinin sayısında artış görülmüş, İspanya, İtalya birer moda merkezi haline gelmiştir. 1950’li yıllarda genç kuşaklar artık kendilerine özgü stiller yaratabilecek moda bilincine erişmeye başlamışlardır.

1960’lı yılların ikinci yarısına Vietnam Savaşı damgasını vurmuştur. Sovyetler Birliği ve Çin ile ittifaka girmiş olan Vietnam Demokratik Cumhuriyeti (Kuzey Vietnam) ile Vietnam Cumhuriyeti (Güney Vietnam) ve başta Amerika olmak üzere kapitalist müttefikleri arasında yaşanan savaştır. Amerika birlikleri 1965 yılından 1973 yılına kadar savaşa dâhil olmuştur. “Vietnam savaşları 1960’lı yıllarda ortaya çıkan *hippi** akımının güçlenmesine zemin oluşturmuştur” (Connikie, 1990, s.22).

hippi: özgürlüğün bireyin kendi içinde olduğunu savunan, tüm yetkileri reddeden bir yaşam tarzıdır.

1970'li yıllara gelindiğinde terör saldırıları gündeme gelmiştir. 1972 Münih Olimpiyatları'nda İsrailli atletler “Kara Eylül” olarak adlandırılan terörist saldırısında öldürülmüş, on yıl devam eden çeşitli terörist hareketleri ülkeler arasında gerginliklere neden olmuştur. “Moda bu gelişen olaylar karşısında terörizm-ajan-askeri hareketleri podyuma taşımayı bilmiştir. Siyah bereler, siyah soket çoraplar, geniş yakalı deri ceketlerin yanı sıra *kamuflaj** montlar, asker yeşilinde tişörtler dönemin siyasi özelliklerini yansıtmıştır.” (Herald, 1992, s. 62).

1973 ve 1979 yıllarında meydana gelen enerji krizleri Dünya ekonomisini olumsuz etkilemiştir. Bu krizler sonrası firmalar borçlarını ödemekte güçlük çekmeye başlamış, yeni istihdam azalırken, işsizlik oranları yükselmiştir. Kriz sonrası ortaya çıkan malzeme tedariklerinde yaşanan sıkıntılar birçok işletmenin kapanmasına sebep olmuştur. Bu krizin Türkiye ekonomisinde de büyük etkileri görülmüştür. Ülkede benzin ve tüp gibi malzemeler karaborsaya düşmüş, tedarik edilmesi konusunda büyük sıkıntılar yaşanmıştır. Hükümet ekonomiyi düzeltmek amacıyla 24 Ocak kararlarını yürürlüğe koymuştur.

1980'li yılların başından itibaren Dünya ekonomi piyasası, finansal serbestleşme, dünya ile bütünleşme gibi kavramlar daha fazla rağbet görmeye başlamıştır. Bütün bu değişim, gelişmiş ülkelerle, gelişmekte olan ülkeleri birbirine daha yakınlaştırmıştır. Diğer yandan sanayi alanında yoğunlaşan firmaların faaliyetleri, hızlı para değişiklikleri, ürün ve üretim teknolojisindeki baş döndürücü gelişmeler, rekabetin artması sonucu 1980'li yıllarda globalleşme çok daha belirgin bir hal almıştır.

1990'lı yıllarda Dünya'da moda tam anlamıyla bir sektör olmuştur. Moda evlerinin çoğu ya büyük şirketler tarafından satın alınmış ya da büyük işletmelere dönüşmüştür. Giysi, aksesuar, makyaj malzemesi, mobilya gibi ürünler satmaya başlamışlardır. Avrupa markaları iş gücünün ucuz olduğu üçüncü dünya ülkelerinde fabrikalar kurarak, üretimi buraya kaydırmıştır. Marka ve marka değeri gibi kavramlar ortaya çıkmıştır. Bu kavramların ortaya çıkması ile reklamların önemi artmış, hedef kitlesi gözeterek reklamlar yapılmaya başlanmıştır.

**kamuflaj*: Fransızcadan gelen bir gizlenme, saklanma yöntemidir.

1990-1991 yıllarında Körfez Savaşı gündeme gelmiştir. Irak'ın Kuveyt'i işgali ile başlayan ve Amerika'nın müdahalesi ile gelişen savaş bir yıl sürmüştür. Petrol bakımından zengin Orta Doğu'da patlak veren bu savaş moda dünyasının da gündeminde yer almıştır. Birçok tasarımcı koleksiyonlarda petrol, bayrak ve yıldız temalarını kullanmış aynı zamanda savaşı protesto eden sloganlar ile podyuma çıkmıştır.

11 Eylül 2001'de Amerika'daki İkiz Kulelere yapılan saldırı, uluslararası ilişkiler açısından bir dönemin başlangıcı olarak kabul edilmiştir.

Amerika Afganistan ve Irak işgal edilmiş ve Ortadoğu'da savaşlara neden olunmuştur. Yüzbinlerce kişi yaralanmış ve milyonlarca insan yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmıştır. Toplumsal olaylar ve terör karşısında Dünya'da birçok aydın ve sanatçı, duyarsız kalmayarak tepkilerini kültür ve sanat yoluyla göstermiştir. Moda alanında etkisi ise, askeri kıyafetlerin tekrar gündeme gelmesine neden olmuştur. Kamuflaj deseni tasarımcıların koleksiyonlarında yer almış, haki renk moda olmuştur. Askeri üniformaları hatırlatan parka ve pantolonlar koleksiyonlarda yerini almıştır.

2.2.2. Yenilikler ve Teknolojinin Modaya Etkisi

Moda teknolojik gelişmelerden sürekli beslenmiş ve etkilenmiştir. Teknolojik gelişmeler üretimde kullanılan metod ve makinaların sürekli olarak gelişmesine sebep olmuştur. Bilimsel gelişmeler, buluşlar sonrası iletişim yaygınlaşması modaya yeni bir boyut kazandırmıştır.

Endüstri Devrimi ile hız kazanan tekstil sanayinde 1960'lı yıllardan sonra yaşanan gelişmeler neredeyse bir devrim niteliğindedir. Sentetik liflerin icadı ile tekstilde bir patlama yaşanmıştır. Bu gelişmelerin birçoğu askeri alanda, uzay giysilerinde ve spor alanlarında yapılan araştırmaların sonucunda ortaya çıkmıştır. Savaşlardan yorgun çıkan Dünya 1950'li yılların sonları ile 1960'ların başlarında teknolojik alanda bulmuş olduğu yenilikleri modaya uygulamaya başlamıştır.

Modayı etkileyen önemli teknolojik gelişmelerden bir tanesi, 1958 yılında icat edilen INVISTA'nın ticari markası LYCRA®'dır. Likra elyafı uzun zaman sadece çamaşırlarda test edilmiştir. Yağ, losyon ve deterjanın zarar vermediği, iyi

boyanabilme özelliği ile iç çamaşırının imajını değiştirmiştir. 1972 yılında Münih Olimpiyatlarında yüzücülerin giydiği naylon ve likra ile üretilen ve "ikinci deri" diye adlandırılan mayolar büyük beğeni toplamıştır. Likra elyafı, pamuk, yün, deri, kaşmir gibi liflerle birleştirilerek kullanılmaktadır. Vücuda uyum ve hareket özgürlüğü kazandırmasından dolayı giysilerde sıklıkla tercih edilmiştir. Bu yüzden günümüzde likra elyafı, iç giyimden plaj giysilerine, jean pantolondan özel dikim giysilere, spor giyimden çoraba kadar geniş bir giyim yelpazesıyla karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde *PVC**, naylon gibi sentetik lifler geliştirilerek elbise yapımında yoğun olarak kullanılmaya başlanmıştır.

1970'li yıllardan sonra kaliteli ürün ile sıradan ürün farkı önem kazanmıştır. Doğal liflerden üretilen ürünler kaliteli olarak değerlendirilmiştir. Paris modası, kaliteli ürüne karşı ticari olarak kendini savunabilmek amacıyla yeni stratejiler geliştirmiştir. Toplumsal düzeni ve otoriteyi reddeden hippie gençliğin sentetik liflere karşı olan duruşu, sentetik liflerin yoğun olarak kullanılmasının önüne geçememiştir. Pamuklu ve yünlü gibi sağlıklı doğal kumaşlar yerini jarse gibi sentetik kumaşlara bırakmıştır.

1980'li yıllarda dokuma tekniklerindeki gelişmeler sayesinde yün ile likra ve pamuk ile polyester ipliklerinin birlikte dokunabilmeleri mümkün olmuştur. Doğal ipliklerle sentetik ipliklerin birleştirilmesi kumaşların boyanmasını kolaylaştırmıştır. Pamuklu ile polyester ve likra ile yünün birlikte dokunması sayesinde daha rahat boyanan kumaşlar dokunmuş daha fazla renk seçenekleri sunulmaya başlanmıştır.

**PVC: Polivinil Klorid*

Su geçirmeyen kumaşlar 1980’li yıllarda karşımıza çıkmaktadır. İlk gerçek anlamda nefes alabilen su geçirmez kumaş 1978 yılında Gore firması tarafından üretilmiş piyasaya 1980’li yılların başında sunulmuştur. Gore-Tex kumaşları, dayanıklı teknik kumaşların üzerine kaplama yapılması ile üretilmektedir. Gore-Tex, naylon veya polyester gibi sentetik kumaşların üzerine lamine edilerek su ve rüzgâr geçirmeyen, nefes alabilen giysiler üretilmiştir. Gore-Tex, şehir hayatında kullanılan mont, eldiven, bot, ayakkabı gibi giysilerin yapımında kullanılmaktadır.

1990’lı yıllarda doğal liflere tekrar dönüş yaşanmış, ekoloji dengesi önem kazanmıştır. Başlıca kullanılan kumaşlar, keten, ipek, kaşmir, likra ile özellikle dış giyim ve spor giyimde kullanılan polar kumaşlardır. Klasik polar kumaşı olarak kabul edilen polar kumaşı, spor giysilerin vazgeçilmez kumaşı olarak 1990’larda piyasaya çıkmıştır. Tüylenebilir yüzey, çabuk alev almama, en ve boydan çekmezlik, soğuk geçirmezlik, çabuk kuruma ve hava geçirgenliği özellikleriyle spor giyimde ve gündelik kullanımda kısa bir sürede benimsenmiştir.

2000’li yıllar, teknolojinin moda tasarımıyla bütünleştiği teknoloji çağı olarak adlandırılmaktadır. Gelişen teknoloji ile su geçirmeyen, leke tutmayan, buruşmayan, kumaşlar dışında çarpıcı bir değişiklik görülmemektedir. Teknolojide çığır açacak olan nano-teknoloji sayesinde, tekstil ve hazır giyim sektörlerinde büyük yenilikler olmuştur. Nano-teknoloji kumaşlara, buruşmazlık, su geçirmezlik, leke tutmazlık, antimikrobiyalite, UV koruyuculuk, yanmazlık veya çabuk kuruma, nefes alma ve daha iyi boyanabilirlik gibi özellikler kazandırmıştır.

2.2.3. Fuar ve Sergilerin Etkisi

Batı’da yapılan fuarlar yüzyıllar öncesine dayanır. Ticari yolların kesiştiği yerlerde, yöresel pazarlar olarak ortaya çıkmışlardır. M.Ö. 3. yüzyılda yapılan mal takaslarını en eski fuarlar olarak nitelendirebiliriz. İlk uluslararası moda fuarı 1845 yılında Paris’te daha sonra ise 1851 yılında Londra’da açılmıştır. Fuara tüm Dünya ülkelerinden 22000’in üzerinde ürün gönderilmiştir. Özellikle sanayi devriminden sonra hem tekstil makinelerinin teknolojik gelişimini göstermek hem de modayı tanıtmak için Batı’da fuarlar ve defileler yapıldığı bilinmektedir. Osmanlı döneminden itibaren terzilerin bu fuarları ziyaret ederek yeni kumaş ve moda

eğilimlerinden haberdar olmak istedikleri bilinmektedir. Günümüzde dahi Dünya'nın birçok yerinde hazır giyim ve moda fuarları yapılmaktadır. Osmanlı Devleti dönem sanayi gelişmelerini takip etmek amacıyla fuara 700 katılımcı ile dahil olmuştur. 1863 yılında Osmanlı Devleti, Sultanahmet Meydanında bir fuar düzenlemiştir. Uluslararası bu fuarın amacı Batı'ya kaliteli ürün satmaktır. 1873 yılında açılan Viyana uluslararası sergisine Osmanlı Devleti ile birçok dünya ülkesi katılmıştır. Fuar dokuma sanayinin yanında cam, haberleşme, aydınlatma, ısınma gibi birçok alanda gelişmelerin paylaşılmasına olanak sağlamıştır. Uluslararası fuarlar ticareti geliştirdiği gibi bilgi ve haberleşmeyi de sağlamaktadır.

2.2.4. Sanatın Modaya Etkisi

Sanat ve moda sözcükleri birbiriyle her dönem ilişkili olmuştur. İnsanın yalnızca gözleriyle dokunabildiği sanat ezeli ve ebedi olanla eş anlamlıdır; oysa ancak giyildiği zaman var olabilen moda, tam tersine yalnızca o anın yüreğinde iz bırakabilen, geçici olanı peşinden sürüklediği görülmüştür. Buna rağmen birbirinden kopmamıştır.

1880 yılı giysinin serüveninde önemli bir dönemin aşılmasına tanık olur. Giysi tarihin bir parçası olmaktan çıkmıştır ve kişisel bir anlatım biçimine dönüşmüştür. İlk olarak, Fransız moda tasarımcısı ve Paris Haute Couture'ünün kurucusu Charles Frederick Worth, tasarladığı elbiselerden birine imzasını atmıştır. “Tasarımlarının üzerine markasını etiket olarak koyan, yılda dört defa defile düzenleyerek yıllık koleksiyonlarını model kullanarak sunan ilk modacıdır. Yaptığı yeniliklerle ünü uluslararası sınırları aşan ilk modacı olarak moda tasarımcısı kavramına saygınlık kazandırmıştır.” (Sanal, 2012, sf. 54)

Worth'ün ardından gelen birçok modacı, kendilerine has tarzlar ve yeniliklerle moda tarihinde yerlerini almışlardır.

Tarihin akışında sanatla modanın yakınlaşmasını kolaylaştıran bir diğer modacı ise, Elsa Schiaparelli'dir. Picasso ve Dali gibi isimlerle yakın arkadaş olan tasarımcı sürrealizmi modaya nasıl sokabileceğini düşünmüştür. Elsa Schiaparelli, modayı sadeleştirmekte kararlıydı. Temalı defileleri düzenleyen ilk modacı olan,

sürrealizmi modaya sokmaya çalışan Elsa Schiaparelli'nin tasarımları ve hayatıyla ilgili belgeler Paris Moda Müzesi'nde sergilenmektedir.

1945–1946 yılları Fransa'nın moda alanında kaybettiği itibarını kazanma yıllarıdır. Louvre Müzesinde düzenlenen bir gösterinin yankıları ve etkileri uzun süre devam etmiştir. “2. Dünya Savaşı sonrası Fransız modasının kaderini belirledi. Çünkü bu, savaşın hemen ardından moda tasarımcılarının, sanatçıların, heykeltıraşların ve sahne tasarımcılarının bir araya gelerek moda sektörünü canlandırma operasyonu olmuştur.”(Baudot, 2001, s.136).

Sanat sokağa inip, moda müzeye girince bu yakınlık bugün en güçlü noktasına ulaşmıştır.

1950'li yıllar beyaz perdenin yükselme yıllarıdır. Sinemada “Rüzgâr Gibi Geçti” filmi ile tiyatrodaki “Chaillot Çılgını” oyunu büyük ses getirmiştir. Amerika'da başlayan *Rock'n Roll** rüzgârı bir anda bütün dünyayı sarmıştır. Özellikle gençlerin tutkusu olan dans ve müzik sosyal yaşantıyı dinamik kılmıştır. Elvis Presley'in jean takımı ve James Dean'in giymiş olduğu jean pantolon büyük ilgi çekmiştir. Jean kumaşlardan üretilen giysiler özellikle pantolon ve montlar modaya damgasını vurmuştur.” (De La Haye, 1988, s.102)

1950'lerin sonunda, Amerikan evlerinin demirbaşı haline gelen televizyonlar beraberlerinde özellikle gençleri hedef alan yeni bir popüler müzik türü olan *Rock'n Roll*'u yaygınlaştırmıştır. Popüler müzik merkezli bir dizi gençlik alt kültürü, ergenlerin ve yetişkin gençlerin kullandıkları giysileri ortaya çıkarmıştır.

**Rock'n Roll*: 1950'li yıllarda Amerika'da ortaya çıkmış bir müzik türüdür.

1960'larda müzik dünyasına damgasını vuran efsanevi isimlerin başında The Beatles topluluğu gelmiştir. Liverpoollu dört gencin n, kısa sürede İngiltere'yi aşıp tüm dünyaya yayılır. Mantar modeli saçları ve yakasız zel *Cardin** takımları moda olmuştur.

Bu yıllarda modern sanat, modayı sadece düşünsel olarak değil renk ve desen olarak da etkisi altına almıştır. “Andy Warhol, pop sanatın yükselişinin simgesiydi ve modanın içine sızan renkler de onun çalışmalarından payını alıyordu.” (Onur, 2004, s.55).

Müziğin bir başka boyutu folklorik müziklerin pop-rock şeklinde yeniden yorumlanmasıydı. Etnik kökenli müzik aletleri ve şarkılar pop sanatçıları tarafından yeniden yorumlanmıştı. Dönemin şarkıcıları etnik kıyafetleriyle bu yeni müzik akımını kitlelere ulaştırırken tarzları ile de etki altına almaktaydılar. Cem Karaca, Barış Manço, Erkin Koray pop-rock müzik kültürünün ülkemizdeki önemli temsilcilerindendir. Kıyafetleriyle dönemin gençleri tarafından takip edilmiştir.

* *Cardin*: İlk olarak Pierre Cardin tarafından yapılan yakasız takım elbiselere verilen addır.

3. ERKEK GİYİMİ VE MODA

3.1. Erkek Giyimine Sosyal Bakış

Erkek bireylerin giyimi, sosyal olarak başka başka kimlikler edinmek ve yaratmak için kullanıldığı düşünülürse, temel olarak 4 maddede incelenebilir.

- 1) Erkek bedeni ile nitelendirilen fiziksel güç ve denetim
- 2) Erkekler ile toplumsal iletişim kadınlarla cinsel ilişki kurmak için tanımlanan ilişki
- 3) Erkek mesleği sayılan işlerdeki mesleki başarı
- 4) Ataerkil aile rolü

Birçok erkek bu normlardan sapan bir imaj istemez ve giysi tercihlerini bu kuramlar üzerine kurmayı ön koşul benimser. Görünüşüne önem veren toplumlar olduğu kadar önem vermeyen ve bunu erkeksi kabul eden toplum yapısı ile de karşılaşmaktadır. “Modaya meraklı olanlar ve moda değişimini uyaranlar gençlerdir. Giyim tarzlarına en çok bağlı olanlar ise yaşlılar olur. Arkadaşları onların belli bir biçimde giyinmelerini bekler.” (Crane, 2000, s. 234)

Bu nedenle genellikle, genç erkeklerin giyim tarzları daha ifade dolu olur. Popüler kültür ve değişen moda algısını bir alt kültürden ayırt edecek şekilde kendi stilinde değiştirerek farklı bir yolda izleme olarak moda içinde var olmaya çalışır. Pazarın sunduğu ayırt edici özellikleri bir yaşam biçimi olarak seçer ve uygular.

3.2. Erkek Giyim Tarihine Genel Bakış

Modern görüşte kadın ve erkeği birbirinden ayıran temel giysiler etek ve pantolon olmakla birlikte, Antik Dönem Roma'da erkeklerin eteğe benzer tunik giyerken, Doğu'da kadınların pantolon giydikleri izlenir. Bu kategoriye uygun olarak giyim tarihinde kesin bir sınıflandırma getirilmeksizin, genel olarak erkek giysi silüetine bakılacak olursa, İlkçağdan Rönesans'a değin bol; 16. yüzyıldan günümüze kadar geçen sürede, kısmen bedene oturan, detaylı bir silüetten, sadeleşen ve vücut formunu ortaya çıkaran düz hatlı bir görünüm ortaya çıkar. İlk çağlarda avlanma, korunma, savaşma yetilerini engellemeyecek, hareket kabiliyetini artıracak bol

kıyafetler tercih edilmek zorunda kalınmıştır. Yerleşik düzene geçiş, teknolojinin ilerlemesi ve yeni sosyal hayat içerisinde erkek daha dar alanlarda yaşayan ve sosyalleşen bireyler olmuştur. Rahat hareket etmek için vücudu saran, sade kıyafetler tercih edilmiştir.

Pantolon bugünkü haliyle 19. yüzyılda görülmüştür. Pantolonun ilk versiyonu, tarihte ata binen kavimlerde ortaya çıkmıştır. Batı'da, Orta Çağın ilk zamanlarında erkekler tunik giyorlardı. Ancak metal zırhların kullanılmaya başlanması bu giysilerin kullanımını zorlaştırdı. Bu nedenle uzun çoraplar ile giyilen tunikler yerini kısa pantolonlara bıraktı. Rönesans'ın başlangıcı olan 14. yüzyıl bütün batılı erkek giyimini belirleyen bir dönüm noktası olmuştur. Birkaç yıl içinde, Ortaçağ'ın ayak bileklerine kadar saran erkek giysileri daralmış, aşırı kısa eteklere geçilmişti. Erkekler vücudu vurgulayan dar ve uzun çorap konçlarını da ortaya çıkaran giysiler giymeye başladılar. Bu çorap konçları, zamanla şekil değiştirip bir tür çoraplı pantolona dönüştü. "Culotte" (Külot) pantolonlar olarak adlandırılan bu dar pantolonlar ile ortaya çıkan erkeklik organları, zincirlerle ve kordonlarla süslenen ince bir kapakla gizleniyordu. Daha sonra bu pantolonların boyu kısalarak üstü rahatlatıldı. Zamanla yuvarlak bir balonumsu görünümü aldı. Renkli çoraplarla giyilen bu kısa pantolon modası Avrupa'da uzun süre modasını korudu.

Dizin hemen altında bağlanan ve uzun çoraplar ile giyilen kısa pantolonlar Batı modasında en parlak dönemini 1900'lü yılların başında yaşamıştır. Bu kısa pantolonlar için golf pantolonu adı da kullanılmaktadır. 1830'lu yıllarda kısa pantolonlar bacakları saran uzunluğa erişti ve pantolon adını almaya başladı.

Resim 1: Kısa Pantolon ve Uzun Çorap Kullanım Örnekleri

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/405746247657007894/>

Erişim tarihi: 05.01.2016

Takım elbise 19. yüzyılda erkekler için en önemli giysilerden biri haline gelmiştir. Hatta maddi durumu pekiyi olmayanlar, takım elbisenin bir sonraki kuşağa bırakılacak çok önemli bir miras olduğunu kabul etmişlerdir. Takım elbiseyi temiz tutmak için iç çamaşırların kullanılmaya başlandığı bilinmektedir. Vücutla elbisenin temas etmemesinin sağlamsa amacı ile kullanılır ve takım elbisenin ömrü uzatılırdı. Takım elbiseler kalıpları, kullanılan materyalleri, modelleri günün şartlarına göre birçok değişime uğramış, kullanım amacı ve verdiği şık görüntüsü ile yerini her zaman korumuştur.

Avrupa Rönesans'ının başlangıcına kadar gömlek bir iç çamaşırı olarak kullanılmaktaydı. İtibarlı bir erkeğin gömleğini göstermesi kabul edilemez bir durumdu. Ancak Rönesans döneminde omuz, göğüs ve kol altında dantel kullanımı, beyaz ketenin saklanması zorlaştırdı. 1530 yılında, giysilerin dar bir bantla katlanmasıyla gömleğin boyun ve bileklerde görünmesi kabul edilebilir duruma geldi ve moda oldu. 19. yüzyılın sonlarında gömleğin tamamen görünmesi kabul görmeye başladı. Bu zamanlarda gömleklerin yüksek, kolalı yakaları vardı. Ancak 1917'de, yakanın boyunda yarattığı basıncın, giyen kişinin gözleri için sağlıksız bir durum olduğu anlaşıldı ve yaka bugünkü halini aldı; yaka kravat üzerine katlandı.

Kalın yün kazaklar, Batı'da ilk örülen giysilerdir. Balıkçılar tarafından rüzgârdan, yağmurdan ve deniz suyundan korunmak amacıyla kullanılmıştır. Kazakların, balık ağı yapma yönteminden türetildiğine ve farklı bölgelerdeki

balıkçıların farklı örme tarzına sahip olduklarına inanılmaktadır. Tarihçiler balıkçıların, kazaklarının desenine bakarak birbirlerinin nereden geldiklerini anladıklarını belirtirler.

Tişört ortaçağ savaşçılarının zırhlı elbiselerin vücutlarına metal sürtmesini önlemek amacıyla kullandığı pamuklu giysidir. Amerikan askerleri 1. Dünya Savaşı sırasında Avrupalı askerlerin üzerinde görerek, kullanmaya başlamıştır. Bu pamuklu giysi Amerikan askerlerinin giydikleri yün içlikle karşılaştırıldığında daha serin ve konforluydu. 2. Dünya Savaşı sırasında hem kara hem deniz birlikleri tarafından giyilen tişört popüler olmuştur.

Paltolar çok eski zamanlardan bu yana kadın ve erkeklerin sık kullandıkları bir giysi türüdür. Tarihte paltoların boyutları, renkleri, şekilleri ve kumaşları farklılık göstermiştir. Yağmurluk 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmış, bol kesimli su geçirmez bir paltodur. 1823 yılında Charles Macintosh, su geçirmez bir kumaşın patentini aldı. Terziler, bu kumaşın zor dikildiğini düşündüler ve günlük çalışmalarında kullanmayı reddettiler. Bu nedenle 1840 yılında Charles Macintosh, ilk su geçirmez giysilerin yapıldığı kendi fabrikasını açtı. Trençkot ise gabardin kumaşın mucidi Thomas Burberry tarafından bulunmuştur.

3.2.1. Türk Erkek Giyiminde Değişim

Eski Türkler, gerek göçebe hayatın gerekse hayvancılık ile uğraşmaları sebebi ile daha çok deriden sağlam ve rahat kıyafetler tercih etmişlerdir. Şalvar ve pantolon giymek savaşçı kabilelere özgü bir giyimdir. Atlı birliklerin kuruluşu ile pantolon giymek neredeyse bir zorunluluk haline gelmiştir. Eski Türkler de kadın ve erkek giyiminin benzerlik gösterdiği görülmektedir. Kadını erkekten ayıran genellikle başlık kısmındadır. Savaşlarda her millet kendi kıyafetlerini giyerek savaşa giderlerdi. Her toplumun kendine özgü kıyafetleri olduğundan, savaşta birbirlerini tanırlardı. Bu da savaşlarda milletlerin birbirlerinden etkilenmelerine sebep olmuştur. Örneğin, “11. Yüzyılda ünlü Müslüman savaşçı Selahattin-i Eyyubi ile savaşan Fransızların savaş sonrası giydiği kıyafete Seladin denilmiştir.” (Arıg,2007, s.11)

Selçuklu döneminde Türkler, Asya geleneklerini İslam kültürüyle sentezleyerek Anadolu'ya aktarmışlardır. Göç yoluyla yeni kumaş desenleri ve etkileşimler Anadolu'da yoğun olarak hissedilmektedir. Bu dönemde göç sebebiyle Asyalı sanatçılar Anadolu'ya göç ederek yeni moda kültürleri oluşturmuşlardır. Selçuklu döneminden günümüze kadar göçler sürekli olarak modayı etkileyen önemli bir faktör olmuştur. Türkmenistan başlayıp, Anadolu üzerinden Batı'ya ulaşan ticaret yolları da modayı etkilemiştir. Kayseri çevresinde kurulan Yabancı Pazarı bilinen ilk uluslararası fuarlardan bir tanesi olarak kabul etmektedir. Bağdat'ta dokunan kumaşlardan yapılan kıyafetler bu fuarda satıldığı bilinmektedir. Fars kültüründe önemli yeri olan desen ve motiflerin bu yolla Anadolu'ya geçtiği düşünülebilir.

Osmanlı'da kıyafet, kısmen de olsa statü belirleyen bir özelliğe sahiptir. Müslüman sivil halk sade bir kıyafet giyer, üstünde bir entari, başta hafif serpuş, ayaklarda yumuşak bir çizme ya da bir çarık kullanılırdı. Kıyafetler, kaftan, haydari, kaput, entari, şalvar, cepken, serhatlı, ortakuşak, potur, don, ve tam yelek gibi isimlerle anılırlardı.

Osmanlı'da gayrimüslimlerin kıyafetleri divandan çıkan hükümler ile belirlenirdi. Bu hükümler çerçevesinde elbise giymelerine izin verilir, giymeyenler cezalandırılırdı. “Halk daha rahat ve istediği gibi giyindiği, yalnız asker ve memurların belirli bir kıyafete tabi oldukları görülmüştür.” (Arıç,2007, s.16)

Erkek giyiminin Osmanlı'da sınıf, din, millet kavramlarının kıyafet renk ve şekillerine yansıdığını gravürlerden anlaşılmaktadır. Kıyafet kişisel zevkten öte, toplumsal hiyerarşinin göstergesidir. Böylece bir kimsenin devlet memuru ya da ordu mensubu olup olmadığı, hangi sınıf ve rütbeden olduğu anlaşıldı. Müslüman halktan ya da gayrimüslimden olduğu, giydiği kıyafetten belli olurdu.

Erkek giyimi Tanzimat dönemi ile geleneksel dönemden ayrılmış, Batı'nın etkisiyle yeni şekillere bürünmüştür. Değişim ve reform anlamında yaşanan bu yenilikler önce ordu kıyafetlerinde başlamıştır. Yeniçeri ordusu kaldırılarak kurulan yeni orduya, batılı tarzda pantolon ve ceketten oluşan üniforma düzenlenmiştir. Reformların en etkili temsilcisi ise padişah II. Mahmut olmuştur. Batılı giyim tarzını

halka alıştırmak için sık sık yeni kıyafetleri ile İstanbul sokaklarında gezmiştir. Yeni ordunun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla fabrikalar kurulmuştur. Bunlardan en önemlileri 1827 yılında kurulan Dikimhane-i Amire ve Feshane'dir. Feshane sadece fes üretmekle kalmayıp sürekli geliştirilmiş ve üretilen ürünler çeşitlendirilmiştir. Elbiselik kumaş, iç çamaşırı, battaniye üretilen diğeri ürünlerdir.

Resim 2: Sultan II.Mahmud

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/II._Mahmud

Erişim tarihi: 26.05.2016

Tanzimat ile birlikte kullanılan kıyafetlerden alaturka setre, redingota verilen isim olarak bilinir. Seyahatlerin at üzerinde yapıldığı 18. yüzyıl İngiltere'sinden *riding coat** deyimini önce Fransızcaya ve sonra da diğer dillere "redingot" olarak geçmiştir. “Redingot; Tanzimat Döneminde giyilen dik yakalı, sıra düğmeli ve uzunca etekli düz ve kapalı yakalı eteği uzun cekettir. Alaturka setrelerin üstüne ucu siyah, ipek püsküllü kukuletalı, önüne düğme yerine ipek kordonlarla ilikli *sako** giyilirdi. Altta Fransız tarzı, paçası dar yukarısı geniş bir pantolon, içe gömlek, üzerine büyükçe bir mendil sarılırdı. Ayaklara *potin**, arkası sustalı kundura giyilirdi. Rugan iskarpin, yandan düğmeli bağlı potinler, lastikli çekme potinler, burunları bazen sipsivri, bazen düz kesik şekilde olan ayakkabıları, ince çoraplar veya bacakları saran uzun bağcıklarıyla modasına göre giyilirdi. Özellikle ayakkabıda moda takip edilir; Avrupa'nın son modaları diye mecmualarda yayınlanan ayakkabı resimleri ile Avrupa modası yakından izlenirdi” (Özer, 2009, s.375-376).

“Alaturka setre veya redingot ile boyun bağı bağlanarak kolalı gömlek giyilmeye başlanmıştır. Ayrıca redingotlarda zaman içerisinde değişime uğrar ve yerini istanbulinlere bırakmıştır.” (Tanpınar, 1998, s.565).

**Riding coat*: Binici ceketi

**Sako*: Paltoya benzeyen bir tür üst giysisi

**Potin*: Koncu ayak bileğini örtecek kadar uzun olan, bağcıklı ya da yan tarafı lastikli ayakkabı

Resim 3: Redingot Örnekleri

Kaynak: http://www.trt.net.tr/kostumaksesuar/galeriler/osmanl%C4%B1%20d%C3%B6nemi%20kost%C3%BCmleri/osmanli_donemi.html

Erişim Tarihi: 16.03.2015

İstanbul; İstanbul terzileri tarafından redingottan etkilenerek tasarlanmıştır. Uzun etekli, düz yakalı setrenin alaturka biçimidir. Redingota alternatif olarak tasarlanmıştır. Buradan Batı'nın giyim kültürünün yerleştiği İstanbul esnafının, giyim eşyalarını kendilerince yorumlayarak yeni bir giyim kültürü oluşturma şekline geçtiğini anlıyoruz. Burada da geleneksel yaşam tarzındaki kısıtlamalar ve yaşam şekli farklılıklarının doğurduğu etkileri kapatmak amacı ile yapıldığı düşünebiliriz. “Redingot tek başına giyilmediğinden ve abdest almaya imkân vermediğinden bu kıyafeti giyenler beynamaz olarak nitelendirilmişlerdir. Böylelikle yaşlı paşalar redingot yerine daha yumuşatılmış çizgilerde istanbulin giymeyi tercih edeceklerdir.” (Özer, 2009, s. 376)

İstanbulun, 1860'larda diz kapağına kadar uzanır, beli dar, omuzları ve eteği geniştir. 1890'larda eteği kısalıp daha daralmıştır. İstanbulun göğsü tamamen kapalı olduğundan gömleksiz ve kravatsız giyilebiliyordu. Redingot ise, Sultan 2. Abdülhamit zamanında yaygınlaşmıştır. Gençler ise, Batı toplumlarından gördükleri redingot ile daha Batılı bir görünüm sergilemeyi tercih etmişlerdir. Redingot Batı'dan alınıp uzun yıllar İstanbul ve Anadolu'ya kadar yayılmış ender giyim parçalarından biridir. Redingot Avrupa'da resmi kıyafet olarak giyilmeye devam edilirken 1930'larda terk edilecektir.

Resim 4: İstanbul Örnekleri

Kaynak: http://www.trt.net.tr/kostumaksesuar/galeriler/osmanl%C4%B1%20d%C3%B6nemi%20kost%C3%BCmleri/osmanli_donemi.html

Erişim Tarihi: 16.03.2015

Erkek giyimindeki değişimde, Tanzimat'tan itibaren cübbe ve İkinci Meşrutiyetle birlikte İstanbul'un yerini Batılı tarz cekete, şalvarda pantolona bırakmaya başlamıştır. Batı'dan gelen pantolon benimsedikleri medeni kıyafet ölçüsü olmuştur. Pantolonun kumaşı, rengi, kesimi, fermuarlı veya düğmeli oluşu, paçaları modaya göre değişim göstermiştir. Özellikle eski edebi eserler üzerinde yapılan

incelemelerde erkeklerin de kadınlar kadar Batı modasını takip ettikleri ve onlar gibi görünmek istedikleri anlaşılmaktadır.

Edebi eserler incelendiğinde, Osmanlının son dönemlerinde erkeklerdeki Batı hayranlığını ve Batılı gibi giyinme şeklini görebiliyoruz. Halit Ziya'nın romanı Aşk-ı Memnu'da çok fazla kıyafet tasviri yapılmaktadır. Romanın kahramanı Behlül aşırı Batı taklitçisidir ve giyimi, kravatı, bastonu, eldiveni ve kokusu ile taklit edilmek ister.

Türk erkek modasında, caz müziğinin popüler olması ile giyim şekline etkisi olmuştur. Geniş omuzları bol vatkalı kruvaze ceket, bol paçalı pantolon ile salon erkeği görüntüsü moda olmuştur. Aslında yaşam olarak Batı kültürü tüm halkta yerleşmemiş olsa da, görüntü ve müzik büyük şehirlerdeki erkeği Batı görüntüsüne yaklaştırmıştır. "Cumhuriyet yıllarında erkek giyiminde moda, Batı kaynaklı olarak yıllar içerisinde çeşitli değişimler gösterecektir. Bu değişimlerin büyük çoğunluğu mecmuaların moda sayfalarında kalmış halk tarafından kabul görmemiştir. Bunlardan biri de Batı'da görülmeye başlayan kısa pantolon ve golf pantolon modalarının Türkiye'de çok fazla rağbet bulmaması örnek olarak gösterilebilir." (Özer, 2009, s. 377)

Kısa pantolon, Türk erkek giyim kültüründe ilgi görmemiştir, bu dönem içerisinde Türkler şalvar giymişlerdir. Avrupa'da ise, kısa pantolonları kast sisteminde süslü soylular tercih etmiştir. İşçiler ise pantolon giyerlerdi. Her iki sınıfı birbirinden ayıran giysileri vardı. Batı'da Fransız ihtilaline kadar bu iki sınıfı ayıran kıyafetlerden biri de pantolonları olmuştur. Türk toplum yapısında ise, soylu ve halk şeklinde bir sınıflandırma yoktur. Kıyafetlerde de sınıflandırılma görülmemiştir. Türk erkeklerinde, binici pantolonuna benzer kısa pantolon özellikle askeri alanlarda giyildiği görülmüştür. Bu pantolon ise, kolay ata binmek amaçlı olarak kullanılmıştır. Fakat bu kısa binici pantolonda toplum tabanına yayılmamıştır. Türk toplumunda at figürünü, iyi ata binmekten ziyade daha çok taşıma aracı olarak kullanılmasını neden olarak düşünebiliriz. Kısa pantolonu en çok tercih edenlerden biri Mustafa Kemal Atatürk ve yakın silah arkadaşlarıdır.

Yine edebi eserlere baktığımızda, Reşat Nuri'nin "Eski Hastalık" isimli romanının kahramanı, ihtiyar bir diplomat olan Şevket Bey yeni zamanların modasına uyarak golf pantolon, çift gözlük ve kasketle gezdiği tasviri yapılmıştır. İhtiyar diplomata golf pantolon giydiren bu uzun soluklu moda, romanın diğer kahramanları Ekrem ve Ahmet Turgut'un kostümlerinin tasvirinde de görüldüğü gibi kalın tabanlı Amerikan ve İngiliz ayakkabılarını, şık spor çoraplarını ve kasketleri de beraberinde getirir. Nitekim o dönem erkek modası, golf pantolon da dâhil olmak üzere İngiliz ve Amerikan modalarının etkisi altında olduğunu buradan çıkarabiliriz. Her ne kadar sporcu kostümü gibi düşünülse de esasen rahatlığı dolayısıyla büyük şehirde yalnızca zengin ve entelektüel kişiler tarafından sevilerek tercih edildiğini düşünülmektedir.

"Diğer bir yeni tarz kıyafet smokin ise 1890'da Fransa ve İngiltere'de ortaya çıkan fakat Türklerin giymeye Cumhuriyetten sonra başlayacakları kıyafetlerdir. Ön yakaları ipek saten kaplı davet ve balolarda giyilen bir tür cekettir. Frak ise, siyah resmi uzun etekli ve yırtmaçlı bir takımdır." (Emiroğlu, 2001, s. 239).

Bütün düzenleme ve modalara rağmen erkek halkının kıyafetleri belli bir döneme kadar önemli oranda değişmediği yüzyıllarca aynı kaldığı görülmektedir. Cumhuriyet yönetimi yeni toplum ve yeni insan modelini oluştururken toplumsal bütünlüğün korunduğu görülür. Çağı yakalama adına günün modasına uygun milli kıyafeti oluşturmayı hedeflemiştir. Bu dönemde Türk halkı hem yaşam şekli ile hem giyim anlamında büyük bir değişime uğrayacaktır. Mustafa Kemal Atatürk 1925 yılında Türk erkeğinin giymesi gereken kıyafeti; "Ayakta iskarpin veya potin, bacakta pantolon, yelek, gömlek, kravat, yakalık, ceket ve elbette bunları bütünleyen başta şems siperli serpuş şeklinde tarif etmiştir." (Kocatürk, 1999, s.110).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu olan Atatürk, yeni devletin çağdaşlaşması için yaptığı inkılapların hedefini 1925'te Kastamonu'da "Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamını, modern ve tam anlamı ve bütün şekilleriyle medeni bir toplum haline getirmektir" diye açıklamıştır. (Arıg, 2007, s. 139).

Batılılaşma sırasında özellikle Osmanlı döneminde değişimin hedefi, kadından ziyade erkek üzerine olmuştur. Cumhuriyet İnkılapları Batılılaşma

hareketini erkekten başlatmıştır. Türk modernleşme projesine göre yeni erkek, Batılı hemcinsi gibi giyinen, kibar davranan, bıyık ve sakalı tercih etmeyen, hayatı kadınlarla ortak olarak paylaşabilen bir kişilik olması amaçlanıyordu. Eski tip erkek, toplumun içinde aşırı muhafazakâr, tutucu, kötü giyinen şekilde nitelendirilmiştir. Güzel giyinmek kavramı Cumhuriyet'le birlikte daha farklı bir anlam kazanmış 1920'li yılların başında erkek kıyafetleri, modası ve nasıl giyilmesi konusunda yazıların sıklaştığı görülmüştür. Resimli Ay dergisinde “Güzel giyinmenin muvaffakiyetinize ne gibi tesirleri vardır?” sorusu cevaplanırken aynı zamanda Avrupa ve Amerika'da en iyi giyinen meşhur kişilerin son moda kıyafetlerini sayfalarına taşımıştır. Güzel giyinmenin bir zevk olduğu gibi, insanlar arasında mevcut duruma göre itibarı hakkında fikir verebileceği vurgulanmıştır. İyi temiz giyinmiş bir erkek her zaman çevresinde saygı görür. Bu fakirlikle alakalı değildir. Temizlik, sadelik ve dikkatle bunu temin edebilir' denilerek iyi giyim ve düzene önem verilmesi üzerinde durulmuştur. Ayrıca iyi giyinmenin üç şartı tespit edilmiştir. Bunlar; elbisenin rahat olması, en iyi ve sağlam kumaştan seçilmesi, terzinin itinalı olması ve sağlam iş yapmasıdır. (Resimli Ay, Ağustos 1926, s. 32-33)

Modern düşünmeyi ve yaşamayı sağlamanın yolu kıyafetin değişmesine bağlanmıştır. Fakat bu çok kolay bir iş gibi görünmektedir. Toplumun dini simge olarak kabul ettiği bir başlığı değiştirmek oldukça önemliydi. Zira tarih boyunca İslam toplumlarının giyimi ile Hristiyanların arasındaki önemli farklardan biri de kıyafetlerindeydi. Bu da en bariz olarak başa giyilen başlık ile kendini gösteriyordu. Genelde bu konudaki değişim sanki din değiştirmekle ve o topluma benzemekle eşdeğer tutulmaktaydı. Önceleri tepki toplayan kılıktaki değişim belli bir süre sonra benimsenerek zamanın çağdaş kıyafeti kabul edilip aynı zamanda dini bir nitelik kazanıyordu. Bundan dolayıdır ki 2. Mahmut döneminin dini bir simge olarak benimsenmiş ve zamanın çağdaş giysisi kabul edilen fes, Cumhuriyet döneminde çağ dışılığın simgesi haline gelmiştir. Zira fes, sarık, çarşaf gibi giyimler geriliği, eskiyi, şapka, pantolon, kravat, ceket gibi kıyafetler ise Batıyı yani medeni dünyayı simgelediği belirtilmiştir.

3.3. Erkek Modasına Karşılaştırmalı Tarihsel Bakış

3.3.1. 1923-1929 Yılları Arası Erkek Giyim Modası

Batı'da bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler, yaşam biçimleri üzerinde etkili olmuştur. Dönemin üretilen kumaşları renkleri, kadın ve erkek kıyafetlerinin kesimlerini amacını ve ortamı etkilemektedir. Meslekler, spor ve boş zaman aktiviteleri modayı etkilemiştir.

1920'li yılların başlarında erkek modasında, geniş olmayan yakalı çok düğmeli ceketler ve yüksek belli pantolonlar görülmektedir. Bu tarz büyük ölçüde 1. Dünya Savaşı sırasında askerlerin giydiği üniformalardan etkilenmektedir. Savaş sonrası değişen kültür ve yaşam tarzı modayı da beraberinde değiştirmiştir. Caz kültür ve yaşam tarzının yerleşmesi ile moda da değişime girmiştir. Caz müziğin dinlendiği danslı toplantılar düzenlenmesi, müzikhollerin açılması bu toplantılarda giyilmek üzere bir salon tarzını da beraberinde getirir. Gömleklerde ise savaş zamanı kullanım kolaylığı ve rahatlığı nedeni ile başlayan yumuşak yakalar devam etmektedir. Savaş sonrası konforundan vazgeçmek istemeyen erkekler sert, kolalı yakalara tekrar dönmek konusunda çekimser kalmıştır. Böylelikle sade desenli yumuşak yakalı gömlekler günlük giyimde hâkimiyetini korurken, beyaz kolalı yakalı manşetli çizgili gömlekler salon ve özel sosyal hayatta tercih edilen gömlekler olmuştur. Ayrıca gelişen otomobil endüstrisi de, sürücülerde deri eldiven kullanımı başlatır. Gençler arasında takım elbise veya smokinler ile şapka, eldiven kullanımı yeni bir moda oluşturur. Sert kolalı yakalı gömlekler ile papyon, yaka iğnesi ve Windsor adı verilen geniş düğümlü kravatlar popüler olmuştur. Kravatların genişliğine uygun olarak yaka açıklıkları da geniştir. Günlük giyimde tercih edilen yumuşak yakalarda ise sivri yakalar yumuşatılmıştır.

Resim 5: 1920’li Yıllar Gömlek ve Yaka Örnekleri

Kaynak: https://www.flickr.com/photos/dr_blah/3525000417/in/photostream/

Erişim Tarihi: 26.05.2016

1920’li yıllarda kıyafet kadar önemli diğer bir konu da kıyafetin parçası olan şapka kullanımıdır. Batı modasında ortama ve kullanılan kıyafete göre değişik şapkalar kullanılırdı. 1920’li yıllarda şapka bir zorunluluktur. Erkekler şapka olmadan kamu alanlarına çıkmamaktadır. Erkek koleksiyonlarında şapkalar genellikle kenarları kıvrık yumuşak fötr şapkalardır. Sert melon, şık silindir ya da yazlık düz hasır şapkalar en sık kullanılanlarıdır. Günlük giyimde ise gazeteci şapkası veya golf şapkası olarak da adlandırılan yünlü kumaştan küçük cape şapkalar kullanılırdı.

Resim 6: Fötr ve Cape Şapka Örneği

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/535998793124680283/>

Erişim tarihi: 03.04.2015

Türkiye ise son 10 yılını sürekli savaşıarak geçirmiştir. Türkiye savaşın bitmesi ile ülkeyi Atatürk'ün önderliğinde üst medeniyetler seviyesine çıkarmaya çalışmaktadır. Bunun için gerçekleştirilen inkılaplar Türkiye Devletini çağdaşlaştırmak ve gelişimini tamamlamak içindir. Atatürk bu amacına ulaşmak için kendisinden başlayarak değişimi tavandan tabana yaymayı amaçlamıştır.

Türkiye'de şapka giyiminin yaygınlaşması 1925 yılından sonraki dönemlere denk gelir. Mustafa Kemal'in 26 Ağustos 1925'te Cumhuriyetin kuruluşundan hemen iki yıl sonra İnebolu'da yaptığı konuşma Türkiye'de giyim tarzında yeni bir dönem başlatmıştır. Tanzimat'la başlayıp Meşrutiyet'le artan Batıcılık akımının etkisiyle şapka giyilmektedir. İstanbul'da, Pera'da, Levantenlerin ve gayrimüslimlerin öncülüğünde bazı Müslüman Türkler de şapka giyilmektedir. Öte yandan yüzyıllarca dini ve sosyal kimliklerini kodlayan serpuş giymeye alışmış bir diğer kesim ise, kendini gayrimüslimlerle aynı kategoriye sokan fese yeni alışmıştır. Bu yeni şapkayı kabul etmeleri çok kolay olmayacaktır. Çıkarılan bir kararname ile bütün devlet memurları için şapka giyme zorunluluğu getirilmiştir. 25 Kasım 1925'te şapka hakkında kanun yürürlüğe sokulur. Böylece Osmanlılıktan arınmış, Batı'ya dönük yeni bir toplum yaratmak isteyen genç yönetim simgesel adımlardan en önemlisini giyim parçası olan şapka ile atmış olur.

1925'te erkeklerin şapka giymeleri kabul edilmiş, şapka, ceket, pantolon, kravat, baston vb. aksesuarlarla tamamlanmıştır. Giyim konusunda Batı ile paralellik sağlanmış olunur. Hedeflenen Batı görüntüsü hayata geçmeye başlamıştır. Bu da beraberinde Batı modasını da getirecektir. Cumhuriyetin getirdiği değişim yalnızca kurumların yenilenmesiyle sınırlı kalmayacak, çağdaşlaşma için bütün toplumsal yapısının, sosyal yapının, anlayışların değişimi olacaktır.

“Eski ve köhnemiş kurumların kaldırılmasıyla birlikte eskiye ait dış görünümü çağdaş hale getirmek, böylece kıyafette de modern dünya ile birlikte hareket etmek, kafaının içiyle birlikte dışını da değiştirmek için 1925'ten itibaren 1934'lere kadar süren modernleşme çalışmalara başlamıştır.” (Arıg, 2007, s.33).

Şapkanın Türk erkeği tarafından kabullenmesi kolay olmasa da, örnek alınan bürokratlar, liderler tarafından kullanılmasından sonra hızla yayılmıştır. Atatürk ilk

kez şapkalı olarak muhafazakâr bulduğu Kastamonu seyahatinde giymiştir. Bunun nedenini ise şöyle açıklamıştır. “İzmir’de giymiş olsaydım, o tarafın halkı beni çok kez gördüğü için bana değil şapkama bakarlardı. Beni ilk kez görenler ise, şapkamla olduğum gibi kabul ettiler.” (Arıġ,2007, s.52)

Buradan da halkın liderler örnek aldığını ve takip ettiğini anlıyoruz. Batılı görünüme kavuşmak isteyen halk çabuk ve hızlı tepki vermiştir. Gayrimüslimlerin sahipleri olduğu şapka mağazalarına siparişler yetiştirilemez olmuş, halkın şapka için sıraya girdikleri görülmüştür. Bu da talebin çok, üretimin yetersiz olduğunu göstermektedir. Şapka üzerine yatırım artmıştır. Bunun için bankalardan borç para veren kredi kampanyaları yapıldığı bilinmektedir. Batı’da çağdaş kıyafet olarak kabul edildiği için Türkiye’de de giyilmesi benimsenen şapka ve pantolonun Avrupa’daki tarihi süreçteki önem ve anlamı ile algılanışına baktığımızda şu bilgilere ulaşılmaktadır: Avrupa’da şapka 1960’lara kadar erkekler arasında sosyal statüyü belirlemede önemli bir rol oynamıştır. Şapka bir erkeğin üstlerine saygısını ifade etme yollarından biridir. Şapkayla selamlama adetleri sınıf sınırlarını belirlemektedir. 19. ve 20. yüzyılın başlarında şapka tüm toplumsal sınıflarda kullanılmıştır. Sokağa şapkasız çıkılmaması kadar, ev içinde de kullanılır hale gelmiştir. 19. yüzyıl İngiltere’inde silindir şapka, melon şapka ve kasket ilk kez silahlı kuvvetlerde kullanılmıştır. Fransa’da ise her toplumsal sınıf şapkayı farklı biçimlerde giymiş ve yüzyılın ortalarında üst ve orta sınıf resmi davetlerde silindir şapka, resmi olmayan davetlerde melon ve panama şapka kullanmışlardır. Türkiye de şapkaya bakıldığında bir selamlama aracı olarak çok geç kullanılmaya başlanmıştır. Daha çok bir statü göstergesi olarak kalmıştır. Beyoğlu stili tabir edilen Batılı giyim şeklini benimseyen genç, modern erkekler şapkayı bir selamlama aracı olarak kullanmaya meşrutiyet döneminden sonra başlamıştır. Türkiye’nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal, halka seslendiği konuşmalarında şapka ile selamlama yaparak halka bunu alıştırmıştır.

Batı’da orta çağdan beri giyilen pantolon, frank, yelek, eldiven ve kullanılan baston yeni Türkiye’de de kullanılmıştır.

Resim 7: Atatürk'ün Dönem Giyim Tarzı

Kaynak: <http://fotogaleri.hurriyet.com.tr/galeridetay/68157/2/43/ataturk-ve-cocuklar>

Erişim tarihi: 03.04.2015

Gösterilen kaynak resimde görüldüğü üzere Batı modasında giyilen 3'lü takım elbise ve krovaze ceket pantolon kombinli takım elbiseler Türk erkeğinin gardırobunda da günlük giyim de yerini almıştır. Atatürk'ün günlük giyimde tercihi kenarları biyeli fötr şapka olmuştur. Buradan Batı modasını yakından takip edildiğini görebiliriz.

Batı modasında, 1925'li yıllardan sonra, erkek modasında İngiliz stili göze çarpar. İngiliz modası dönemin şık ve seçici olma isteğini de beraberinde getirir. Bunun yansıması olarak erkek modasında kullanılan iki tarz görülür. Resmi durumlarda, özel akşam yemeklerinde ve davetlerde takım elbiseler uzun ve dar kesimlidir. Bilek boyundaki pantolonlar paçalara doğru sivrileşir. Redingotların yerini, klasik paltolar almıştır. Bu paltolar çizgili pantolonlarla birlikte giyilir. Ayrıca akşam yemeklerinde kullanılan smokin resmi gece elbisesi olarak ortaya çıkar ve bu dönemden itibaren büyük resmi ortamlar dışında kuyruklar kullanılmamaya başlanır. Kuyruk gençler arasında oldukça züppe olarak görülür onun yerine kısa smokin tercih edilir.

Resmi gecelerde cilalı ayakkabılar, günlük yaşam da, üzerine dokuma tozluklarında takıldığı bağcıklı ve düğmeli bilek boyunda botlar giyilirdi. Spor giysilerde ise kısa pantolonlar ile uyumlu ayakkabılar tercih edilirdi. Şık takım elbiseler ile beraber paltolar da önemli bir giysidir. Takım elbiselere göre seçilen

paltolar farklı tarz ve isimler ile ifade edilirdi. Dönemin en çok tercih edilen paltoları rahatlığı ve şıklığı ile Chesterfield ve Ulster adıyla adlandırılmaktadır.

Chesterfield; Batı'da kökeni 19 yüzyıla dayanan bir palto çeşididir. 1920'li yıllarda özellikle *elegan** görüntüsü ile şık erkeklerin takım elbise tercihi olmuştur. Tek düğme olan bu paltolar ileri dönemlerde kruvaze olarak da kullanıldığı görülür. “Vücuda oturan forma sahip olana Chesterfield paltolar kadife yaka ve yünlü kumaşlardan yapılmaktadır. Reglan kollu yapılan Chesterfield paltolar rahat kullanımı ile reglan kolun da yaygınlaşmasına sebep olmuşlardır.”(Amies, 2007, s.27)

Resim 8: 1920'li Yıllar Chesterfield Palto
Kaynak: (Amies, ABC of Mens Fashion, S.66)

**elegan:* zarafet, şıklık, incelik

Batı’da günlük giyimde ceketlerin içine giyilen yelekler moda olmuştur. Yeleği gösterme ve daha belirginleştirme isteği cekette tek düğme kullanımını yaygınlaştırır. Kruvaze kapamalar da şık görüntüsünden dolayı tercih edilmektedir. Erkek modası daha az disiplinli ve resmi olmuştur. Erkekler yeni kumaşların gelişimi ile çizgili kumaştan takım elbise ile iki veya üç düğmeli kısa ceketler tercih edilmeye başlanmıştır.

Resim 9: 1920’li Yıllar Chesterfield Palto, Tüvit Çizgili Ceket ve Redingot Örneği
Kaynak: (Peacock, Men’s Fashion, S.25)

Türk toplumunda, Cumhuriyetin ilanından sonra, resmi giyim şekli olarak tercih edilen Batı modasında palto da Avrupa etkileri taşır. Türk erkekleri giydikleri mono ve kruvaze kapama takım ceketlerinin üstüne, ulster tarzı kalın geniş kalıplı, yünlü kumaşlardan yapılmış paltolar tercih etmişlerdir. Bu paltoları özel Türk terzilerinde diktirmişlerdir. Paltolarını kenarları kıvrık fötr şapka ile kullanarak Batı modası ile eşleşen bir görüntü sergilemişlerdir. Buradan da Batı modasından güçlü bir şekilde etkilendiklerini anlamaktayız.

Resim 10: 1920’li Yıllar Palto ve Fötr Şapka Örnekleri

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/556616835172978252/>

Erişim tarihi: 03.04.2015

İstanbul'a ve doğal olarak Türkiye'ye Batı'dan gelen moda ve hayat tarzı Beyoğlu üzerinden gerçekleşmektedir. Özellikle Karaköy'ün aktif bir iş merkezi bölgesi olması ve Beyoğlu'ndaki müthiş değişim, modayı da beraberinde getirir. İstanbul'un büyük bölümünde geleneksel çarşı düzeni devam ederken, büyük mağazalar Avrupa'da yeni çıkmış ürün ve modaları burada sergilemeye başlamıştır. Böylece İstanbul; bir taraftan Batı'ya açılan kapı ve Avrupa'ya en yakın hayat tarzının yaşandığı yer olmuştur. Aynı değişim Anadolu'da görülememiştir. Bunun nedenleri olarak da yabancıların ve gayrimüslimlerin daha çok İstanbul'da yerleşmiş olması, Anadolu ile irtibatın ve ulaşımın dönemin şartları ile çok kolay olmaması gibi etkenler görülebilir. Etkileşimin yoğun olmaması sonucu Anadolu halkı modayı İstanbul'dan geride takip etmiş birçok moda yerleşmeden kaybolup gitmiştir.

Dönemin getirdikleri sadece giyim de değil, Batı modası yaşam tarzı dışında düşünce yapısında da değişimi gerçekleştirmiştir. Türkiye'de, Batı insanını yakalamak amacıyla dış görüntüsünü Batı standartlarına göre düzenleme çabası beraberinde laik düşüncüyü getirmiştir. Artık İstanbul insanı dış görünüşünde sakalını kesmiş ve fesini çıkarmış, takım elbiseli, kravatlı Batı modelinde bir topluluğa dönüşme yoluna girmiştir. Oluşan yeni ortam içerisinde özellikle Cumhuriyet bürokrasisi aile ortamında düzenlenen özel gün ve programlarla ortak yaşam

alanlarını genişletmiştir. Bu da Batı görünümünde ve yaşam tarzı içerisindeki erkeğin yanında yine şapkalı, döpiyes takım elbiseli kadınında yer aldığı son derece modern bir tablo ortaya çıkarmıştır. Hızla yayılan değişim sadece İstanbul ve Ankara ile sınırlı kalmamış, inkılaplar ile tüm Anadolu'ya yaygınlaştırılmıştır. Değişime direnen Anadolu halkı, ileriki yıllarda bu değişimden kendine düşeni alacak, danslı müzikli, kadınlı erkekli toplantılı yeni yaşam tarzına çabuk alışacaktır.

Resim 11: 1929 Ankara Atatürk ve Heyeti Dönem Giyim Tarzları

Kaynak: <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/07/9a/55/079a55d819532c168373fa3aca305fb0.jpg>

Erişim Tarihi: 03.04.2015

1920'li yıllarda Batı modasında öne çıkan bir diğer moda ise, rahat pamuklu kumaştan yapılan geniş bol paça pantolonlardır. Bu pantolonlar Oxford adı ile günlük giyimde kullanılmaya başlanmıştır. Bu moda yaklaşık 30 yıl erkek modasını etkisi altına almıştır. "Oxford pantolonlar adını ilk defa, üniversitelerin arasında hızla yayılan kısa pantolon giyme zorunluluğunu üzerindeki yasaklamalarını delmeye hevesli Oxford öğrencilerinden alır. Oxford öğrencileri tarafından kullanılmaya başlaması ile ortaya çıkmış ve hızla günlük giyimde yayılmıştır. 40 *inch** (101,6 cm) ölçüde paça genişliğine kadar çıkabilen Oxford pantolonlar takım ceketleri ile birlikte de kullanıldığı görülmüştür." (Costantino, 1997, s. 36).

**inch*: Ölçü birimi /1 *inch*=2,54 cm

Resim 12: 1920'li Yıllar Oxford Pantolon Stili
Kaynak: (Costantino, Men's Fashion, S. 36)

Resim 13: 1920'li Yıllar Oxford Pantolon Stili
Kaynak: (Blackman, 100 Yeras of Menswear, S.36)

Yeni Türkiye’de ise, yeni yeni alışılan sosyal yaşam gerek de zengin ailelerin Avrupa özentiliği ve yaşam hevesi en çok Batılı alanlarda ortaya çıkmıştır. Bol paça Oxford pantolon İngiliz öğrencilerinin aksine, Türk erkeğinin gardırobuna bir isyan olarak değil bir heves olarak girmiştir. “1925’li yıllarda moda olan çarliston dansıyla birlikte paçaların salınması için dizden aşağı bollaşan, geniş paçalı pantolonlar gençler arasında moda olarak yayılmıştır.”(Emiroğlu, 2001, s. 277)

Oxford Üniversitesi öğrencilerinin giydiği ayakkabının ancak uçlarının gözükebildiği bollukta büyük cepli açık renkli Oxford pantolonlar Batı’dan sonra Türkiye’de 1930’lu yıllarda ancak moda olmuştur.

Batı’da bu dönemlerde, 1800’li yıllardan itibaren İngiliz erkek modasında önemli bir yer tutan *savile row** stili de etkisini devam etmektedir. Savile Row, Londra’da Mayfair caddesi Savile Row bölgesinde bulunan ısmarlama terzi butiklerinden adını alır. İsmarlama terzilik anlamında da kullanılan savile row stili ile, bu butiklerde, kişiye özel servis söz konudur. Savile row giyimde Fransız haute couture stili esastır. Müşteriler seçtiği özel kalite yün, kaşmir kumaş desenlerinden, ölçülerine göre ince işçilikte takım elbise, palto, kaban, trençkot diktirir.1940’lı yıllarda savile row tarzı oldukça popüler olmuştur.

Resim 14: 1920’li Yıllar Savile Row Butik ve Dikim Örneği
Kaynak: (Costantino, Men’s Fashion, S. 50)

**savile row*: İsmarlama terzilik anlamında kullanılır. Ayrıca Londra’da terzilerin bulunduğu bir semttir.

Türkiye’de ısmarlama terzilik bir modadan çok gereklilikti. Avrupa’dan gelen ürünlerin satıldığı mağazaların yeterli olmaması ve ürünlerin pahalı olması nedeni ile terzilere önem artmıştır. Aynı modeller taklit edilerek yaptırılmaktadır. Kaliteli kumaş kullanan, işçiliği iyi olan itinalı terziler aralarından sıyrılıp isim yapmıştır. Moda algısı ve seviyesi iyi terzi elinden çıkmış bir elbise ile mahalle terzisinde yapılmış bir takım elbise arasındaki fark ile karşılaştırılıyordu. Bu dönemde iyi erkek terzileri Pera’da bulunmaktadır. Anadolu’daki büyük şehirlerde bu tarz iyi terzilerin öne çıktığı bilinmektedir.

Batı modasında kumaşta yenilik ise, Rahat giyimin ön plana çıkması ile yaşanmıştır. Gündelik hayatta sporun önemi artmıştır. Özellikle golf başta gelen sporlardandır. “Galler Prensi Glen Urquart golf oynarken tercih ettiği kısa paçalı pantolon, kısa sürede bu pantolonların moda olmasına yardımcı olmuştur. İyi bir golf oyuncu olan prens, ekose desenli kısa pantolonun üstüne tercih ettiği kazakları ile bir tarz yaratmış ve çok konuşulmuştur.” (Costantino, 1997, s.37)

Ayrıca ekose desenli takım elbiseleri ile tüm dünyada dikkati çeken prens Glen Urquhart bu desenin de kendi adı ile yıllar boyunca anılmasına sebep olmuştur. Günümüzde bu ekose kumaş, *Prince of Wales** adı ile anılmaktadır. Dönemin çizgili veya ekose ceket açık renk pantolon ve şık fötr şapkalar tercih eden erkekleri Galler prensinin tarzını takip ederek gösterişli bir erkek stili sergilemişlerdir. Bu tarz ise, **dandies* adı ile anılmalarına sebep olmuştur.

**Prince of Wales:* Bir çeşit ekose kumaş desenine verilen addır.

**dandies:* Züppelik

Resim 15: Glen Urquhart / Galler Prensi, Takım Elbisesi İle
Kaynak: (Costantino, Men's Fashion, S. 49)

Daha önceki yıllarda ergenliğe kadar erkek çocuklarında yaz kış tercih edilen kısa pantolonlar bu dönem günlük giyimin bir parçası haline gelmiştir. Golf pantolon olarak da adlandırılan bu pantolonların en yaygın kullanılan adı Knickerbocker pantolonlardır. Adını Herman W. Knickerbocker adlı bir yazardan alan bu pantolonlar daha sonraları knickers kısaltılması ile kullanılmaya başlanmıştır. Golf ve beysbolun yıldız sporcularının günlük hayatlarında da tercih etmeleri ile gençlerin dikkatini çekmeye başlamıştır. Aynı şekilde üniversiteli gençler arasında hızla günlük hayatta yaygınlaşır. “Knickers pantolonların günlük hayatta kullanılmaya başlanması uzun çorap modasını da beraberinde getirir. Çeşitli renk ve baklava desenlerde sunulan çoraplar zevkin göstergesi olur.” (Eberle,1998, s. 241).

Resim 16: 1920’li Yıllar Knikers Pantolon Örnekleri
Kaynak: (Blackman, 100 Yeras of Menswear, S.36)

Türk modası kısa paça golf pantolon modasına belki yetişememiş belki de esinlenilen spor dallarına uzaklığı ile moda olarak kabul edememiştir. Hiçbir dönem Türk toplumunda golf, beysbol gibi sporlar popüler olmamıştır. Bu da giysilerinin ihtiyaç olmalarını engellemiştir. Kısa pantolona benzer binici pantolonları ise, sınırlı sayıda erkekler tarafından rağbet görmüştür. Buna rağmen klasik pantolon ise, Batılaşma hareketi olarak üst tabakadan halka kadar indirmeye başarmıştır. Artık köyden kente her erkek klasik yünlü veya pamuklu bir pantolona sahiptir.

Resim 17: 1920’li Yıllar Atatürk Kısa Pantolonu İle
Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/517773288383813878/>
Erişim tarihi:03.07.2015

Resim 18: Salih Bozok, Rüştü Akın Paşa, İsmet İnönü, Ali Çetinkaya, Atatürk Kısa Pantolonları İle

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/556616835172916545/>

Erişim tarihi:03.07.2015

3.3.2. 1930-1939 Yılları Arası Erkek Giyim Modası

1929'dan sonraki on yılda ekonomik kriz tüm toplumları olumsuz etkilemiştir. Birçok ülkede sosyalizm, komünizm ve faşizm güçlenmiş, sanatta ilerleme yavaşlamıştır. 1929'da bir grup erkek İngiltere'de kendileri için çok daha renkli ve çok daha rahat bir moda yaymak için The Men's Dress Reform Part'ı oluşturur. Onlar pantolonları tuniklerle ya da fermuarlı tek parça giysilerle değiştirmeyi önerdiler. Bu oluşturulması çok güç bir konu gibi görülürken, erkekler için tenis maçlarında ya da deniz kıyısında giyilebilecek şortları ortaya atarlar. Daha dinamik ve konforlu tarz belirlemek isteyen bu kişiler yumuşak yaka, şort ve kısa pantolonlar hatta sandalet ile kendi özgürlükçü ve siyasi yansımalarını gösterirler. The Men's Dress Reform Part kurucularından olan ünlü İngiliz radyolog Dr. Alfred Charles Jordan ilk olarak şort ve ceket ile bisikletiyle işe giderken görülmüştür. Erkekler için sağlıksız kıyafetleri giymeyi reddeden grup, insanların daha rahat sağlıklı ve konforlu pamuk kıyafetleri kullanmalarını önerirler.

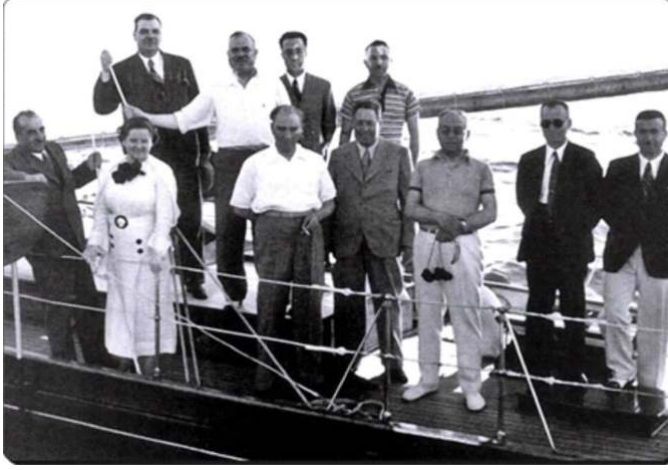

Resim 19: 1937 The Men's Dress Reform Part

Kaynak: <http://redingote.fr/breves/the-mens-dress-reform-party/>

Erişim Tarihi: 06.05.2014

Türk toplumunda erkeklerde bu moda, felsefesinden çok konforu ve görüntüsü ile etki bulmuştur. Özellikle büyüme de hızlanan Türk ekonomisi beraberinde de sosyal hayatın gelişimini etkiler. Tatil ve sosyalleşme aktiviteleri artar. Etrafı denizler ile çevrili Akdeniz iklimli Türkiye’de The Mens Reform Part’ın belki felsefesi anlaşılmamıştır fakat ortaya çıkardıkları kısa şortları, pamuklu hafif kıyafetleri tam da bu Akdeniz ülkesine uygun düşer ve benimsenir. Teknolojinin ilerlemesi ile yeni bulunan pamuklu dokumalar, ketenler giyime yumuşaklığı getirmiştir. Geçmişin sert gömlek yakaları yumuşak ve genellikle açık kullanılan yakalara dönüşmüştür. Örgü hırkalar, kazaklar, yelekler, yün ve pamuklu karışımı, doğal ve sağlıklı örgü giyimler modern, atletik çağın soluk alma aracı olmaktadır. Kravat kullanmak mecburi değildir, pantolon askıları da tarih olmuştur.

Resim 20: 1938 Moda Yat Kulübü Atatürk ve Heyetinin Stili

Kaynak: <https://smedcacheak0.pinimg.com/originals/77/63/b2/7763b26b0ce2669f2693bab5c7eb3e4d.jpg>

Erişim Tarihi: 15.03.2015

1930'lu yılların sonlarında erkek giyiminde spor ve rahatlık kendini gösterir. Bedene oturan ceketler omuzdan etek ucuna doğru darlaşır ve kalçayı örtecek şekilde uzundur, böylece omuzlar vurgulanmıştır. Pantolonlar uzun, rahat ve duble paçalıdır. Kasket ve iki renkli ayakkabı spor kıyafeti tamamlar. Kış mevsiminde bedene oturan palto Chesterfield ya da bol kesimli, üstten torba cepli, geniş yakalı, diz altına uzanan palto ve yağmurluk giyilir. Paltoluk kumaş desenleri küçük ekoseli, gri zemin renkleri üzerine çizgili, balıksırtı veya diyagonaldir. Yünlü dokuma kumaşlardan yapılmıştır. “Kruvaze kapanan ceket ve paltolarda değişik boyutlarda düğmeler kullanılır.

1930'lu yıllarda tekrar moda olan bir giysi de Norfolk ceketidir. Norfolk Dükü adına atfedilen Norfolk ceketler benimsenen stile uygun ceketlerdir. Günlük giyimde güncellenerek bu dönem kullanılmaya devam edilmiştir. “Norfolk ceket, 7. Edward ile önemini korumaya devam etmiş, erkek ve erkek çocuk gardıroplarında yer almıştır. Norfolk ceket klasik takım ceketlerinden farklıdır.” (Gunn, 2012, s. 55)

Günlük yürüyüş, sürüş ve hafta sonu aktivite için tüvit ve flanel kumaştan takım elbiseler giyilmiştir. Yüksek düğme kapamalıdır. Deri top düğme kullanılır. Büyük cepleri vardır. Karakteristik bir bel bant bulunur. Arkada iki geniş pile, sırttan bele doğru iner ve bel bant ile birleşir. Sırtında ve omzunda bulunan bu pililer ile

rahat hareketi sağlayan ceketlerdir. Bazı modellerinde omuzunda pe parçası ve avcı cebi de olur. Genellikle golf pantolonları ile beraber kullanılır.

Tüvit ve flanel kumaşlarla yapılan bu ceketler desen alternatifi de sunar. Galler prensi kumaşı olarak adlandırılan ekose desen ile popüler olmuştur. Balıksırtı yünlü kumaşlardan, kazayağı desenlerden de yapılır. “Norfolk ceketler yünlü kumaşlardan yapılan farklı renk ile eşleştirelebilen pantolonlarla beraber kullanılır. Norfolk Ceket bir takım elbise değildir ve aynı desenden pantolon yapılmaz. Günlük giyimde tercih edilir." (Scneider, 2013, s.16)

Resim 21: 1940 Yapımı Bir Norfolk Ceket
Kaynak:(Gunn, 2012, s.55.)

Türk erkeğinde Norfolk ceketini Türk erkek vücut yapısına, kullanım ihtiyaçlarına uygunluğu nedeni ile tercih edildiğini düşünebiliriz. Kumaş tercihi olarak yün kumaşların kullanılması sebebi ile kolay elde edilebilen bir ceket olmuştur. Atatürk ve yakın çevresinin fotoğraflarından da anlaşılacağı üzere en azından Batı modasını takip eden üst seviyedeki erkekler tarafından kullanılmıştır.

Resim 22: Atatürk Norfolk Ceketİ İle (Fotoğraf sonradan renklendirilmiştir)

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/386605949237875631/>

Erişim Tarihi: 15.06.2015

Bu dönemde ayrıca deri ceket erkekler arasında moda olmuştur. Yakası kürklü ya da geniş yakalı, üstten takma cepli geniş omuzlu, kalçaya kadar inen deri ceketler cape adlı şapkalar ile günlük giyimde tercih edilmektedir.

Resim 23. 1930'lu Yıllar Deri Ceket ve Cape Şapka Örneği

Kaynak: <http://www.asuitthatfits.com>

Erişim tarihi: 03.04.2015

1930'lu yıllar aynı zamanda, erkeklerde güçlü görüntü verme içgüdüğü ile giyinme devrimidir. Bu dönem çekilen filmlerde bu imaj ön plana çıkmıştır. Dönemin çekilen mafya filmlerinde gangsterler takım elbise giymiş, Knapp Felt diye adlandırılan şapkalar kullanmışlardır.

“Takım elbiselerde vatka kullanarak omuzların genişliği vurgulanmıştır. Yakalar da omuzlara orantılı olarak genişlemiştir. Erkeklerde atletik vücudu vurgulamak için bel ve basen kısımları daraltılarak üçgen şekil verilmiştir. Etek ve basen ölçüleri daraltılmıştır. Pantolonlarda boru paça kullanılarak paça uçları duble çalışılmıştır.” (Blackman, 2009, S.92)

Resim 24: George Raft Scarface Filminden Kruvaze Takım Elbisesi İle

Kaynak: (Blackman, 100 Yeras of Menswear, S.92)

Resim 25: 1930 Knapp Felt Şapka Reklamı

Kaynak: (Blackman, 100 Yeras of Menswear, S.92)

Cumhuriyetin ilanından sonraki dönemde, Türkiye erkek modasında İngiliz giyim tarzı etkindir. İngilizlerin geleneksel özel okulları, spor kulüpleri ve aristokratlıklarıyla Batı modası sergilenmektedir. Günün belli saatlerinde değişik giysiler giymeyi benimseyen Edward stili, özellikle kentli hayatta yerleşmiştir. Hareketli yaşama ayak uydurma çabaları başlamıştır. Günlük hayatta kıyafetler yerini rahat, şekilci olmaktan kaçınan, sıradan görünmeye öykünen genç tasarımlı giysilere bırakmak zorunda kalmıştır. Daha önce günlük giyim, spor giyim, salon giyimi diye bir ayırım yokken erkek giyiminde bu kültür Batı modası etkisi ile yayılmaya başlamıştır. Teknolojide ilerleme kaydedilmiştir. Sümerbank öncülüğünde dokumada yeni teknikler keşfedilerek, pratik kullanımlı, yaşamın hızlanan ritmine uygun türde kumaşlar üretilmiştir. Türk toplumunda moda, giderek tüm sosyal sınıflara yayılarak batılılaşma zorunluluğu getirmiş; giyim ısmarlama terzi ürün olmaktan çıkarak, daha ucuz bir çözüm olan hazır giyimin ilk adımları atılmıştır.

Moda, erkek görünümüne yumuşama getiren giyim özellikleri kazanmıştır. Erkek vücudu için yenilenme gereksinimi doğmuştur. Bir sporcu kadar sağlıklı gözükmeli, düz karınlı, geniş omuzlu, dar kalçalı olmalıdır. Herkesin vücudunu atletik hale getirmesi mümkün olmayacağına göre yine terzilerden medet umulur. Geometrik hatlarda tasarlanan giysilerin omuzları kare ve yüksek gözüksün diye vatka ile kruvaze ceketlerin göğüsleri telalarla desteklenmiştir. Pantolon paçaları bollaşması için bol pilili ve duble paça kullanılmıştır. Tıpkı Batı'da olduğu gibi güçlü ve atletik görüntü sağlamak için kıyafetten medet umulmuştur. Avrupa'dan getirilen patron kalıpları ile geniş omuzlu dar kalçalı ceketler diktirilmiştir.

Batı'da bu dönemde *raye** kumaştan pantolon ve takımlar giymek çok moda olmuştur. 1930'larda çekilen sesli filmler, filmlerdeki kadın ve erkek yıldızların giyiniş tarzları tüm Dünya'da etkili olmuş ve sinema ile Türkiye'de bu yeniliklerden etkilenmiştir. Her iki erkekten biri, *Menjou** denilen stilde bıyık bırakmaya başlamıştır. Amerika ve Avrupalı erkekler arasında kullanılan en popüler giysi ürünü olan pamuklu gömlek, Türk erkeğinin gardırobuna girmiştir. Ceket ceplerine de kravatla aynı desende cep mendilleri kullanılırken, pantolonlarda bollaşma görülmüştür. Tebeşir çizgili ceket ve takımlar erkek gardıroplarında yerini almıştır.

Resim 26: 1931 Çizgili Kruvaze Takım Elbise ve Panama Şapka Örneği
Kaynak: (Blackman, 100 years of Menswear, S.38)

Amerikan sinemasının ünlü aktörleri, Gary Cooper, Clark Gable, Cary Grant, Fred Astaire Avrupa ve Amerika'da erkek giyiminde şıklık ve zarafetin sembolü olmuşlardır. Türkiye'de ise filmleri ile ünlünen yıldız aktörler giyimleri ile de moda olmaktadır. “Türkiye’de onlar gibi giyinmek, onlar gibi bakmak moda olmuştur” (Ormanlar, 1999, s. 51).

**raye*: Bir çeşit çizgili kumaş

**menjou*: Tanınmış bir sinema sanatçısının soyadıdır

Resim 27: Clark Gable Menjou ve Gary Cooper Stilleri

Kaynak : <http://www.fanpop.com/clubs/clark-gable/images/7080581/title/clark-gable-photo/>

<http://www.doctormacro.com/Images/Cooper, Gary>

Erişim tarihi: 05.02.2015

1923-1939 yılları arasında Türk modasını incelerken Türk modasının öncüsü olarak Atatürk'ü de ayrıca incelemek gerekir. Atatürk gerçekleştirdiği inkılaplara bizzat kendisi öncülük etmiş ve pek çok konuda olduğu gibi birbirinden şık kıyafetleri ile moda konusunda topluma öncü olmuştur. “Yurtdışından veya Türkiye’nin en iyi terzilerinden giyinen Atatürk’ün kıyafetleri devrin ileri gelenleri tarafından örnek alınmış, ölümünden sonra kıyafetleri Anıtkabir’deki müzeye kaldırılmıştır.” (Arığ, 2007, s. 42).

Atatürk Harp Okulunda aldığı pozitif eğitimin etkisiyle Fransız Devriminden etkilenmiş ve Batı’da meydana gelen gelişmeleri yakından takip etmiştir. Yurtdışına yaptığı gezilerde Batı’da siyasi, sosyal ve kültürel gelişimi inceleme fırsatı yakalamıştır. Atatürk’ün bu konudaki hatıralarını Falih Rıfkı şu şekilde anlatmıştır: “1910’da Paris’e giderken başında kırmızı fes bulunan arkadaşı Binbaşı Selahattin ile Belgrad istasyonunda alay edilmesi Atatürk’te fese karşı olumsuz bir tutum yaratmıştır. Bu da Cumhuriyet döneminde şapka giyilmesinin psikolojik temellerini oluşturur.” (Arığ, 2007, s. 42).

Atatürk'ün sivil kıyafetlerini ele alan bir araştırmada, onun giyimi konusunda şu bilgilere yer verilmiştir. Atatürk'e ait on dört adet takım elbisesi, bir adet süveteri, bir adet yeleği, bir adet montu, bir adet yeniçeri kıyafeti, bir adet bonjuru, iki adet frak takımı, bir adet smokini, bir adet pelerini, paltosu, gömleği, sabahlık ve pijamaları incelenmiştir. Atatürk, Avrupa modasını yakından takip etmiştir. Bu araştırmaya göre, renk olarak kahverengi ve siyahı tercih etmiştir. Giydiği her giysisi ayakkabısından şapkasına, kol düğmesinden bastonuna büyük bir bütünlük içinde olmuş ve aksesuar olarak şapka, mendil ve ahşap baston kullanmıştır. Şapka Devrimi'nden sonra her kıyafetiyle uyumlu şapka kullanmaya çalışmıştır. Günlük giysilerini paltoları ile fötrü, melonu, spor takımları ile kasketi; yazlık giysileri ile panama şapkayı; frak takımıyla da *klark** şapkayı kullanmıştır. Saati kösteklidir. Denizde mayo ile ayaklarına sandalet türünde yazlık ayakkabı, spor takımlarının altına potin, çizme ve frak takımının altına ise frak terliği giymiştir. Kıyafetinin rengine göre kışın düz veya desenli yün, yazın ise pamuklu ve merserize çoraplar tercih etmiştir.

Resim 28: 1933 Atatürk'ün İstanbul Üniversitesi Ziyareti

Kaynak: http://en.wikipedia.org/wiki/Istanbul_University#/media/File:Atat%C3%B Crk%27s_visit_of_Istanbul_University,_1933.jpg

Erişim Tarihi: 19.03.2015

**klark*: Uzun tepeli satenden yapılan şık bir şapka modelidir.

İstanbul Üniversite öğrenci ve öğretmenlerinin bu fotoğrafını incelediğimizde, sakal ve bıyısız imajları, çizgili ve üçlü takım elbiseleri ile görülüyor. Batı modasını genç öğrenci ve öğretmenlerin, üst düzey yöneticilerin, siyasi ve iş adamlarının yakından takip ettiklerini buradan çıkartabiliriz. Takım elbise ile kullanılan papyon ise, yeni modern Türk erkeğinin bir yansıması olarak yorumlanabilir.

Resim 29: 1930’lu Yıllar Atatürk Smokin Takımı ve Klark Şapkası İle

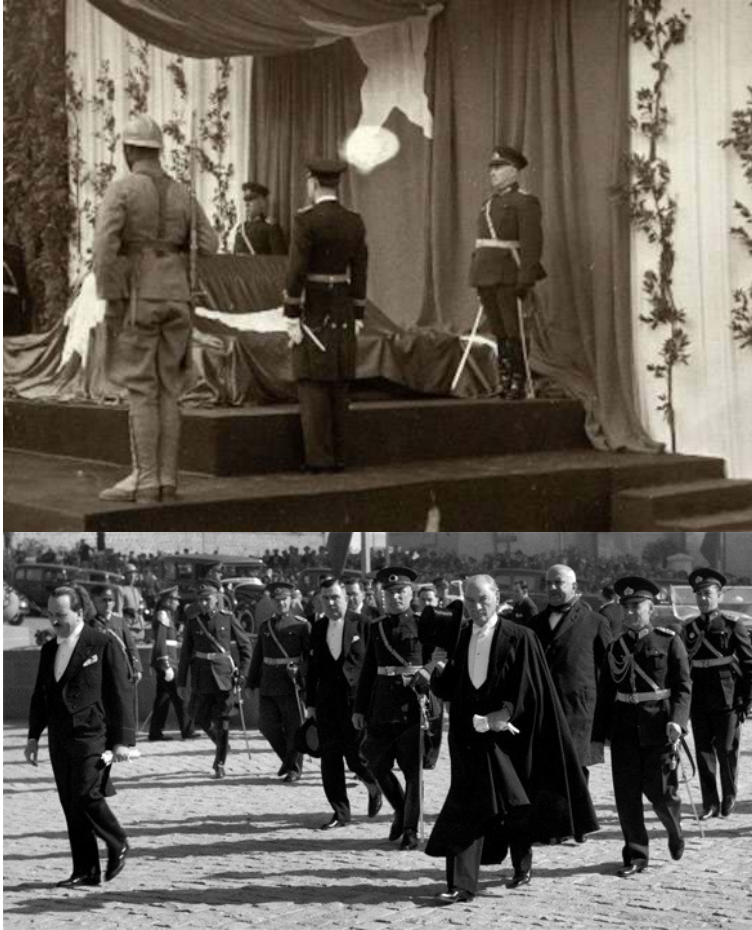
Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/573997914978923709/>

Erişim Tarihi: 05.02.2014

Zamanın en şık erkeği olan Atatürk, frak ceketi ile siyah saten şapkeyi, ipek beyaz deri eldivenleri, siyah rugan ayakkabıları ve smokini resmi davetlerde tercih etmiştir.

Giyinmeyi seven ve her zaman tarzına özen gösteren Atatürk, Batı’ya karşı imajın ne kadar önemli olduğunu biliyordu. Bu nedenle yenilenen Türk imajının ordu kıyafetlerinde de gerçekleşmesi gerektiğini düşünmüştür. Devrimleri gerçekleştirdiği sırada, devlet otoritesini temsil eden Türk ordusunun üniformalarını da, tasarımlarını

beğendiği dönemin ünlü modacısı Coco Chanel'den tasarlamasını istemiştir. 1930'lu yılların başlarında Türk Silahlı Kuvvetleri için istenen bu üniformalar üst düzey rütbeli askerler için merasim kıyafetleri olarak kullanılmıştır. Coco Chanel'in kendi tarzında kullandığı koyu renk ve hissedilen askeri ağırlıklı detaylar, tasarladığı bu üniformalarda uyum sağlamıştır. Türk ordusunun 1945 yılına kadar bu üniformaları kullandığı bilinmektedir. Atatürk'ün tasarlaması için Chanel'e verdiği bu siparişin belgeleri halen Paris'de Bibliotheque National müzesinde sergilenmektedir. Yakın tarihimizde günümüzün moda tasarımcısı Arzu Kaprol tarafından tasarlanan Türk Silahlı Kuvvetleri merasim üniformalarında, Arzu Kaprol, Chanel'in kullandığı detayları beğendiğini ve kendi tasarımında bu detayları koruduğunu belirtmiştir.

Resim 30: Atatürk'ün Coco Chanel'e Tasarlattığı Merasim Üniforması
Kaynak: <http://www.giyilirbu.com/10742/chanelden-giyinen-turk-ordusu>
Erişim Tarihi: 05.02.2016

3.3.3. 1940-1949 Yılları Arası Erkek Giyim Modası

II. Dünya Savaşının (1939-1945) devam ettiği dönem olduğu için değişim genel yapıda değil, detaylarda görülür. 1930'lu yılların kalıp ve renk tonları devam eder. Savaş dönemi hammadde, iş gücü ve ekonomik sıkıntılar yeni moda akımlarının gelişmesini engellemiştir. Erkek giyiminde takım ceketlerinin kruvaze oluşu, geniş kesimli, uzun ve omuzların vatkalı oluşu palto gereksinimini azaltmıştır. “Kullanılan paltolar askeri kıyafetlerde de tercih edilen yün paltolardır. Pantolonlar geniş ve duble paçalıdır.” (Eberle, 1998, s. 245).

II. Dünya Savaşı yılları Türkiye'de de Avrupa ve Amerika'da olduğu gibi darlık, yoksulluk yıllarıdır. Avrupa ve Amerika giyim sanayileri savaşın olumsuz etkisi altına girmişlerdir. Tüm Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de 1930'lu yılların modası ile idare etmek zorunda kalmıştır. Ekonomik güçlükler giyimdeki abartılı, gereksiz, sıra dışı tüm detayları bir tarafa iterek, modaya sade ve askeri bir çehre getirmiş, ağırbaşlı ve ciddi bir görünüme büründürmüştür. Yokluk yıllarında, kumaştan tasarruf edebilmek için kalıplar daraltılmış, küçük desenli kumaşlar tercih edilmiştir. Halk kampanyalar aracılığıyla eskileri elden geçirmeye ve yeniden kullanmaya çağrılmaktadır. Her zaman olduğu gibi yokluk yaratıcılığın yolunu açmıştır. Perdelik kumaşlar, çarşaflar, Amerikan bezinden spor ceketler, şortlar yapılıyor, ipek erkek mendilleri ve hatta kâğıt eski elbiselerin, çantanın, her türlü şapkanın süslemeleri oluyor, elde ne varsa o değerlendiriyordu.

“2. Dünya Savaşı sonrası Batı modası; sokak alt kültürlerinin giyim akımlarından önemli ölçüde etkilemiş ve yaygınlaşmasına sebep olmuştur.”(Crane, 2003, s.239)

Alt sokak kültürlerinde öne çıkan önemli bir stil; caz kültüründen etkilenecek doğan *zoot süit** ve Batı modasındaki adı ile *zazou suit**. Amerika'nın Harlem bölgesinde başlayan özellikle caz kulüplerinde çalan zenci müzisyenlerin benimsediği zoot süitler kısa sürede Fransa'ya oradan da tüm Avrupa'ya yayılmıştır. “Afrika ve Meksika kökenli Amerikanların 1930'lar ve 1940'larda giydikleri zoot suit ve Fransız gençlerinin 1930'ların sonlarında giydikleri *zazou suit* tarzı bu dönem öne çıkmıştır.” (Crane, 2003, s. 239).

Zoot süit tarzı bir caz müzik kültürü giyim şeklidir. Klasik salon takım elbiselerinden farklı bir stil ortaya koyma arzusu ile çıkmıştır. Genç Afro-Amerikalı ya da Meksikalı Amerikalılar ve Avrupa caz kültür tarzı gençleri olan Zootyler, salon takım elbisesinin ceketini dize kadar uzatıp, bel kısmını daraltmışlardır. Pantolonları pileli olarak kullanıp, paçasını da otuz inch (70 cm) kadar genişleterek değiştirmişlerdir. Giyimleri, omuzlarda vatka ile abartılmış genişliktedir. Ceket ortada tek bir düğmeyle iliklenir. Bazen de kruvaze geniş kapama ile kullanılır. Desenler düz veya genellikle büyük ekose olarak tercih edilir. Zooty giyimleri, yalıtılmış siyah Amerikalı gençlerin kendilerine ayrı, olumlu bir kimlik oluşturma çabasının parçasıdır. Hatta bu o kadar olumlu bir çabadır ki, bu tarz beyazlar tarafından da beğenilir.

Salon giyiminin bu türü, bu insanların kendileri için belirli bir kimlik yaratmak ve ortaya koymak istediklerinin göstergesidir. Birçok zootyler, daha elegan görünüm elde etmek için deri eldiven ve güneş gözlüğü kullanır. Gece gündüz dış ve iç mekânlarda gözlük takarlar. Giysilerini siyah şık süet ayakkabılar ile birlikte kullanırlar. Pantolonların altına giydikleri renkli çorap detayı onlar için önemlidir. Zazou veya zoot tarzı, bir moda akımı gibi görünse de aslında bir direniş şeklidir. Kostüm siyah kimliğin güçlü bir ifadesidir. Köleliğin yıkıcı reddini temsil eder. Bu takım belirli bir ırka, sınıfa, cinsiyete ve nesle özgü kimliği selamlayan bir kültürün şifresidir. İşçi sınıfından siyahi ve Latin kökenli erkeklerdir. Zoot suit de bu çoklu kimlikleri egemen kültüre karşı birleştirme çabalarını yansıtır.

“Zoot suitin geçmişinden tamamen farklı bir süreçte küçük İngiliz alt kültürlerinin aşırı reddedici ifadesi haline gelen bir tarz, gençler tarafından bireysel acılarını ifade etme araçlarından biri olarak dünya çapında benimsenir. Tarzın toplumsal ve siyasi yan anlamları uçup gider; bunun yerine yaygın olarak kullanılan, çağdaş karşı kültürlerin faaliyetlerinden ve inançlarından tamamen bağımsız bir giyim tarzını ifade eden başıboş kodlar haline geldiği görülür.” (Crane, 2003, s.244).

*zoot süit (zooty): Bir caz müzik kültürü giyim şeklidir.

Resim 31: 1943 Frank Sinatra Zootty Tarzı Giyimi ile
Kaynak: (Blackman, 100 Yeras of Menswear, S.150)

Frank Sinatra pileli geniş paça duble pantolonu ve kısa kol cepli gömleği ile zooty tarzının önemli temsilcilerindendir. Dönemin gençleri tarafından idol olarak takip edilmektedir.

Resim 32: 1942 Zoot Suit Örnekleri
Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/113645590570571331/>
Erişim Tarihi: 15.01.2015

Türkiye’de 1940’lı yıllar tıpkı Batı modası gibi yoksulluk yılları ve depresyon yılları olarak kabul edilir. Anti-modanın, alternatif giyim biçimlerinin doğmasına da neden olur. Örneğin halk arasında şaşkınlık ve tepki yaratan Zooty modası, gençler arasında yurtdışından yayılan swing, sadece giyim kuşam değil aynı zamanda bir yürüme, dans etme, konuşma modası olmuştur. Halk arasında aptalca ve züppece görülen bu tarza kısaca Bobstil diye adlandırılmıştır. Türkiye’de Batı’dan etkilenen yeni bobstil gençler, takip ettikleri akımın içeriğindeki ırksal ve sınıfsal ayrımı karşı direniş felsefesini hiçbir zaman barındırmamışlardır. Yaşadıkları toplumda, bir sınıfsal ayrım, renk ve ırk ayrımı yoktur. Modayı benimseyişleri, felsefesini bilmedikleri ama görsel olarak hoşlarına giden, sahip olmadıkları bir yaşam şekline karşı bir hevestir. En fazla olabileceği yaşamda parçası olmaya zorlandıkları geleneksel Türk yapısına karşı bir duruştur. Aileden gelen kültüründen farklı bir kültürde yaşam isteği, gençlerin anne ve babaları gibi görünmek istememeleri duygusu altında yatan bir karşı tutumdur. Bu da modanın içeriğindeki anlamı bilmeden sadece şekilci bir taklit olarak kalmıştır. Kendilerini özleştirdikleri Batılı ifadeci gençlerinden çok farklı olsalar da, görünümelerini benzetmeyi başarmışlardır. Omuzları ve cepleri sarkık uzun ceketler, altından beyaz ya da uzun renkli çorapların gözüktüğü kısa paçalı boru pantolonlar giyen gençler şehir hayatı içinde görülmüştür. Yüksek yakalı gömlekler, ince kravatlar, altına düşürülmüş bir perçem, gece-gündüz takılmaya hazır güneş gözlükleri ve kalın tabanlı ayakkabılarla gelen züppe görünümlü bu akım özellikle okumuş, aydın gençler tarafından pek tutulmuştur. Yetişkinlerin giyim kalıplarından sıyrılıp kendi dünyasını kurmayı başaran genç kesim moda tarihinde yeni bir dönem başlatmıştır. Zoot süit veya swing giyim tarzı, sadece bir müzik ve dans stili olarak etkilemiş ve kısa süreli olmuştur. Moda akımı siyasi ve toplum kimliği kazanamamıştır. Sadece şehir hayatı ile sınırlı kalmış, kentten köye yayılamamıştır.

Batı ve Türkiye’de gençler ve alt kültür akımları yeni şekil alırken, savaş da tüm zorlu şartları ile devam ediyordu. Savaşın getirdikleri sadece siyasi ve ekomonik olarak kalmayacak, birçok askeri kıyafeti de moda adı verilen endüstrinin içine işleyecektir.

I. Dünya Savaşı sırasında askerler için geliştirilen trençkot, orijinali İngilizce olan siper anlamına gelen trench ile ceket ya da palto olarak çevrilen coat

sözcüklerinin birleşiminden meydana gelmektedir. II. Dünya savaşı sırasında geliştirilen bu rüzgârlıklar, askerlerin rahat hareket edemedikleri ağır palto ve kabanlara alternatif olarak geliştirilmiştir. Trençkotun yaratıcısı Thomas Burberry ve Aquascutum'dır. Aquascutum, aynı zamanda gabardin kumaşında mucididir. Gabardin kumaşın en önemli özelliği su geçirmeyen, hafif olması ve rüzgâr işlememesi, leke tutmamasıdır. Gabardin dokumalarda, çözgü sayısı atkı sayısından fazla olduğu için daha sık bir dokuma meydana getirir. Bu durum kumaşın su geçirmezliğini sağlar. 2. Dünya Savaşı sırasında Thomas Burberry subaylar için trençkotu yeniden tasarlar. Trençkotun kemerinde bulunan D şeklindeki toka pusula, harita ve el bombası takmak için tasarlanır. Omuzundaki apoletler ise, askeri formayı simgeler. İngiliz ordusu tarafından hemen benimsenen trençkot, savaş sonrasında sivil hayata döndüklerinde de kullanılmaya devam edilir. Bir süre sonra kadınlar tarafından da benimsenir ve popüler olan *uniseks** bir giysiye dönüşür.

1940'lu yıllarda modasını arttıran trençkot, model olarak kruvaze kapama gibi değişimler de göstermiştir. Dönemin ünlü aktörlerini de filmlerinde trençkotu kullanmışlardır. 1942 yılının unutulmaz Casablanca filminde, Humphrey Bogart'ın üzerindeki trençkot hala hafızalardaki yerini korumaktadır.

Resim 33: 1942 Humphrey Bogart Casablanca Filminde Trençkotu İle

Kaynak: <http://celebsview.info/humphrey-bogart-raincoat/>

Erişim Tarihi: 15.03.2013

**uniseks*: hem kadın hem erkek tarafından giyilebilen

Resim 34: 1940'lı Yıllarda Batı Erkek Trençkot Modası

Kaynak: <http://myvintagevogue.com>

Erişim Tarihi: 20.05.2013

1940'lı yıllarda Türkiye'de kıyafet üretimi terzilerle sağlanmıştır. Batı ülkelerinde başlayan hazır giyim üretimi, Türkiye'de sadece dokuma sektöründeki gelişme olarak kalmıştır. Türkiye'de hazır giyim ilk denemeleri ise, yine terziler tarafından uygulanmış, küçük terzi atölyelerinde dâhi kalıp tekniği kullanılır olmuştur. Dönemin ünlü erkek terzisi Selahattin Karakaşlı'dır. "Dönemin Terzilik Tekâmül Enstitüsü, hazır giyim adına atılan adımlar da kalıp sisteminin ve küçük atölyelerin çabasını ilgi ile izlemiştir. 1949 Türkiye'sinde Mithat Gürsoy, terzi sıfatı ile İstanbul Ticaret Odasına kayıt olmuştur. Daha sonra, yabancı iş adamlarının yaptığı teklifler doğrultusunda sanayileşmeye gitmiştir. İngiltere'de tanıştığı Burberry's marka pardösüyü örnek alıp, bu modelden yeni bir pardösü modeli yaratarak, seri üretime başlamıştır. Gürsoy, kazandığı büyük başarı ve aldığı siparişlerle, başka modellerde üreterek dönemin ihtiyacının karşılanması sağlanmıştır. Pardesü olarak adlandırılan trençkotlar, çizgili takım elbiseleri geniş yakalı geniş omuzlu şık ceketleri ve kıyafetlerini tamamladıkları şapkaları ile Türk erkeği Batı modasını takip eden bir görünümüdür. Bu yıllarda kanvas kumaş yıkanabilme ve dayanıklı olma özellikleriyle elbise, etek, ceket, pantolon modasına girmiştir. Kumaş desenleri ise dönemin yokluk etkisi nedeni ile küçük motiflerden oluşmaktadır.

Dönemin moda ceketleri, II. Dünya Savaşı sırasında İngiliz Generali Bernard Law Montgomery'nin giydiği ve onun adını alan, bizim bugün kısaca mont diye bildiğimiz bu kısa ceket, Türk ordusu üniformalarından sonra halk arasında geniş kitlelere yayıldı. Batı'nın etkisi sonucu dilimize yerleşmiş ve günümüzde hala kullanılmaktadır. Ayrıca batı modasını uzun yıllar etkisi altına alan trençkot da pardesü adı ile Türk modasına yerleşmiş her Türk erkeğinin gardırobundaki yerini almıştır.

Resim 35: 1940'lı Yıllarda Orhan Veli Trençkot ve Knapp Felt Şapkası İle

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/98375573084489707/>

Erişim Tarihi: 20.03.2015

Resim 36: 1940'lı Yıllarda Batı Erkek Giyim Tarzı

Kaynak: <http://www.mensfashionmagazine.co.uk/a-decade-in-fashion-the-1940s>

Erişim Tarihi: 21.03.2015

Resim 37: 1940'lı Yıllarda Türk Erkek Giyim Tarzı

Kaynak: http://bolum6f.hpage.co.in/b%C3%B6l%C3%BCm_6f_26653458.html

Erişim Tarihi: 20.03.2015

Resim 38: 1940'lı Yıllarda Türk Aydınlarının Giyim Tarzı (Orhan Veli, Oktay Rıfat, Melih Cevdet Anday)

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/98375573084489707/>

Erişim Tarihi: 20.03.2015

3.3.4. 1950-1959 Yılları Arası Erkek Giyim Modası

Batı'da savaşın sona ermesi ve ekonominin düzelmesi ile birlikte giyim endüstrisinde muazzam gelişim görülür. Yaşam standardı yükselmiştir ve kullanımı kolay olan sentetik liften üretilmiş giysiler kullanılmıştır. Savaştan sonra İngiliz üreticiler Edward stilini yeniden canlandırmak ister. Aydınlar ve sanatçılar Edward modasını, yeniden canlandırma girişiminde destek olurken, anne babaları gibi giyinmek istemeyen genç İngilizler de farklı bir moda akımında etkin olurlar. Bu moda fırtınası *teddy** çocuklar adıyla bilinir ve İngiliz genç iş adamları tarafından da hızla benimsenir. Cafcaflı çorapları, sıska bacaklarına giydikleri dar kısa paça pantolonları ile Edward modasına karşı daha abartılı ve süslü bir tarz oluştururlar. Ebeveynlerine karşı bir isyan olarak da görülen bu akım, gençlerin daha bireysel ve özgür olmak istemeleri temelinde birleşmiştir. Saçlarını geriye doğru tarayan bu gençler, saçlarında parlak ve ıslak gösteren kremler kullanırlar. “Onlar boru paçalı siyah pantolon, süet ayakkabı ile dik kadife yakalı, açık mavi, gümüş ya da altın sarısı renklerde uzun ceketler giymişlerdir. Çok geçmeden geleneksel erkek giysilerinin bile yemek davetlerindeki ceketlerinin koyu mavi, yeşil ya da koyu bordo renkte olduğu görülür.” (Özpulat, 2002, s.8).

*teddy boy: 1950'lerde İngiltere'de ortaya çıkan rock gençlik topluluğu

*Beat** alt-kültürü 1950'lerde Amerika'dan Avrupa'ya sıçrayabilen tek alt kültür olmuştur. “Amaçsızca seyahat eden, yabancılaşma, özgürleşme amacı ile oluşan bu alt kültür Amerika’da geçirilen büyük bunalım yılları sonrası “sonsuz yaşam” olarak vücut bulacaktır. Yazar Jack Kerouac’ın liderliğinde yayılacak olan Beat kültürü yeni kuşak ve kültürü olarak etkili olur. Tipik görünüşlerinde, güneş gözlüğü kullanırlar, yazın beyaz tişört, kışın siyah boğazlı kazak giyerler. Kot pantolon ve deri ceket popülerdir. Rock’n roll müzik dinlerler. Ceplerinde her daim bir tarak vardır ve saçlarını geriye doğru taralar. Kalın çerçeveli gözlük takarlar.

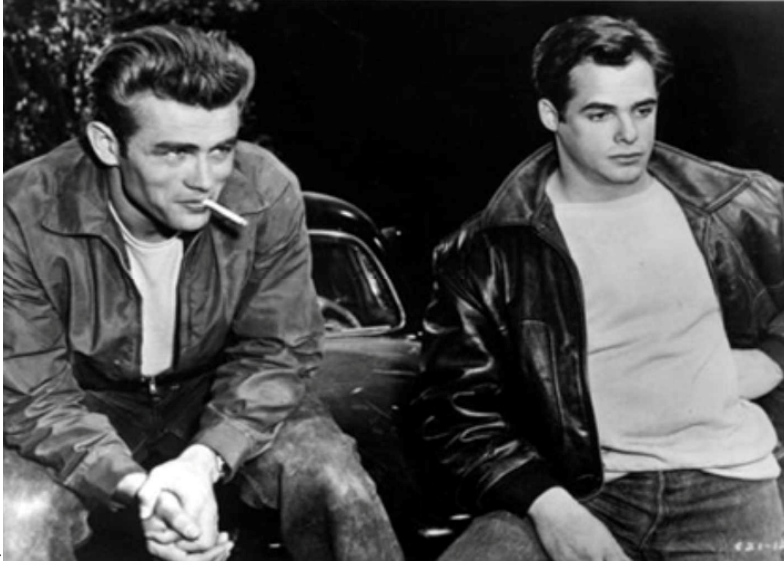

Resim 39: 1950 Beat Liderleri Jack Kerouac ve Neal Cassady
Kaynak: (Polhemus, 1997, s.30)

Beat kültürü 1950’li yıllarında doğsa da Avrupa’da parlak dönemini 1960’lı yıllarda yaşamıştır. Dönemin yıldızları Marlon Brando ve James Dean, Beat kuşağının önemli temsilcilerinden olacaklardır. Her giydikleri taklit edilecek, kendileri ile özdeşleşen deri ceketleri, beyaz tişörtleri, eski yıpranmış kot pantolonları günümüze kadar beat ve *hipster** akımının vazgeçilmezi olarak kalacaktır.

*beat: 1950’lerde edebiyat akımından ortaya çıkan özgürlükçü bir genç alt kültürü.

*hipster: 1950’lerde ortaya çıkan yenilikçi bir alt kültürü.

Resim 40: Marlon Brando ve James Dean Beat Stilleri İle

Kaynak: <http://madamepickwickartblog.com/2010/09/unthinking-with-the-subterraneans-we-dig-it-all/>

Erişim Tarihi: 20.03.2015

Resim 41: 1952 Teddy Boy Giyim Tarzı

Kaynak: (Polhemus, 1997, s.34)

“Tedlerin kadife yaka ceketleri, ayakkabıları bağcıklı, kravat, süet pabuç gibi egzotik unsurları birleştirerek oluşturdukları estetik anlayışları Beatniklerin çoban kabanı, sandalet ve anti-nükleer karışımı doğal görünümüne çok terstir. Belki de Tedler, Beatlerin siyahların davasına duydukları yakınlıktan dolayı birbirlerine daha da yabancılaştılar.” (Hebdige, 1998, s.40).

Teddy Boy imajı gençler için, sorun ve endişe içindeki ruh yapılarına bir sembol oluşturur. Bunlar çocukluklarını savaş sırasında yaşamışlardır. Tepkilerinin sebepleri aile parçalanması, baba figürünün olmaması, materyalizm gibi sebeplerdir.

Resim 42: 1958 Londra Teddy Boy Giyim Tarzı

Kaynak: <http://pastreunited.com/1950s-fashion.php>

Erişim Tarihi: 20.03.2015

Avrupa’da etkisini yoğun bir şekilde yaşayan Teddy Boy modası, Türkiye’de sadece müzik etkisi ile görülmüştür. Gençler arasında Rock’n roll ve Blues müzik dinlenmeye başlamış, plaklar eşliğinde twist partileri evlerde yapılmaya başlanmıştır. Dar kesim yeni İngiliz takım elbiseleri, dar paçalar ve ince kravatlar gençler arasında giyilmeye başlanmıştır.

1950’li yıllarda Ayhan Işık, Clark Gable’a benzerliği ile bir idol olarak öne çıkmıştır. Filmlerinde giydiği genç Edward tarzı takım elbiseleri ve ince bıyığı ile gençler ve orta yaş erkekler tarafından beğenilerek takip edilmiştir. Filmlerinde giydiği takım elbiselerine ve kullandığı ince papyon ve şeritlere bakıldığında, Teddy boy tarzından etkilenildiği görülmüştür. Bu ölçülü bir etkilenme şeklinde yansımasıdır.

Moda tıpkı Batı da olduğu gibi genç kesimi etkisine almıştır, Ebeveynlerinden farklı giyinen bir nesil olma özelliği ile benzerlik göstermektedir. Fakat şekil olarak bu benzerlik kesişse de kültür olarak kuşak çatışması bakımından yakınlık göstermemektedir. Türk erkeğinde bu sadece Batı taklitçiliği ile kendine sınıf edinme çabası iken, Batı gençliğinde bu toplumsal olarak yeni bir yapı kurma çabasıdır. Türk erkeğinde, bireysel güzel görünme kaygısı taşırken, Batı erkeğinde toplumsal bir duruştur.

Resim 43: 1950’li Yıllarda Ayhan Işık Filmlerinden Bir Kare
Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/545287467356304428/>
Erişim Tarihi: 15.03.2014

Resim 44: 1950’li Yıllarda Ayhan Işık ve Sadri Alışık Stilleri
Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/345580971382841517/>
Erişim Tarihi: 15.03.2014

“Hipster ve beat alt kültürleri aynı temel mitolojiden kaynaklanmakla birlikte iki üslup siyah kültürden farklı özellikler almıştı ve ikisinin siyah kültüre göre konumu farklıydı. Hipster tipik bir alt-sınıf züppesiydi, kendini gettodaki kaba, görgüsüz tiplerden farklılaştırmak için, son derece soğukkanlı, akılcı bir tavır takınıp, daha kibar ve ince zevkler edinmeye çalışmışlardır.” (Hebdige, 1998, s.38).

Popüler Amerikan müziği yorumcuları beyaz gençlik alt kültürleriyle siyah şehirli işçi sınıfı arasındaki bağları çoktan keşfetmişlerdir. Cazda bu iki ırkın işbirliği yaptığı görülür. “Birçok beyaz müzisyen siyah sanatçılarla birlikte çalışmış, bazıları da siyahların müziğini ödünç alıp, dönüştürerek farklı bir boyuta aktarmışlardır. Caz 1930'lardan sonra yaygınlaştıkça erotizmden arıtılarak daha ahlaka uygun bir hale getirilmiş, yakınma ve öfke belirtisi inceliklerinde zararsız gece kulübü müziğine dönüştürülmüştür.” (Rowe, 1995, s.24).

Genç siyahlar daha belirgin bir doğal Afrika görünümünü geliştirmeye başlamışlardır. Hasır şapkanın yerini, gevşek örgülü yün bereler alır. Parlak gece mavisi, elektrik mavisi giysilerin dikildiği moher ve terikoton kumaşların yerine daha kullanışlı ve günlük giysiler için pamuklu, yünlü ve blucin kumaşları kullanılır. Kısa saçları yerini bukleli veya her zaman bakımlı bir şekilde karışık örgü modeli olan afro saç modellerine bıraktı. Hipster üslubunun gettodaki siyahlarla benzerliği oldukça fazladır; yaşanmış bir bağın biçimsel dışavurumunu anlatan ortak bir dili paylaşıyorlardı. Buna karşılık beatnikler, aslında soylu yapıdan gelen kişilerdir. Kendilerini vahşi, ırkçı, sürekli bir tehlike ve kölelikle özgürlük arasında dengede tutulan kahraman siyah mitolojiye göre sürekli aşağılanmayla dolu bir hayat yaşıyorlarmış gibi gösteren hayali bir imgesel ilişkileri bulunmaktadır. "Hipster ve Beat alt kültürlerinin siyahlarla ortak bir müzik ile benzerlikleri olmakla birlikte iki grubun üslubunda ortaya çıkan bu özdeşliğin yapısı nitelik açısından farklıdır.”(Kaiser, 1998, s. 475).

Resim 45: 1950'nin Son Yılları Hipster Tarzı

Kaynak: <http://stereoculturesociety.tumblr.com/post/64891321670/culturesoul-black-youth-the-hipsters>

Erişim Tarihi: 20.03.2015

Resim 46: 1950'li Yıllar Beat Tarzı

Kaynak: <http://theeyeoffaith.com/2013/04/02/e-o-f-snapshot-of-the-day-april-2-2013/>

Erişim Tarihi: 20.03.2015

1950 yılları sadece isyan yılları değildir. Savaş sonrası dönemde, erkekler artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını biliyorlardı. Ekonomi hızla gelişiyor her gün bir yenilik hayatlarına giriyordu. Klasik erkek takım elbise modasının değişimi olarak, endüstrinin gelişi ile sentetik petrokimya lifi olan dacron, orlon, ve dralon kullanıma girdi. 1950 yıllara kadar merinos yün ve kaşmir yünden takım elbiselik kumaşlar yapılıyordu. Oldukça pahalı, lüks ve özel üretime neden olan bu üretim şekli, sentetik dacron liflerin üretime girmesi ile değişti. %45 yün %55 dacron liften yapılan takım elbiseler hem daha hafif ve ince aynı zamanda kırışmama özelliğini de beraberinde getirdi. Klasik erkek modasında bu yenilik devrim niteliğinde görülmüştür. Klasik erkek takımının modası, artık daha spor rahat ve gündelik giyime uygundu. El baskısı ipek görünümlü sentetik fular ve spor kravatlar, takım elbiseler ile beraber kullanılıyordu.

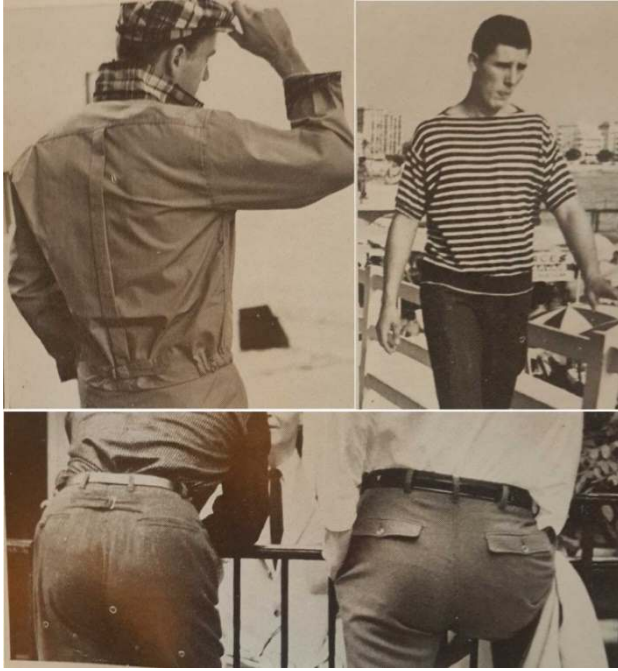

Resim 47: 1950’li Yıllar Genç Edward Tarzı Giyim

Kaynak: (Raymond,1965, s.165)

1950’li yılların sonuna doğru, klasik erkek giyiminde farklılıklar başlamıştır. Tatil ve özel vakit için farklı giyinme alışkanlığı yerleşmiş, boş zaman aktiviteleri için yeni giysi türleri doğmuştur. Lüks Amerikan hayat modası, Avrupa klasik erkek modasını da etkilemiş, ceketsiz giyilen Hawaii gömlekler pantolon üzerine

ıkarılarak giyimmeye başlanmıştır. Pamuk veya sentetik liften hafıf görünümlü bu gömlekler çoğunlukla parlak renklerde, iek ve etnik baskılar kullanılarak yapılıyordu. Günlük giyimde tişörtler giyimmeye başlandı. Tişrtlerde kayık yaka ve v yakalar kullanıldı. Eteği lastikli, boyu kısa montlar pamuk sentetik karışımlı pantolonlar ile beraber kullanılıyordu. Montun ve pantolonun arkasında ayarlanabilir kemer bantları ile pantolonlarda kullanılan arka cep kapakları yenilenen detaylar arasında görülmüştür.

Resim 48: 1950'li Yılların Sonunda Erkek Giyim Detayları

Kaynak: (Raymond,1965, s.164)

1950'li yıllar Türkiye'nin çok partili hayata geçişi ve Amerika ile kurduğu yeni ilişkilerle belirlenen bir dönemin tanıklığını yapar. Savaş sonrası ekonomik sıkıntılar içindeki Türkiye pek çok Avrupa lkesi gibi Amerika'nın Marshall Yardımı'ndan yararlanmıştır. "Böylelikle Amerikan yaşam şekliyle de tanışmıştır. Hollywood filmlerinin güçlü toplumsal etkisi ile Amerikan rüyasından etkilenmemek de mümkün değildir. Dönemin politikasının da yardımıyla yayılan yeni toplum değerleri ve yaşam biçimi Avrupa etkisinin yerini almış; orta halli ve varııl kesimlerin yaşayış biçimleri kadar giyim kuşamlarını da etkilemiş; kısacası Türkiye'de yıllardır Avrupalı olmaya özenen kesimin yeni ideali artık Amerikalaşmak olmuştur." (Ormanlar, 1999, s.61).

Türkiye savaşa girmese de, Batı'da savaşın sürdüğü yıllarda, askeri üniformaların etkisinde kalmıştır. Hazır giyimin yayılması ile seri üretime geçilmiştir. Dönemin ekonomik koşulların iyileşmesi ile deniz kenarlarında ve kentte yazlık giyimin ihtiyacı belirmiştir. Bu tarz kıyafetlerde hafif keten ve pamuklu kumaşlar tercih edilmiştir. Bu yönden Batı giyim değişimi ile benzerlik gösterir.

1950 yıllarının başında Türkiye'de erkek giyim tarzı, şu görüntüyü çizmektedir. Ağırbaşlı görünümdeki kruvaze ceket, pantolonlar erkek giyiminin popüler giysileridir. Ceketlerde Suet yaka, aksesuarlarda ise kep, melon şapka birbirine uygun, mendil, kravat, eldiven ve ütü izi belirgin pantolonlarda duble paça kullanılmıştır. 1950'lerin diğer yeniliği ise, Amerikan pazarlarından temin edilen Amerikan askerlerinin sattığı blucindir.

Ceketler gelişen yeni dokumalar sayesinde giderek hafifleyerek kalite ve ağırlık ilişkisini ortadan kaldırmış, hatta ceketsiz sokağa çıkmak artık komik karşılanmaz olmuştur. Pantolon üzerine çıkarılan gömlek ve tişörtler ceketlerin yerini almaya başlamıştır. Tişörtler yalnızca iç giyim olmaktan çıkarak bir üst giyim parçası olmuşlardır. Asi gençlik tarzı beat kültürünün tam anlamı ile yansıması olmasa da şekil olarak yerleşmesine neden olur. Genç Türk erkeği beat akımının zihniyetini bilmesede, gördüğü beğendiği Hollywood yıldızları etkisi ile tıpkı birer beatnik erkeği gibi görünmektedir. Bunda James Dean ve Marlon Brando'nun blucin pantolon, deri ceket ve tişört giymiş tarzlarının payını da unutmamak gerekir. Rengârenk, egzotik bitki desenleri, kısa kollu Hawaii gömleklerin ve kravatların kumaş desenleri olarak tüm dünyaya da kullanıldığı gibi Türk erkekleri arasında da moda olmuştur. Kendinden emin, çarpıcı, göz alan bu moda, klasik giyim anlayış ve alışkanlıklarına meydan okuyarak yazlık giyime sahip olmanın sıra dışı olduğu bu dönemde bir devrim havası yaratmıştır.

Resim 49: Vakko 9 Temmuz 1950 Hürriyet Gazetesi Reklamı

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/575405289871636641/>

Erişim Tarihi: 20.05.2016

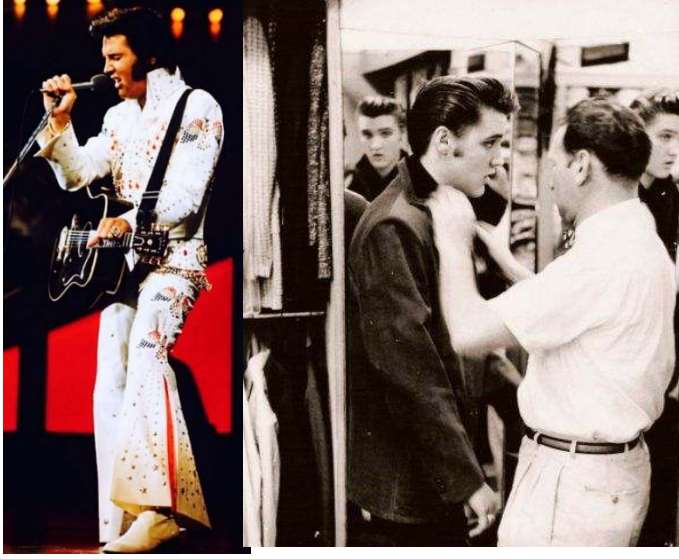

Resim 50: Vakko 9 Temmuz 1950 Hürriyet Gazetesi Reklamı

Kaynak: Vakko Kütüphanesi Reklam Arşivi

Vakko arşivinden alınan bu reklamda, yeni moda emprime gömlekler için Batı etkisi vurgulanmıştır. Ayrıca bilgi olarak, buruşmama özelliği, serin tutma ve ceketsiz olarak pantolon üzerine giyilebilen yeni tarzı öne çıkarılmıştır. Ayrıca bu dönem geliştirilen freskofil kumaş erkek giyiminde kullanılmıştır. Akala pamuğundan en iyi kalite pamuk olarak üretilen freskofil kumaş, keteni andıran dış görünüşe sahiptir. Kumaş özelliği olarak rengi solmayan, ketene göre az buruşan serin tutma özelliği olan kumaş olarak lanse edilmiştir.

1950’li yılların modasını incelerken Amerikalı rock’n roll şarkıcısı Elvis Presley’i ayrıca incelemek gerekir. 1935 doğumlu Amerika’lı rock’n roll şarkıcısı olan Elvis Presley, güçlü sesi değişik gırtlak namesi ile dönemin yıldızı olmuştur. Klasik şarkıcıların dışında kendine özel tarzı ve yakışıklılığı ile şöhreti Dünya’nın her tarafına ulaşmıştır. Bu da onu bir pop ikonu olmasına neden olmuştur. Aşırı yetenekli bir müzik dehası olmasının dışında, yakışıklı ve farklı olması da kendisinin bir sembol olmasını kolaylaştırmıştır. O sadece Amerikan müziğinde değil, aynı zamanda film ve moda dünyasında, cinsiyet, sınıf ve ırklar arası ilişkilerde de devrim yaratmıştır. Bu değişim bazı muhafazakâr insanları tedirgin etmiş olsa da değişime karşı koyamamışlardır. 1950 ve 1960’ların erkek modasını etkileyen tarzı ile bir sembol olan Elvis, birçok kuralı da yıkmıştır. 1950’li yıllarda Elvis Presley’e dik yakalı siyah gömleklerini, pantolonlarını, iki tonlu ayakkabılarını ve diğer gösterişli kıyafetleri ile bilinmektedir. 1950’li yıllarda tarz olarak zooty benimsemiştir. Daha sonraki yıllarda zooty tarzı ile kendi tarzını birleştirerek yeni bir tarz ortaya koymuştur. Özellikle lame ve parlak kumaşlardan yapılan sahne kıyafetleri ile hatırlanmaktadır. 1960’lı yıllarda giydiği renkli çiçekli Hawaii gömlekleri hayranları tarafından ilgi ile takip edilmiştir. Konserlerinde giydiği beyaz tulumlar erkekler tarafından başta garipsenmişse olsa da moda olmuştur. Aynı zamanda erkek adam renkli giymezi mantığını da yıkan Elvis renkli, çiçekli, desenli ve taşlı kıyafetleri ile kendi modasını da yaratmıştır. Tabi bu tarzı yaratmasında tasarımcı Bernard Lansky’nin rolü büyüktür. Presley’in giyim tarzını yıllar içinde değiştirmesine rağmen, tüm hayatı boyunca Lansky’ye ait giyim mağazasından alışveriş yaptığı bilinmektedir.

Resim 51: Elvis Presley ve Tasarımcı Bernard Lansky

Kaynak: <http://takingcare-of-business.tumblr.com/post/126277022442/elvis-aloha-from-hawaii-charity-concert-january>

<https://tr.pinterest.com/pin/557531628845709468/>

Erişim Tarihi: 20.05.2016

Türkiye’de ise 1960’lı yıllarda Elvis Presley’den etkilenen ve tarzını yansıtan kişi ise Erol Büyükburç olmuştur. Sıra dışı sahne kostümleri ile yaşadığı dönem çok konuşulmuştur. Kostümlerinde parlak renkler ve desenler kullanmıştır. Kendi kostümelerini kendisi tasarlayan Erol Büyükburç, sahne şovlarını defileye çevirmekte usta bir müzisyendi.

Resim 52: Erol Büyükburç

Kaynak: <http://www.marieclaire.com.tr/erol-buyukburcun-unutulmayan-kostumleri/3/>

Erişim Tarihi: 20.05.2016

3.3.5. 1960-1969 Yılları Arası Erkek Giyim Modası

1960'lı yıllar Amerikan müzik ve modasının Avrupa'yı etkisi altına aldığı yıllardır. Rock'ın Roll Amerikan müziği İngiltere'de yön değiştirerek *underground** yönünde ilerlemeye başlar. İlerleyen yıllarda daha da yüz değiştirerek pop kültürün zeminini oluşturacaktır. Dönemin popüler grubu The Beatles henüz piyasaya girmiştir. Teddy boy tarzında bu 4 genç, ince kravatları sıksa vücutlarına giydikleri dar paça pantolonları, uzun ceketleri ve mantar tarzı uzun saçları ile popüler kimliklerini kazanmaya başlamışlardır. Aynı dönemde Amerika'da ise rock'n rollun asi çocuğu Gene Vincent rüzgârı esmektedir. Siyah gömlek veya tişörtü, siyah motorcu deri ceketini ile gençlerin idolüdür.

1963 yılına gelindiğinde artık The Beatles'ın ünü Avrupa'yı aşmış ve Amerika'yı da etkisi altına almıştır. Beatlemania diye adlandırılan bir akım oluşmuş tüm Avrupa ve Amerika'da erkekler The Beatles üyeleri gibi giyinmeye başlamıştır. Kendilerine özgü bir tarz oturtan The Beatles üyeleri; yakasız ceketleri düşük pantolon belleri ve kısa boyunlu beatle botları ile moda öncüsüdür. Avrupa yeniden bu gençler sayesinde Amerika modası yerine, yeni İngiliz tarzı ile geri dönüş yapmıştır. Amerikan rüyasının Avrupa'yı etkilediği bir dönemde The Beatles grubunun Amerikan müzik ve moda dünyasına hızlı ve etkili girişi, beraberinde İngiliz Dandy çocuklarını da, erkek moda dünyasına beraberinde getirmiştir. 1963 yılında Pierre Cardin, koleksiyonunda The Beatles üyelerinin giydiği yakasız ceket tarzı ceketleri koleksiyonuna koyarak ilk hazır giyim defilesini gerçekleştirmiştir.

“İlk hazır giyim markasını 1960 yılında kuran Pierre Cardin, öncesinde Dior'un yanında çalışmıştır. Genç çizgi olarak tanımladığı ilk erkek koleksiyonu ile kendi tarzını belirlemiştir. ” (Costantino, 1997, s.102)

**underground*: bir rock müzik türü

Dar omuz, vücuda oturan fit, yüksek pilisiz pantolonları ile Pierre Cardin'in koleksiyonu kısa sürede dikkat çekmeyi başarmıştır. Kullandığı kumaş ve desenler de kendisinin yenilikçi etkisi hissedilmiştir. Artık ünlü aktörler ve modeller onun koleksiyonundan giyinmeye başlamıştır. Genç öğrenciler ve çalışanlar için; boyu kısaltılmış, yakasız kuyruksuz ceketler tasarlamıştır. Kışın kadife ceketler, yazın pamuk ceketler yapmıştır. "Pierre Cardin'in bu hızlı yükselişi ile erkek hazır giyim hayatına tasarımcılar ve markalar girmiştir. 1965 yılına gelindiğinde 1,5 milyondan fazla erkeğin artık Pierre Cardin markası kıyafete sahip olduğu tahmin edilmektedir." (Costantino, 1997, s. 103)

Resim 53: 1963 Pierre Cardin Takım Elbise Örneği

Kaynak: <http://www.vogue.it/en/encyclo/mania/f/mens-formalwear>

Erişim Tarihi: 26.03.2015

Erkekler için artık bir tasarımcının elinden çıkan veya bir marka etiketi olan ürünleri giyme devri başlamıştır. Kadınlarda daha önce başlayan bu hazır giyim ve özel tasarımcı birlikteliği erkeklerde 1960 yılları başlarına denk düşer. Hazır giyimin ve tasarımcıların koleksiyonlarının yayılması ile renk çeşitliliği de, erkek gardırobuna girmesine sebep olmuştur.

Resim 54: 1966 Pierre Cardin Takım Elbise Örnekleri

Kaynak: <http://www.vogue.it/en/encyclo/mania/f/mens-formalwear>

Erişim Tarihi: 26.03.2015

Türk modasında, klasik erkek giyiminde 1966 yıllara gelindiğinde, yeni İngiliz tarzı Türk modasını da etkileyerek, moda reklamlarında yerini almıştır. Silüetlere bakıldığında, zarif ince bedenler, bu bedene oturan dar fitler ve omuzlar Türk modasında vurgulanmaktadır. Tarz olarak Teddy boy ifadesi kullanılmasa da, Londra'nın popüler caddelerinden Carnaby Caddesi ifadesi ile benzerlik kurulmaktadır. Ceket boyları ince uzun, pantolonlar da dar ve pilisiz olduğu görülmektedir. Kravat ve mendil uyumu sağlanmış, ceket yakaları da dar tutulmuştur. Ceket içine giydirilen gömlek için de, dar fit küçük yaka vurgusu yapılmıştır.

Resim 55: Vakko 13 Haziran 1966 Milliyet Gazetesi Reklamı
Kaynak: Vakko Kütüphanesi Reklam Arşivi

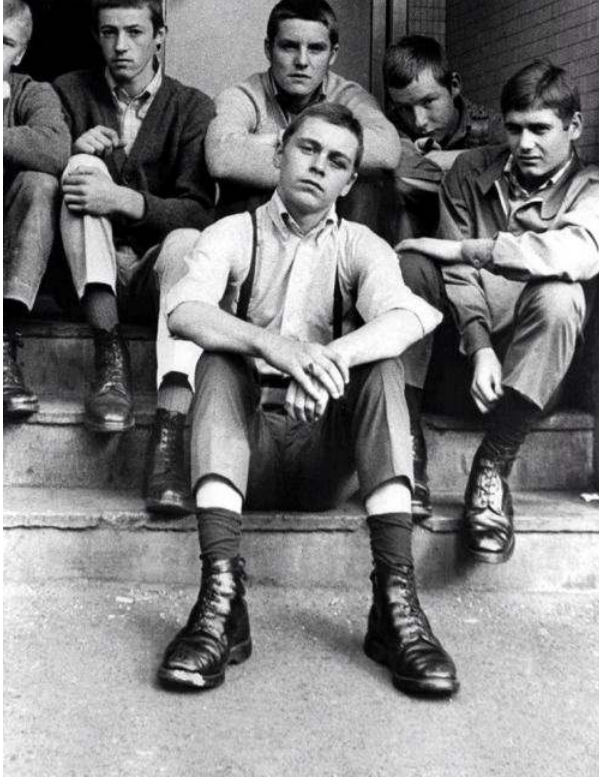
Vakko reklamında, özellikle İngiliz moda değişimine vurgu yapılmış, Londra Gençleri arasında başlayan bu moda akımının, Türk genç erkeklerine sunma arzusu ifade edilmiştir.

1950'li yılların sonunda ortaya çıkan diğer alt moda kültürü ise Modlardır. Modlar; Skinheadler olarak adlandırılır. Modlar işçi sınıfından daha çok, orta sınıfa ait bir başka alt kültür grubu oluştururlar. İki farklı kültürün birleşmesinden doğar. Modlar, İtalyan tarzı takım elbiseler giyerler. Her zaman bakımlı ve temizdirler. Kafaları traşlı ve ceketleri dar kesimdir

1960'lı yıllarda etkinliğini devam ettiren modlar, zamanla değişim göstermiştir. Modlar genç işçi sınıfı kültürleri çevresinde oluşan, onların varlıklarını olumlu karşılayarak üsluplarını taklit etmeye çalışan ilk grup olmuştur. "Giyimde küçük ayrıntılara dikkat etmişlerdir. Renkler ve kumaşlar göze batmayacak türden sınırlı ve gösterişten sakınılarak seçilmiştir. Farklılık ince ayrıntılarda gizlidir ve ancak grup üyelerince anlaşılır; ceket yırtmacının boyu, yaka genişliği ve yaptığı açı gibi detaylar kullanmışlardır." (Hebdige, 1998, s. 41).

* *Skinhead*: dazlak

Kumaşları pahalı yün ve moher içerir. Ceket ve pantolon da iki farklı kumaş, renk ve desen kombini kullanırlar. Gömlekleri yaka düğmelidir. Dar kalıp pantolonların üstüne desenli süveterler giyerler. Kendi aralarında belirledikleri semboller ve dilleri vardır. Bazen bir parkayı sembolik olarak taşırlar, bazen de Vespa tarzı motosiklet kullanırlar. Onların da kendilerini ayırt etmelerine, inanç ve değerlerini ifade etmelerine yarayan bir başka salon kıyafeti türevleri vardır. “Mod görünümü şu şekildedir; takım elbisesi İtalyan esintileri taşıyordu. Saçları düzgünce kesilmiş, ayrılmış, temiz beyaz yuvarlak yakalı İtalyan gömlek, iyi dikilmiş kısa Roma ceketini iki küçük yırtmaç ve üç düğme, paçası kıvrılmamış dar pantolon, sivri burunlu ayakkabı ve yanında katlanmış şekilde duran beyaz yağmurluğuyla bir kolej çocuğu görünümündeydiler.” (Barnard, 2002, s. 197)

Resim 56: 1960’lı Yıllar Modlar (Dazlaklar)

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/474566879463284698/>

Erişim Tarihi: 25.02.2016

1960’lı yılların sonunda başlayan moda akımlarından biri de “hippi akımıdır”. 1970’li yıllara kadar uzun bir döneme damgasını vuran bu akım, büyük oranda

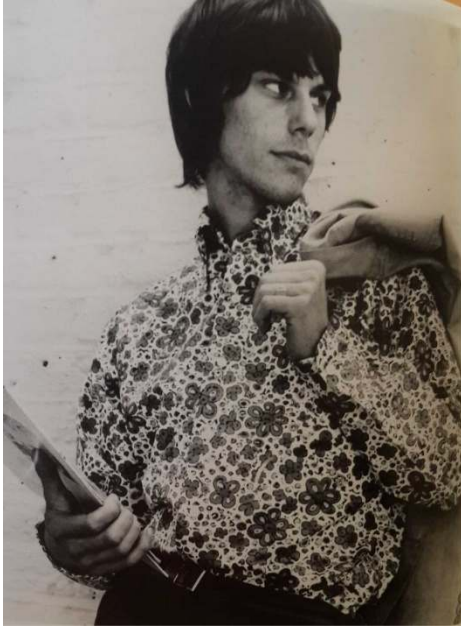
Vietnam Savaşı ve savaş karşıtlığıyla birlikte şekillenen, barış teması üzerine kurulmuş, rock'n roll ve uzak doğunun mistisizmi ile yoğrulmuştur. 1960'ların sonu ve 1970'lere damgasını vurmuş bir harekettir. Bir yandan gittikçe uzayan, sonuca ulaşmayan Vietnam Savaşı, bir yandan savaşla gelen ölüm haberleri, geri dönen ve işsiz kalan gaziler protestoları da beraberinde getirmiştir. Toplumun, gençler başta olmak üzere hemen her kesiminden yoğun tepki uyandırmaya başlamış, Flower power (çiçek gücü) hızla yankı bulmuştur. “Hippi bir yaşam felsefesi haline gelmiş, sloganları tüm dünyayı sarmıştır. Hippi'lerin yoğun barış yanlılığı onlara zamanla çiçek çocuğu denmesine neden olmuştur. Hippi'ler endüstriyel olmayan doğal yaşamı, *hedonizmi ve doğaya saygıyı benimsemişlerdir.” (Polhemus, 1997, s. 64).

Resim 57: 1967 Paul Mc Cartney (The Beatles grubu üyesi) Hippi Tarzı Nakışlı Gömleği, Etnik Yeleği ve Boru Paça Pantolonu İle
Kaynak: (Blackman, 2009, S. 202)

*hedonizm : hazzcılık

1966'da etnik görünümlü moda, kendi renk paletini geliştirmeyi başlamıştır. Aktivist gençlik, gruplar halinde Nepal'e, Fas'a giderek doğunun rengârenk etnik kumaşlarını, giysi ve mücevherlerini hayata geri döndürürler. Uzun saçlı çiçek çocuklar parlak renkli Afgan giysileri, Endonezya batik gömlekleri ve kaftanlarıyla ortaya çıkarlar. “Turkuaz, mercan ve amberlerle donatılan etnik gümüş mücevherler aşk boncukları adıyla dizi dizi takılarak kullanılmıştır. Etnik mücevher takan erkekler, birkaç yıl öncesinde duyulmamış renkleri beraberinde kullanmaya başlarlar. Günlük spor gömlekleriyle göz alıcı şekilde renklenmiş soyut desenler kullanılır. Çok geçmeden bütün dünyayı saran modasıyla blue jean giymeye başlanır.” (Özpulat, 2002, s. 9)

Resim 58: 1966 Çiçek Baskılı Gömlek Örneği

Kaynak: (Blackman, 2009, S.194)

“Tüm bunların yanında Hippiler bütün alt kültürler içinde belki de en ütopyacı olanıydı; egemen kültür içerisinde yaşanan çelişkilerden mutlak bir biçimde kopulabileceği inancını temsil ediyorlardı. Şöyle de bir gerçek vardır ki; Hippî gençliği Vietnam Savaşı'nın bitmesinde çok önemli rol oynamıştır. Özgürlük arzusu içinde bu onlara özgü bir davranıştır.” (Hebdige, 1998, s. 43).

Dünyada başkaldırının, kadın, azınlık ve çevre hareketlerinin tohumlarının atıldığı 1960'lar Türkiye'de de düzenin eşit haklar ve eşit paylaşımın sorgulandığı bir dönemdir. İşsizlik, yoksulluk, iç göçler, kısıtlı düşünce özgürlüğü gibi nedenlerle

örgütlenen toplumsal muhalefet, öğrenci eylemlerini izleyen 27 Mayıs 1960 darbesiyle sonuçlanmış bir sürecin ardından 1961 Anayasası'nın getirdiği göreceli özgürlük ortamını yaşamaktadır. Bu yeni koşullar hızlı sanayileşme ve kültürel yaşamda kendini göstermiş, kültür ve sanattaki gelişmeler toplumsal gelişmenin önüne geçmiştir.

Amerika'nın kültürel etkisi ise Avrupa ile başlayan ilişkiler karşısında eski gücünü yitirmiş, aydın kesimin yaşayışına yeni bir hava getiren varoluşçuluk akımının etkisi hissedilmeye başlamıştır.

Türk modası kendi tarihinde belki de ilk defa bir modanın içindeki felsefeyi keşfetmeye başlayacaktır. Siyasi olaylar, ekonomik krizler, savaşta olmasa da Dünya'yı saran savaş karşıtlığı Türk toplumunda da hareketlik kazandırmıştır. Bunun sonucunda da, Türkiye'de 1960'lı yılların sonlarında yayılmaya başlayan hippie modası ileri ki dönemlerde uzun süre gündemde kalacaktır.

1960'lı yıllarda sanayileşmenin elle tutulur bir düzeye gelmesi, gelir düzeyinin sürekli yükselmesi, nüfus artışı gibi nedenler Türk toplumunu zaman alıcı el emeğinin getirdiği maddi külfetin dışına çıkmaya zorlar. Türkiye'nin kendi kabuğunu kırarak giyim sanayisinin çarkı içinde dönmeye başladığı dönemi getirir.

1960 yıllarda, Türk endüstrisi döneminde rahat giyimli yapılan ipek görünümlü gömleklerin moda olduğu bir dönemdir. Ceketsiz giyilen gömlekler, keten, pamuk ve özellikle sentetik emprime den yapılmaktadır.

Kolları kısa dirseğin hemen üstünde boy, rahat kesimli, vücuda oturmayan, pantolonun üstüne çıkarılan bu gömlekler özellikle Avrupa'da gelen aslı Amerikan modası olan gömleklerdir. Baskıları geometrik, çizgili veya çiçek desenli olarak görülmekteydi.

Resim 59: Vakko 16 Mayıs 1963 Milliyet Gazetesi Reklamı

Kaynak: Vakko Kütüphanesi Reklam Arşivi

1966'de Batı modasında, klasik erkek takım elbise silüeti oldukça değişmiştir. Takım ceketleri ve pantolar rahat kesimlidir. Ceket omuza ve bele oturur. Yakalar yüksek, küçük ve sadedir. Kol boyu rahatsız etmeyecek şekilde bileğin hemen altında biter. Daha önceki dönemlerde takım içine giyilen renkleri sade olan, yüksek ayaklı gömleklerin yerini küçük ve düşük ayaklı polo yaka daha renkli gömlekler almıştır. Kravatlar renkli desenli ve kalındır. Double paça ortadan kalkmış, vücuda oturan pantolonlarda düz paça moda olmuştur. 1960'lı yılların sonuna doğru ceketlerin altına giyilen pantolonlarda dize kadar dar inen dizden sonra genişleyen paçalar kullanılmaya başlanır. Asıl parlak dönemini 1970'li yıllarda yaşayacak İspanyol paça bu dönemde tasarımcıların ve markaların koleksiyonlarında hippie modasından etkilenererek girmiştir. "Klasik ceketlerin alternatifi olarak kullanılan tek ceketlerde yaka ve cep formları değiştirilmiştir. Üç veya dört düğmeli, renk alternatifleri geniş, rahat günlük ceketlerdir. Spor bir görünüm veren tek ceket ve süveterler, paçaya doğru darlaşan, bilekte biten pantolonla kombin yapılır. Pantolondaki ön ve arka ortadan belirginleştirilen ütü izleri dikkati çeker." (Eberle, 1998, s. 247).

Türkiye'de 1960'lı yılların klasik erkek modasını Batı ile karşılaştırdığımızda birçok benzerlik görülmektedir. Buradan İngiliz tarzını benimseyen Türk

erkeklerinin, klasik İngiliz modasında kendini rahat hissettiğini anlayabiliriz. Türk erkeği moda tarzında değişim, klasik İngiliz modası ile paralellik gösterecektir. Aynı zamanda yavaş yavaş gelen İtalyan stiline duyarsız kalamadığını görmekteyiz. Dergi ilan ve reklamlarına baktığımızda Türk erkeğinin İtalyan tarzına yönlendirildiği görülmektedir. Batı modası kendi içinde yarışmaya başlarken, Türk erkeği de tarzını bulma arayışına girecektir.

1960'lı yılların, dergi ve gazetelerinde Türk modası ile ilgili yapılan reklam ve yazılarda, moda renkleri ve kumaşlar tanıtılıyordu. Klasik giyimde senenin modası için; "Gece smokin ve Frak, İngiliz estetiği ceket pardösü ve montlar veriliyor. Günlük giyimde ise, İtalyan işi su geçirmez kumaştan trençkot ve pardösüler, spor ceketler, buruşmaz ve sık yıkanabilen emprime gömlekler şehir ve dağ ve doğa için yün ve perlon trikolar ifadeleri kullanıldığı görülmektedir" (Vakko reklam arşivi, 15 Eylül 1962, Cumhuriyet Gazetesi Bülteni)

Dönem modasında, İtalyan modasından etkilenen tebeşir çizgili ceket ve pantolon kombinasyonları, ayrıca üçlü ceket, yelek, pantolon kombinasyonları da görülmektedir. Yakalar yüksek geniş ve rahattır. Kalıplar bedene oturmaz, rahat görünümündedir. Yelek vurgusu yapılabilmesi için genellikle 2 veya tek düğme kullanılır. Ayrıca bu dönemde yine tek düğme kruvaze ceket de görülmektedir.

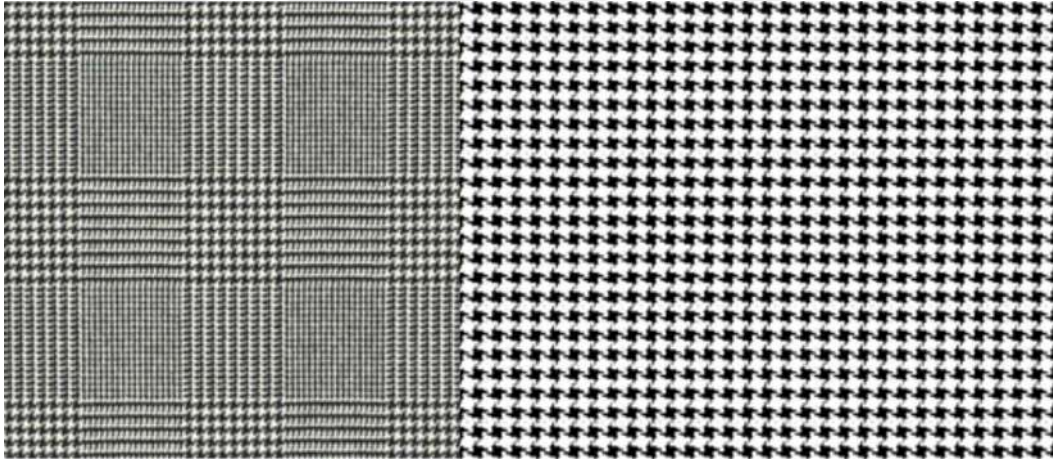
Resim 60: Vakko 15 Mart 1964 Hürriyet Gazetesi Reklamı

Kaynak: Vakko Kütüphanesi Reklam Arşivi

Dönemin reklam afişlerinde takım elbise için, rahat vurgusu ve çeşitliliği tanımları yapılmaktadır. Bunun nedeni olarak ise, bir Akdeniz ülkesi olarak her daim rahatlığımıza önem verdiğimiz ve olmazsa olmaz kriterlerin başında tuttuğumuz olarak düşünebiliriz.

Vakko'nun 14 Nisan 1966 Milliyet gazetesinde yayımlanan bir başka moda ilanında ise, dönemin moda tanımları yapılırken kumaş ve renkler için şu ifadeler yer verilmiştir. “Yumuşak tuşeli düz ve desenli kumaşlar, *shetland** kazaklar düz ve ekose kombinler, tüylü yün kazaklar, Dormeuill marka İngiliz yünlü kumaşlar, tüvitler, düz ve ekose birliktelikleri, büyük ekose, balıksırtı kumlu desenler, Pied De Poule kumaşlar olarak belirtilmiştir. Renkler ise, gri ve tonları ve deve tüyü olarak yer almıştır” (Vakko kütüphanesi reklam arşivi)

Bu reklamdan da anlaşılacağı üzere, döneme hakim olan İngiliz modasıdır. Hala, İngiliz tarzının öne çıkan kumaşları kullanılmaktadır. Renkler de ise; aynı dönem İngiltere’de etkisini gösteren parlak ve renklilik Türk modasına etki edememiş, yine koyu ve yumuşak renklerde kalmıştır.

Resim 61: Galler Prensi Kumaşı ve Pied De Poule Kumaş

Kaynak : <http://blog1855.com.br/tend%C3%A2ncia-pied-de-poule>

Erişim Tarihi: 26.03.2015

**Shetland*: İsmi Shetland adalarından alan bir yün ip türüdür.

**Pied de Poule*: Kaz ayağı deseni.

3.3.6. 1970-1979 Yılları Arası Erkek Giyim Modası

İngiliz modasının asi ve provoke ilerleyişinin yanında klasik erkek giyiminde yeniden İtalyan tarzı boşluğu doldurmuştur. 1940'lı yılların görüntüsü yeniden popüler olmuş **Glam & Glitter* tarzı doğmuştur. Disko ve kulüplerin o parlak ve lüks şaşalı görüntüsünden beslenen bu tarz, Retro dönemleri içinde barındırarak 1920'li yılların Great Gasby dönemine atıfta bulunmaktadır. Geçmiş ile bir o kadar bağlı ve romantik gelecek ile de harmanlanmış bir birliktelik oluşturmuştur. Parlak işlenmiş kumaşlardan yapılan geniş yakalı, geniş omuzlu gösterişli ceketler, tek düğme veya kruvaze olarak çalışılır. Omuz kısmı geniş, bel kısmı ise dardır. Pantolonlar 1940'lı yıllara göre ya daha dar paça ve pilisizdir ya da dize kadar dar dizden sonra geniş İspanyol paçadır. Kumaşlar düz parlak kumaşlar veya kendinden desenli, çizgili kumaşlardır. Gömlek kumaşları, yine sentetik kumaşlardan yapılan parlak kumaşlar kullanılır. Yakalar geniş ve sivridir. Ceket yakasının üstüne çıkarılır. Yakaların dik görünüşleri için içlerine kalın tela uygulanır.

Resim 62: 1974 Yılı Giyim Tarzı İle Yves Saint Laurent Katalog Çekimi

Kaynak: <http://www.vogue.it/en/encyclo/mania/f/mens-formalwear>

Erişim Tarihi: 15.03.2015

**Glam & Glitter:* 1970'lerde göz alıcı ve ihtişamlı kostümler giyilen bir tarzdır.

Resim 63: 1970’li Yıllar Glam&Glitter Tarzı

Kaynak: <http://www.buzzfeed.com/blackdynamite/25-outrageous-fashion-ads-from-the-1970s-5e97>

Erişim Tarihi: 15.03.2015

Abartı desenli gömlekler dar fit ile bedene oturur. Omuzlar geniş gösterişli, yakalar da neredeyse omuza değecek kadar geniş ve sivridir. Pantolon belleri yüksek ve tam bedeni kavrayacak şekildedir. Kalça oturuşu dar ve vücudu saracak şekildedir. Paçalar dize kadar boru inerken dizden sonra genişlemektedir. Pantolon kumaşı olarak desenli, düz ve çizgili yün ve yün ile karıştırılmış sentetik kumaşlar kullanılmaktadır. Yazın ise pamuklu kumaşlar tercih edilir. Dans ederken sallanan paçalar, gösterişli kulüp tarzı erkeklerde dönemin seksi ve cazibeli imajını vurgular. Reklamlarında ürünlerin detaylarını belirterek alıcı için cazip hale getirecek sloganlar kullanılmaktadır. Dönemin eğlence anlayışına atıfta bulunan bu reklamda, alan kişinin, elegan disko görünümüne sahip olacağı ve karşı cinsi etkileyebileceği anlatılan bir pantolon gösterilmektedir.

Ayrıca bu dönem Avrupa ve Amerika’da katalog ile satış dönemin başladığı bir zamandır. Firmalar renkli, dikkat çekici kataloglar hazırlayarak ürün satışı yapmaktadır. Son moda ürünlerin yer aldığı kataloglarda, rekabet, ürün çeşitliliği, reklam ve pazarlamanın gücünü görmek mümkündür. Bu da modayı, halka indirmede kolaylık sağlamıştır.

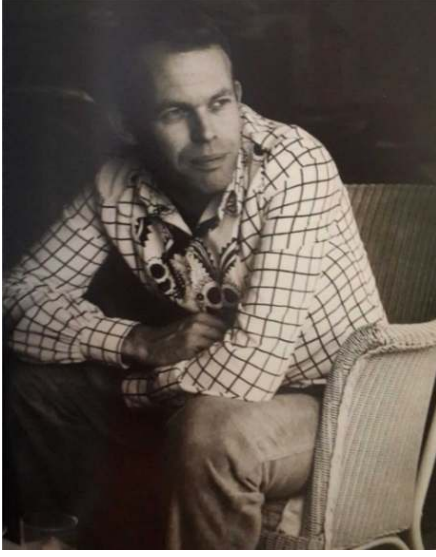
Resim 64: 1970’li Yıllarda Moda ve Satış Kataloğu

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/332140541242561267/>

Erişim Tarihi: 15.03.2015

Amerikan kültürünün, sinema ve televizyon dizilerinin etkisi ile Avrupa’da da lüks fakat rahat giyim şekillenmeye başlamıştır. Geniş yakalı gömlek ve ceketler, büyük kravatlar, papyonlar renkli pantolonlar erkek koleksiyonlarında ki yerini korumaktadır.

1970’li yıllarda ceketsiz giyilen klasik erkek tarzında, gömlekler ön plandadır. Emprime baskılı gömleklerde, çiçek, geometrik, hayvan figürlerinin yanı sıra çift desen kullanımları görülmeye başlamıştır. Ekose ve çizgi birliktelikleri, kareli ile çiçekli desen birlikteliği gibi kombine desen çalışmaları artık renk ve desen de sınırların zorlandığı bir döneme girildiğini gösterir.

Resim 65: 1970 Oyuncu Mark Lancaster Izgara Desen Gömleği İle
Kaynak: (Blackman, 2009, S.212)

Batı modasında iki farklı desenin bir arada kullanılması Türk modasına da hemen yansımıştır. Film yıldızlarının giydiklerini görsel medyadan takip eden Moda severler, bu akıma da duyarsız kalmamıştır. Emprime baskılı gömleklerde   ek-ekose-çizgi birlikteliklerinin bir arada kullanılması yıldızların giydiği bu yeni gömleklerin benzerlerini Türk modasında da görmek mümkündür.

Resim 66: Vakko 8 Kasım 1973 Hürriyet Gazetesi Koordone Gömlek Reklamı
Kaynak: Vakko Kütüphanesi, Reklam Arşivi

Vakko'nun koordine gömlek diye tanımladığı iki farklı desenin uyumundan oluşan gömlekler için, gömleği monotonluktan kurtaran moda ifadesi kullanılmıştır. Moda için, özel tasarımın gerektiği bir dönem artık kabul edilmektedir.

Erkek giyiminin başlıca ilkeleri

Kişiliğe uygun bir giyim
Giyim bir kişiliktir.
Moda çizgisinde, aynı mümkün olduğu kadar zengin çeşit ister kişiliğinize uygun bir seçme imkânı vermek için.
Vakko her zaman olduğu gibi zengin bir koleksiyon sunuyor size.

Günün modasını yansıtmak
Bu yılın modası 1930'ların romantik havasını getiriyor.
Vakko'nun sanatçıları moda merkezlerinde Paris'te, Roma'da çalışıyor ve sizler için hazırladılar günün modasına uygun giysileri.

Herkesin sırtında görülmeyen giysiler
Giyime meraklı bir erkek giydiklerinin herkeste görülmemesini ister.
Vakko, bu yüzden seri imalat yapmaz.
Bu mevsim de Vakko giysilerinin her birinden az sayıda yapılmıştır.

Giyimde bütünlük ve uyum
Giyim bir bütündür.
(1975 Erkek modasının hay özelliği: Koordine pantolon-yelek ya da koordine ceket-yelekler...)
Kostümü ile, pardösüsü ile, gömleği ile, gravatı ile, fuları ile...
Vakko, sizi her şeyiyle tam bir uyum içinde giydirebilir.

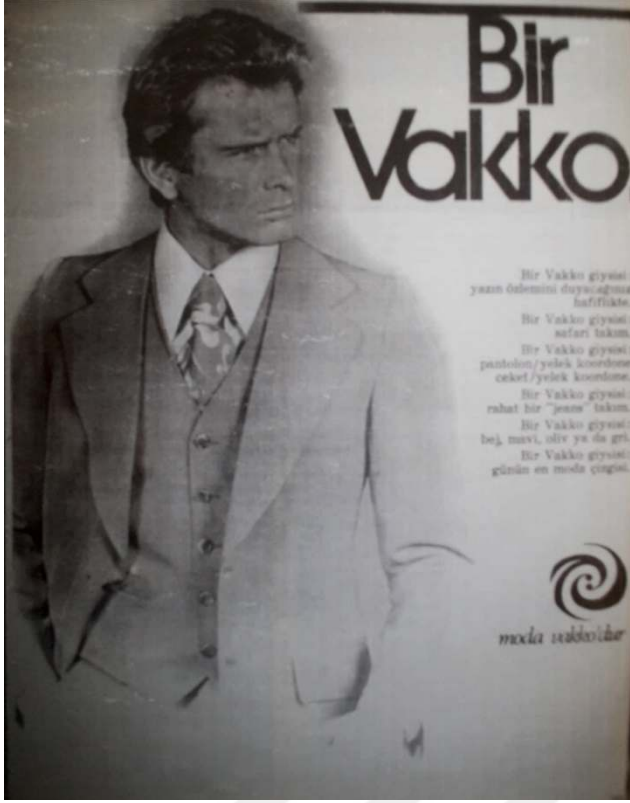
Bu ilkeleri ancak bir Vakko gerçekleştirebilir.

moda vakko'dur

Resim 67: Vakko 16 Kasım 1974 Milliyet Gazetesi Erkek Modası Reklamı

Kaynak: Vakko Kütüphanesi, Reklam Arşivi

Vakko'nun 1974 yılında yayımladığı bu reklamında, yılın erkek modası olarak 1930'lu yıllar gösterilmiştir. Moda esin kaynağı olarak Paris ve Roma'dan etkilendiklerini belirtiyorlar. 1975 yılı erkek modasını ise koordine giyim, yani ceket-yelek-pantolonun farklı ama birbiri ile uyumlu parçaların bir araya gelerek oluşturduğu moda olarak tanımlıyor. İllüstrasyonda ise, yakaların genişliği, kravatın dikkat çeken büyüklüğü ve 1930'lu yıllarda ki omuz ve göğüs kısımlardaki geniş heybetli imajı görebiliyoruz.

Resim 68: Vakko 5 Mayıs 1976 Milliyet Gazetesi Reklamı

Kaynak: Vakko Kütüphanesi, Reklam Arşivi

Batı'da siyasi hareketlilik, savaş karşıtlığı, işsizliğe karşı ayaklanmalar devam etmektedir. İngiltere'de 1970 yılında başlayan işsizlik 1979 yılına geldiğinde 3 milyon işsiz sayısını bulur. 1973 yılında ilk petrol krizi patlak verir. Moda sektöründe kriz baş göstermeye başlamıştır.

1970 yılları Türkiye'de siyasal ve kültürel hareketliliğin olanca hızıyla yaşandığı bir dönem olur. Bu durum toplumdaki farklılaşmayı da arttırmış, siyasal ideolojik kanatlar arası tartışmalar büyümüştür. Bu toplumsal dönüşümün ana eksenini gençler oluşturmaktaydı. 1971'deki askeri müdahaleye karşın yükselen ve bilinçlenen işçi hareketinin desteğiyle ivme kazanan öğrenci hareketleri iç savaş koşullarını aratmayacak bir sağ ve sol çatışması içindedir. Aynı düşüncede olanlar kendi kültür derneklerini, yayın organlarını, tiyatro gruplarını ve ortak giyim biçimlerini oluşturmuşlardır. Devrimci sol görüşlü öğrenciler arasında parka, gocuk; ülkücü sağ görüşlüler arasında aşağıya doğru sarkık Orta Asya bıyıkları; militan dinci kesimde ise bol kesimli siyah şalvarlar, uzun sakallar temsil ettikleri

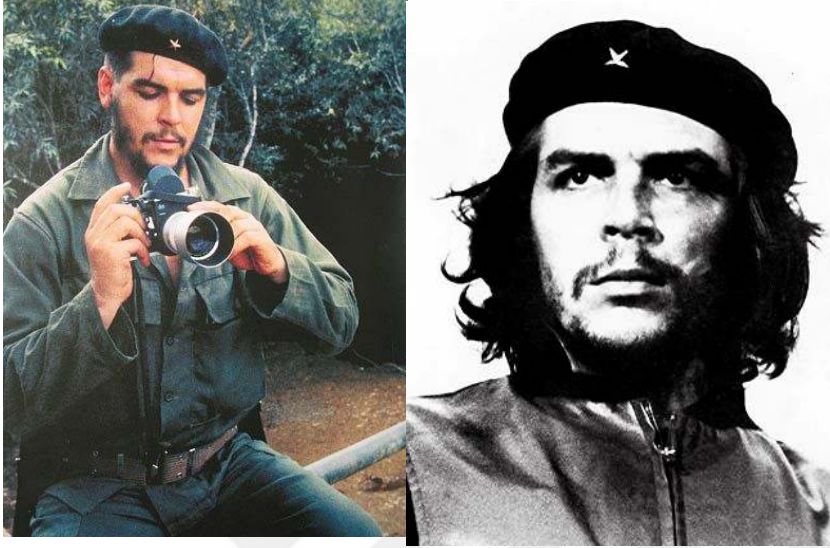
düşüncenin simgesel görüntüsünü belirtir. Toplumun her kesiminde bir değişim ve farklılaşma başlamıştır.

Arjantin doğumlu devrimci Ernesto Guevara siyasi bir sembol olmanın dışında aynı zamanda bir moda sembolüdür. En çok kullandığı Che* sözü ile ismi özdeşleşmiştir. Tıp eğitimi alırken Latin Amerika'yı baştan aşağı dolaşmış ve bu sayede birçok insanın içinde bulunduğu yoksulluğu doğrudan gözlemlemiştir. Bu deneyimleri sonucu bölgedeki ekonomik eşitsizliği ortadan kaldırmanın tek yolunun devrim olduğuna inanmıştır. 1959 yılında Fidel Castro'nun askeri zaferi ile Küba'da askeri görevler almıştır. Küba'dan sonra birçok farklı ülkede devrimci gerilla harekâtlarına katılmıştır. 1967 yılında, Bolivya ordusu tarafından bir gerilla harekâtına hazırlanırken öldürülmüştür. Ölümünden sonra dünya üzerinde sosyalist devrimci harekâtının sembolü haline gelmiştir.

Günümüzde Che Guevara eğilimi, Che modası veya Che stili olarak adlandırılmaktadır. Tartışmalara rağmen Guevara'nın gözde sembol olması fotoğrafçı Alberto Kodra'nın çektiği bir fotoğrafında etkisi büyük olmuştur. 1968 yılından sonra bu fotoğraf Dünya'nın neresinde bir öğrenci, işçi ya da köylü hareketi varsa, orada ön saflarda yer aldı. Kısa sürede yüzyılın en çok tanınan resmi arasına giren bu fotoğraf, monokrom grafik haline getirilerek posterlere, tişörtlere birçok eşya üzerine basılmıştır. Ayrıca Che Guevara'nın giydiği parkası taktığı siyah beresi kullandığı sembolik işaretleri de sosyalist gençler için vazgeçilmez giysi parçaları olmuştur. Özellikle gençler arasında yıpranmış, eski görüntüye sahip tişörtler ve parkalar giymek, bir mücadele ve düzene karşı duruş sembolü olarak kullanılmaktadır. Che Guevara'nın sembolik fotoğrafındaki sakallı yıpranmış görüntüsü, yine başarılı görüntü vermek için temiz traşlı görünümdeki moda algısına karşı kullanılmaktadır. Başarının çalışmak ve mücadele etmekten geldiği mesajı taşır. Bu sosyolojik anlayışta, görüntünün değil, içeriğin önemini vurgulanır.

*Che:Yoldaş Arkadaş

İnançlı ve mücadeleci bir adam olarak bir ikona dönüşen Che Guevara günümüzde Dünya'nın takip ettiği bir sembol olma özelliğini korumaktadır. Ne yazık ki düşüncelerinin içi boşaltılıp bir reklam ve tüketim malzemesi olarak kullanılmaktadır.

Resim 69: Ernesto Che Guevara

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/297378381618019028/>

<https://tr.pinterest.com/pin/492651646717633637/>

Erişim Tarihi: 15.03.2015

Ülkemizde sosyal olayların yoğun yaşandığı 1968’li yıllarda 68 kuşağının da sembolü olmuştur. 68 kuşağı temsilcileri Deniz Gezmiş ve arkadaşları Che Guevara ile benzeştirilmiş ve modası gençler tarafından takip edilmiştir.

1968 yılında başlayan harekâtın önemli simgelerinden olan Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının giydikleri parka, askeri mont ve balıkçı yaka kazak o dönem siyasi gençleri arasında moda olmuştur. Bu genç aktivistler Batı’daki akranları gibi benliklerini koruma, yaşanabilir eşit bir dünya kurma amaçları taşımışlar, bunu sadece siyasi düşünceleri ile değil yaşam ve giyim şekilleri ile de uygulamışlardır. Türk modasında ilk defa kendi içinde içselleştirmiş bir moda, siyasi bir kimlik de taşımaktadır. Tüm dünyadan etkilenmiştir fakat kendi içinde farklı bir benlik bulmuştur. 68 kuşağı olarak adlandırılan bu gençler giyim şekilleri hippy tarzından etkilenildiği görülmektedir.

Resim 70: Deniz Gezmiş Günümüzde Sergilenen Sembol Olmuş Parkası İle

Kaynak: http://pinstake.com/deniz-gezmi%C5%9F-kaban-modas%C4%B1/http:%7C%7Ci%5Eradikal%5Ecom%5Etr%7C150x113%7C2013%7C12%7C10%7Cfft16_mfl843585%5EJpeg/

Erişim tarihi: 02.04.2015

1968 yılında başlayan harekâtının önemli simgelerinden olan Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının giydikleri parka, askeri mont ve balıkçı yaka kazak o dönem gençleri arasında moda olmuştur.

1960'ların iyimser, sosyal ve ekonomik havası 1970'lere doğru yerini işsizlik ve enflasyona bırakmış 1973 petrol kriziyle birlikte giyim sanayinin de içinde bulunduğu pek çok sektör zor günler yaşamaya başlamıştı. Dünyada halklar, insani ve çevre sorunlarıyla uğraşmaktaydı. Türk gençliği de buna duyarsız kalmıyordu. Bireysellik, kendini ifade etme kaygısı iyice önem kazanmıştı. Cinsellikten siyasete alternatif toplum arayışına giren gençler, yerleşik değerlere, otoriteye başkaldırıyor; yeni varoluş biçimleri arıyorlardı. Türkiye'de 1960'larda beliren ve 1970'lerde de görülen hippiler Türkiye'de yaşanan toplumsal düzeni reddeden bir gençlik kitlesi olarak aşk, barış ve doğa felsefeleriyle sanayi toplumuna ve şiddete karşı çıkmaktaydılar. Yaşam biçimleriyle değilse de giyim kuşamlarıyla Türkiye'de de çiçek çocuklar giysilerinde dünyanın çeşitli kültürlerinin folklorik özelliklerini taşıyorlardı. Sentetik ve suni kumaşları reddederek yalnızca doğal malzemelerle üretilmiş kıyafetler giyiyorlardı. Genel olarak pamuklular, kadife, yünlü gibi mat yüzeyli kumaşlar revaçtaydı. Döneme damgasını vuran doğallık arayışı, el örgüleri,

işlemeler, aplikeler, el boyamalarını da beraberinde getirmiş, Anadolu giysileri ve motifleri yeniden değır kazanmıştı. Üstleri yazılı ve resimli tişörtler, kotlar, uzun saçlar ve sakallar bırakılmıştı.

Resim 71: 1970 Yılı Bora Ayanoglu Hippi Tarzı Gömleği İle

Kaynak: <http://www.oguztopoglu.com/2013/02/bora-ayanoglu-babas-aktor-kendisi.html?sref=pi>

Erişim Tarihi: 10.01.2015

Batı modasında, 1960'lı yıllarda hippı modası ile yerleşen jean pantolon, yapılan reklam kampanyaları ile toplumun her tabakasına ulaşmıştır. Dar kalçalı, İspanyol paçalı bu yeni tarz pantolonlar özellikle hippı gençlerin etkisi ile çok hızlı yayılmıştır. Doğal hayat koşullarında yaşayan gençler, hareket kolaylığı ve dayanıklılığı sağlayan jean pantolonlar tercih etmektedir.

Resim 72: 1970’li Yıllar Batı’da Jean Pantolon Reklamı

Kaynak: <http://www.buzzfeed.com/blackdynamite/25-outrageous-fashion-ads-from-the-1970s-5e97>

Erişim Tarihi: 15.03.2015

Batı modasında jean, adını alan denim kumaştan yapılmış pantolonlar, Türkiye’de kot pantolon adı ile giderek yaygınlaşmaya başlamıştır. Avrupa’dan getirilen denim kumaş örnekleri geliştirilerek üretilmiştir. Türk modasına blucin adı ile girmiştir. Tarihi 1950’li yıllara dayanmaktadır. Kamu ve Türk silahlı kuvvetlerine üretim yapan Muhteşem Kot adındaki tüccar-terzi ilk olarak Fransa seyahatinde aldığı ilk blucini, kolay kullanışlı olarak görüp üretebileceğini düşünüp yenilik olarak geliştirmiş ve İstanbul, Ankara Bursa gibi büyük şehirlerde pazarlamıştır. Muhteşem Kot; o dönemde indigo boya ile yapılan gerçek blucin kumaşı Türkiye’de üretilemediği için bu pantolonları, kalın dayanıklı kanvas kumaştan üretmiştir. Lacivert renge boyayarak aslına yakın benzerini yapmıştır. Kısa sürede talep gören bu pantolonlara tescil alınmıştır. “Muhteşem Kot yaptığı blucin pantolonlarına 1958 yılında Kot tescil markasını almıştır. 1965 yılına gelindiğinde artık blucinler kot markası ile anılır olmuştur. Pantolonların üzerinde yazılan garanti kartlarında şu bilgiler yer almaktadır. 3 zincir dikişli Amerikan tipi kot pantolonları.” (Çalışlar, 2003, s.51)

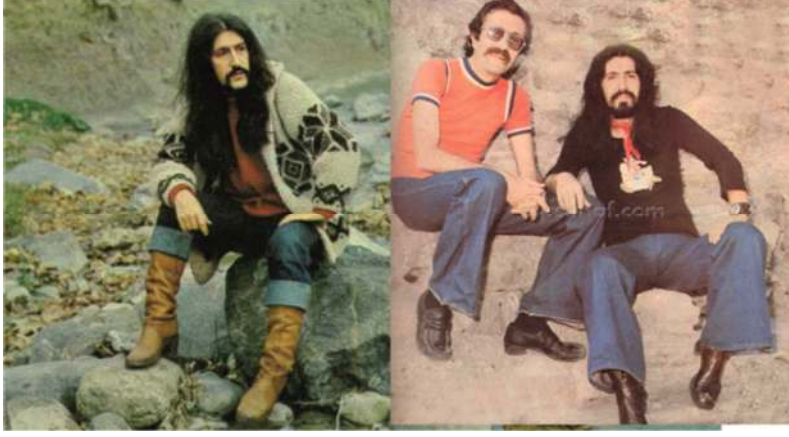
Pantolona kot isimi verilmesi ve halk tarafından benimsenip hippie kültüründen başlayarak genele yayılması ile devam etmiştir. Muhteşem Kot'un soyadı giderek ürün adı yerine geçmiştir. Günümüzde marka hayatta olmamasına rağmen kot ismi halen ürünün adı olarak blucin yerine kullanılmaya devam etmektedir. İndigo boya ile ilk blucin kumaşı ise, Akfil Kumaşçılık tarafından 1960'lı yılların sonlarına doğru üretilmeye başlanmıştır. Yerli kumaş üretimin sınırlı ve kapasite yetersizliği nedeni ile yerli kot üretimi verimli bir büyüme gösterememiştir. Bu da yerli kot markalarının doğmasını ve pazara hızlı yerleşmesini önlemiştir. Bu durum 1980 yılında Akın kumaşçılığın ilk akar boya kumaşı geliştirmesine kadar devam etmiştir.

Resim 73: Vakko 13 Mayıs 1974 Milliyet Gazetesi Jean Reklamı

Kaynak: Vakko Kütüphanesi, Reklam Arşivi

Dönemin popüler müziği rock Anadolu ezgileri ile birleştirilerek kendi tarzını yaratmıştı. Popüler şarkıcılar takip ediliyor onlar gibi giyinmeye çalışılıyordu. Hippie modası üzerinde taşıyan dönemin ünlü rock şarkıcısı Barış Manço, Cem Karaca, Erkin Koray giydikleri ile modayı halka taşıyordu. Aynı zamanda düşünceleri ve ifadeleri ile rock kültürüne ve toplum bilinci, özgürlük temalarına dikkat çekiyorlardı.

Resim 74: 1976 Barış Manço ve Cem Karaca Rock Tarzları İle

Kaynak: <http://www.dipsahaf.com/cem-karaca-ve-baris-manco-ortak-ropotaj-1/>

Erişim Tarihi: 10.01.2015

Resim 75: Erkin Koray ve John Lennon Hippi Tarz Kıyafetleri İle

Kaynak: <http://www.cnnturk.com/2012/kultur.sanat/diger/04/18/sosyal.medya.bu.sur.priz.fotografi.konusuyor/657755.0/>

Erişim Tarihi: 10.01.2015

Gazeteler, basın araçları, filmler tüm Dünya ile yerli halkın bağlantısını kolaylaştırmış, yaşanan toplum olaylar da bu bağı güçlendirmiştir. Moda birbirini etkilemekten öteye aynı zamanlarda aynı şeyleri yaşama şekline geçiş yapmıştır.

1970’li yıllara gelindiğinde genç modasında denim kumaşın giyilmesiyle aynı giysinin hem kadın hem erkek tarafından kullanılması başlamıştır. Daha sonraları uniseks olarak adlandırılacak bu stil, moda da değişik kalıp seçenekleri getirecektir. Parlak renkli kumaşlardan ve materyallerden oluşan kıyafetler disko modasını temsil eder.

Resim 76: 1970'lı Yıllar Uniseks Modası Reklam Afişi

Kaynak: <http://www.buzzfeed.com/blackdynamite/25-outrageous-fashion-ads-from-the-1970s-5e97>

Erişim Tarihi: 15.03.2015

Erkekler saçlarını uzatmaya devam ediyor, gösterişli, iri desenli, o yıllara alışık olunmayan renklerde ipek gömlekler, kalçalarını sıkıca saran pantolonlar giyiyor, kolyeler, yüzükler takıyorlardı. 1960'lardan itibaren ivme kazanan erkek kimliği tanımının sorgulandığı bir dönem yaşıyorlardı. Cinsler arası eşitlik mücadeleleri, feminist hareketler, eşcinselliğin konuşulabilir oluşu, kadın ile erkek arasında görsel bir yaklaşma başlatmış; varoluş ve görünümlerinde yeni yollar açmıştı. Erkekler uzun yerlere kadar uzanan pardösüler uzun şallar giyiyorlardı. Parlak kumaşlardan o zamana kadar sadece kadınların giyebileceği düşünülen kumaşlardan yapılmış kıyafetleri çok rahat giyebiliyorlardı. Gelecek yıllarda daha da çok konuşulacak olan, ortak giyim anlamına gelen, uniseks *giyim* kavramı Batı'dan sonra Türk modasını da etkisi altına almaya başlamıştı. Aynı renkli çiçekli gömleği ve aynı kot pantolonu hem kadının hem erkeğin üzerinde görmek mümkündü. Türkiye'de kadın ve erkeğin birlikte yürüttükleri politik mücadele ortamına, bu yeni görünüm uygun düşmüştür.

Resim 77: Türkiye’de Uniseks Giyim

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/281263939203188261/>

Erişim Tarihi: 10.01.2015

3.3.7. 1980-1989 Yılları Arası Erkek Giyim Modası

20. yüzyılın sonlarına doğru erkeklerin yaşamlarında birçok değişim olmuştur. Bu değişimler giyimi ve giyme ayrılan bütçeleri de değiştirmiştir. Artık daha az resmi ve daha fazla rahattır. Erkeklerin spor giyime yönelmeleri 1970'li yıllara rastlar. Yürüyüş ve spor için tasarlanan giysiler birçok erkeği bu tarza yöneltmiştir. 1980'li yıllarda spor giyim popülerlik kazanır. İş yerlerinde serbest cuma, yani haftanın son günü resmi kıyafet yerine spor tarzda giyinilen bir geleneğin oluşmasına de neden olur. Bunun sonucu olarak önemli markalar koleksiyonlarını spor tarza çevirmişlerdir. Ayrıca birçok girişimci bu yöndeki potansiyeli fark edip spor markalar ile modaya yeniden hâkimiyet kurmayı amaçlar. Bu markalardan biri de hem klasik hem de spor koleksiyonu ile kısa zamanda tercih edilen markalardan biri olan Ralph Lauren olur. Özel tasarımlarını yüksek endüstriyel üretim kalitesi ve hızı ile birleştirerek kısa zamanda üst gelir grubu için marka olmuştur. Kullandığı büyük amblemler ile lüksü temsil etmiştir. Artık büyük markalar pazarlama stratejileri gereği, ürünlerinde amblem kullanıyor, lüksün ve ayrıcalığın sahibi olmak isteyenlere ürünleri kadar imajlarını da satmayı hedefliyorlardır. Bu bazen bir triko kazağın önünde yazı veya bir tişörtün üstünde amblem baskı olarak karşımıza

çıkıyordu. Artık markalar isimleri ile değil, amblemleri ile anılmaya başlar. Lacoste'un yeşil timsahı, Tommy Hilfiger'ın lacivert-kırmızı bayrağı erkeklerin hayatına girmiştir. Yalnızca spor yaparken giyilebileceği düşünülen polo yaka tişörtler, svetşörtler aynı zamanda velur tarzı havlu kumaşlar günlük hayatta giyilmeye başlanmıştır.

“İş ofislerden çıkarıp insanların ayağına götüren iş giysisi kalıplarını genişletmiştir. Gündelik giyim ile iş kıyafetleri beraber kullanır hale gelmiştir. Diğer taraftan gençlerin yaşları ilerledikçe eski tarza geri dönmeleri muhafazakâr kalıpların da yok olmasını engellemiştir.” (Tate, 1999, s.347).

1980'lerin başında moda olan şalvar model pantolonlar çift pileli, neredeyse bileklere kadar bol inen, bileklerde birden daralan kesimleri ile rahat hareket etmeye olanak sağlamıştır. Ralph Lauren defilesinde görüldüğü üzere gömlekler ve kazaklar ile rahatça kombinlenebilen bu modellerin etkisi uzun süre devam etmiştir.

Resim 78: 1980'li Yıllar Ralph Lauren Koleksiyonu

Kaynak: <http://www.vouge.com>

Erişim Tarihi: 01.03.2015

Türk modasında, Batı modasında olduğu gibi basene oturduktan sonra genişleyen İspanyol paçalar, yerini üstü bol paçası dar, şalvar pantolonlara bırakmıştır. Ceket içlerine düğmeleri iliklenmiş polo yaka ya da yakasız gömlek ve tişörtler giyilmeye başlanmıştır. 1970’li yıllarda Batı’da popüler olmaya başlayan polo tişört 1980’li yıllarda Türk modasında etkisini göstermiştir.

Batı’da teknolojinin ilerlemesi ile kumaşların çeşitlilikleri artmış, renk, desen ve kalitesi genişlemiştir. Dönemin en popüler kumaşı ise, fitilli kadife kumaştır. Kadife kumaştan yapılmış takım elbiseler renk alternatifleri ile çok fazla seçenek sunma fırsatı yaratmıştır. Ayrıca bu kadife kumaşlara yapılan özel bir işlem ile parlak görüntüsü verilerek şık bir algı oluşturulmuştur.

Resim 79: 1980’li Yıllar Kadife Takım Elbise Örnekleri

Kaynak: <http://www.retrowaste.com/1980s/fashion-in-the-1980s/1980s-fashion-for-men-boys/>

Erişim Tarihi: 01.03.2015

Türk modasında da, Batı modasından geçen deri ceket, kadife kumaşlardan yapılmış ceket ve pantolonlar, desenli kravatlar, iyi kaliteden yapılmış pamuk gömlekler artık hazır giyim markalarında kolay bulunur olmuştur. Dergi, gazete, televizyon reklamları halkın modaya farkındalığını artırmıştır. Yeni ve moda olan ürüne, Batılı tarzda giyinmeye yöneltmeye devam etmektedir.

Resim 80: Vakko 13Ağustos 1980 Sosyete 13 Dergisi Deri Ceket Kadife Pantolon Reklamı

Kaynak: Vakko Kütüphanesi, Reklam Arşivi

1970'lerin sonlarından itibaren sağlık ve esenliğe ilgi artarak, sporun bir yaşam biçimi olarak benimsenmesi Batı gibi Türkiye'de de gündeme gelmiştir. Jimnastik salonları, dans stüdyoları, televizyon karşısında yapılabilecek aerobik seansları, gençler arasında basketbol başta olmak üzere çeşitli spor dallarına karşı duyulan ilgi bu trendin tamamlayıcısı olan giysilerin de tasarlanmasına neden oldu. Şort, sweat-shirt, t-shirt, gibi İngilizceden dilimize pek çok giyim parçası terimi yerleşir. “Saç bantları, spor lastik ayakkabılar, eşofmanlar aynı zamanda dönemin modası disko danslara da uygun bu kıyafetler hareketi kolaylaştıracak beceriye sahip elastik (stretch/lycra) ve pamuklu kumaşlardan üretilmişti. Kimi zaman da metalik aksesuarlar, sahte taşlar, tropik desenler, yılan derisi taklitleri ile süsleniyordu.” (Ormanlar, 1999, s. 83).

Spor giyim sadece sporcu, asker ve işçi kesiminin rahat giyim ihtiyacını değil, diğer hayat biçimlerini de etkilemiştir. İş günü uniformaları olan takım elbiseler dahi aynı ortamı paylaşmak zorunda kalarak, geniş kol evlerine takılı kolları, yuvarlak-

düşük omuzları, aşağıdan iliklenen düğmeleri, buruşuk kumaşları ve yapısı olmayan yeni bir giyim anlayışının oran ve hacim değişikliklerini yansıtıyordu.

1980’li yıllar Batı’da yeni nesil tasarımcıların ve markaların doğmaya başladığı dönem olmuştur. Kenzo, Katharine Hamett, Jean Paul Gaultier, Issey Miyake gibi tasarımcılar moda sektöründe söz sahibi olmuştur. Daha önceleri tasarım markası olan Giorgio Armani, Gucci gibi markalar ise, hazır giyim sektöründe ilerleyerek mağazalaşmaya başlamışlardır. Artık iyi giyinmek, markaya ulaşmak kolay elde edilebilir olmuştur.

Takım elbise modasında artık İngiliz değil, İtalyan modası lider olmuştur. Floransa yakınlarındaki Proto, Como ve Biella bölgelerdeki yükselen hazır giyim sanayisi, özel tasarımcılardan çıkan takım elbiseleri üretmeye başlamıştır. Üstelik tasarım takım elbiseye sahip olmak daha ucuzlamıştır. Yeniden doğal liflere, %100 yüne dönüş başlamıştır. İtalyan tasarımcılar, desinatörler, teknik mühendisler, yeni kumaşlar yeni fikirler, yeni dokular sunmak üzere sezonluk olarak değişim üzerine çalışmaya başlamıştır. Ayrıca yapılan ve Avrupa’ya ihraç edilen takım elbiselerin üzerinde “İtalya’da üretilmiştir” etiketi vurgulanmıştır. Klasik giyim hazır giyim ile birleşiyor ve tasarımcıların elinden çıkmaya başlıyordu.

1975 yılında ilk hazır giyim defilesini yapan Giorgio Armani, 1980’li yıllara geldiğinde en iyi takım elbiseciler arasında gösterilen bir marka olmuştur. Mühendis olan tasarımcı, takım elbiseye yeni bir şekil vermiştir. Formları ile oynamış, özel kumaş kaliteleri ve desenleri geliştirmiştir. Kendisine özel kumaş tasarlatıp kullanan ilk hazır giyim erkek takım elbise markalarından olmuştur. 1985 yılına geldiğinde ilk kez defile yapmış ve takım elbiselerini defilesinde sunmuştur. Tarz olarak da, 1930’lu ve 1940’lı yıllardan ilham almıştır.

Resim 81: 1980’li Yılların İlk Yılları Giorgia Armani Koleksiyonu

Kaynak: <http://theredlist.com/wiki-2-23-1249-1259-view-1980s-profile-giorgio-armani-4.html>

Erişim Tarihi: 20.02.2015

“Young Urban Professional” in kısalması olarak kullanılan yuppie akımı, 1980’li yıllarda ekonomik hareketlenme sonrası ortaya çıkmıştır. Yaşları 20 ile 30 arasında değişen, modern ofislerde çalışan, modayı takip eden ve kendi stillerini oluşturan gençler arasında hızla yayılmıştır. Yuppie gençleri modern kesim takım elbiseler giyer, yaka düğmeli açık tonlarda gömlekler tercih ederdi. Refah seviyelerinin yüksekliğini göstermek amacıyla modayı kullanırlardı. Şık giyinmek onlar için bir statü göstergesiydi. Hızla gelişen ekonomi, yeni iş kolları, modern binalar, plazalar, gelişen alışveriş merkezleri insanları daha fazla tüketime, daha çok lüks giyinmeye ve harcamaya yöneltti.

Amerika ve Avrupa’da ortaya çıkan yuppieler sosyal tırmanış ve rekabetin sembolü haline gelmiştir. Sosyal statü edinmek için yuppie tarzını benimsemek bir gereklilik olmuştur. İyi gömlek giymek, iyi kalitede takım elbise sahibi olmak, marka etiketi taşımak Türk erkeği için statü göstergesi olmuştur. Önde gelen Türk markaları bunu reklam kampanyalarında kullanmışlardır.

Türk klasik elbise modası 1980’li yıllarda yeni bir döneme girmiştir. Türk politikacıları, sanayici ve şarkıcılar, televizyon ve dergilerden modayı takip eder olmuştur. Her giydikleri kıyafetler, taktıkları gözlükler gittikleri yerler takip edilmeye başlanmıştır. Dönemin Hey, Ses ve Şamdan gibi dergileri kadın ve erkek tarz ve sitilleri ile ilgili yayımlar yapmaya başlamıştır.

Bireysellik, özel girişimcilik, siyasi yapının değişmesi, serbest pazar ekonomisine geçiş süreçleri giyim endüstrisini de etkilemiştir. Yükselen finans sektörü, iş adamlarını, bankacılar ve borsacıların modasını yaratmıştır. 1990'lara doğru kruvaze ceketler, beyaz yakalı çizgili gömlekler giyilmeye başlanmıştır.

Resim 82: Vakko 6 Mayıs 1981 Yeni Asır Gazetesi Gömlek Reklamı

Kaynak: Vakko Kütüphanesi, Reklam Arşivi

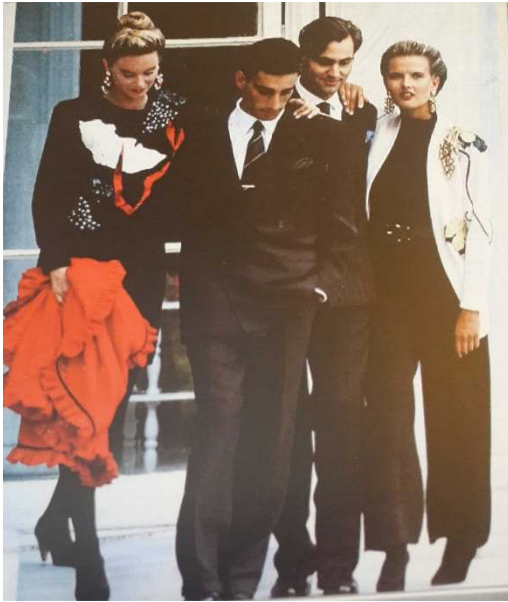
Türkiye’de başlayan liberalleşme ile toplum tüketime odaklanmıştır. Stil ikonları çoğalmaya başlamış ve artık herkes, onlar gibi giyinmek istemiştir. Küçük, seçkin bir kitle için özel üretim yapan yüksek moda markaları özel üretimden çıkıp çoğula hizmet eden hazır giyim markalarına dönüşmeye başlamıştır.

Dünya’da moda; yalnızca elbiselerin stillerine bağlı olmaktan çıkmış, kumaş çeşitliliği modanın demode olma sürecini hızlandırıcı bir rol üstlenmiştir. Arabada, ofiste, ısıtılan veya soğutulan restoranlarda giyilecek türde, ısı kontrollü, hafif, hemen hemen hiç kırılmayan yeni kumaşlar üretilmiştir. Bu kumaşlardan İngiliz tarzı takım elbiseler, ceketler ve pantolonlar üretiliyordu. Hatlar bol ve dökümlüdür.

Kruvaze ve 3 düğme takımalar görülür. Ceket yırtmaçları genellikle çift yırtmaçtır. İtalyan modasının aksine, bol ve dökümlü tarzı ile İngiliz modası yerleşir.

1980’li yılların başında Türkiye’de İngiliz modası takip edildiği görülse de sonlarına doğru İtalyan modasının dikkat çektiğini söyleyebiliriz. Bu dönemde, Eerkek pantolon paçaları boru şeklinde iner. Pantolon boyları ayakkabıyı örter. Kumaşlar koyu renkli, koyu renk üzerine çizgili, desenler siliktir. Siyah, lacivert, antrasit gibi daha resmi renkler kullanılır. Ağır aristokrat görüntüsü ve resmiyeti vurgulanır. Burada amaç liberal büyümede Avrupa’nın gerisinde kalan Türkiye’nin kıyafetlerindeki ağır görüntü ile sosyal mesaj verme kaygısıdır. İleri gelen Türk erkekleri siyasi ve ekonomik kimlik bulma arayışını kıyafet ile desteklemektedir.

Gömlekte kullanılan beyaz yaka ve manşet birliktelikleri görülür. Gömlek desenleri takım elbiseye göre belirlenir. Düz renk takım elbiselerin içine geniş çizgili gömlekler tercih edilir. Manşetlerde kullanılan kol düğmeleri zenginliği ve lüksü vurgular. Klasik giyimde ürün kadar kullanılan aksesuarlar da ön plana çıkar. Kravatlar ipekten yapılır, takım elbiselerin aksine renkli ve desenlidir. %100 ipekten veya ipek görünümlü sentetik parlak viskoz elyaflı kumaşlardan üretilir. Kravat enleri geniş ve gösterişlidir. Kullanılan kravat iğneleri altın veya altın kaplamalıdır. Amaç giyen insandaki statü ve lüksü öne çıkarmaktır.

Resim 83: Yuppie Tarzı Takım Elbiseler

Kaynak: Vakko Kütüphanesi, Reklam Arşivi

Resim 84: 1988 Yuppie Tarzı Gömlek ve Kravat

Kaynak: Vakko Kütüphanesi, Reklam Arşivi

1980’li yılların ortalarına gelindiğinde bomber adı verilen 1940’lı yılların pilot montları yeniden gündeme gelmiştir. İnce yakalı pamuk gömlek ve pileli rahat kesim pamuklu kargo pantolonlar ile beraber giyilmektedir. Lacivert renkte pamuklu kumaştan, blucin veya süet kumaştan yapılan bomber montlar döneminin vazgeçilmezi olmuştur. Altına giyilen haki ve bej renkli kargo pantolonlar, büyük cepli ve rahat formludur. Kargo pantolon bu dönemden başlayarak günümüze kadar erkekler tarafından giyimeye devam edilecektir. Tabi bunda 1986 yılında yapılan başrollerini Tom Cruise’n oynadığı Top Gun filminin de etkisi olmuştur. Oynatıldığı yıl en çok hasılat getiren film de Tom Cruise, bir savaş pilotunu canlandırır. Giydiği bomber mont taktığı pilot gözlük bir moda akımını da beraberinde getirmiştir. 1980’li yılların sonunda başlayan bu akım 1990’lı yıllar da etkisini uzun bir süre görülmüştür. Artık tüm genç erkekler Tom Cruise gibi giyinmek onun gibi bakmak istemektedir.

Resim 85: Top Gun Filmindeki Tarzı İle Tom Cruise

Kaynak: <http://www.collegefashion.net/inspiration/movie-inspiration-fashion-inspired-by-top-gun/>

Erişim Tarihi: 04.03.2015

1986 yılında çekilen Türkiye’de 1987 yılında gösterime giren Top Gun filmi ile moda olan bomber deri ceketlerin Türk modasında da kolay benimsendiği görülmektedir. 1993 yılında Top Gun filminden esinlenerek çekilen Barışta Savaşanlar dizisi ile dönemin genç ve ünlü erkek oyuncularını yer almıştır. Oyuncuların giydikleri bomber mont, deri pilot montlar kısa sürede erkek giyiminde moda olmuştur.

Resim 86: Barışta Savaşanlar Dizi Oyuncuları Top Gun Tarzları İle

Mehmet Aslantuğ, Tolga Savacı, Hakan Ural, Yalçın Dümer, Şoray Uzun

Kaynak: <http://www.sinematurk.com/film/7491-barista-savasanlar/>

Erişim Tarihi: 15.02.2015

Buradan da anlaşılacağı gibi, Batı modası ile Türk modası arasındaki kıyasıya yakın takip mesafesi hızla kapanmıştır. Modayı taklit devam etmekle beraber zamanlama olarak aynı anda yaşanıldığı görülmektedir. Türkiye’de hala Batı özentiliği devam ederken, aradaki farkın kapanması Türk insanına kendine güven duygusunu da geliştirdiği düşündürmektedir. Tabii ki bunda gelir seviyelerinin büyük şehirlerde artması, belli bir kesimin yaşam standartlarının yükselmesi ile elde edildiği gerçeğidir. Farklı kültür arayışının etkisi de yadsınamaz. Buna rağmen Anadolu’ya bakıldığında Avrupa’dan çok moda, Türkiye’de ki büyük şehirleri geriden takip etmekten öteye gidememiştir.

1980’lerin sonlarına doğru, Batı’da başka bir grup ise bu kadar abartılı ve lüks içindeki modayı reddeder. Pahalı olmayan kullanılmış giysilere ve dağınık görünüme yapılan dönüş, dış görünümde umurunda değil tavrını ortaya koyan grunge hareketini ortaya çıkarmıştır. Markalar hızla artıyor, seçenekler çoğalıyor, dönemler ve giysiler yeniden sunuluyor, giyim parçaları kullanımdan kullanıma yer değiştiriyordu. Bu kültür 1990’lı yılların başında daha yoğun olarak hissedilmektedir.

3.3.8. 1990-1999 Yılları Arası Erkek Giyim Modası

1990’lı yıllarda küreselleşmenin ayak sesleriyle birlikte internet kullanımının artması, mesafelerin ortadan kalkması, bir anlamda modada da değişimin başlamasına sebep olmuştur. Küreselleşmeyle birlikte, medya kuramcısı Marshall McLuhan’ın deyimiyle “Dünya küresel bir köy haline gelir.” İnternet kullanımının yaygınlaşması mesafeleri ortadan kaldırır, artık her şey insanlığın bir tık uzağındadır.

1990’lı yıllarda körfez savaşı etkileri, işsizlik, küreselleşme, medya ve teknolojinin hızlı gelişimi toplumları etkilemiş Türkiye’de bundan aynı dönemde etkilenmiştir. Türkiye’de aynı zamanda tüm dünya ile aynı anda krizin getirilerini yaşamaktadır. Televizyonlardan canlı olarak izlenebilen savaşların olduğu bir devir başlamıştır. Dünya artık tek bir küreselleşme içindedir. Geçilen serbest piyasa ekonomisi Türkiye’de her şeyi kolay ve ucuza elde edebilme imkânını da kolaylaştırmıştır. Kumaş teknolojisinin gelişimi, yeni moda akımlarının doğmasına ve gelişmesine daha hızlı neden olacaktır. Türk moda markaları gelişmiş, kendi

tasarımcıları ile markalaşmaya, ihracat ile Dünya'ya açılmaya başlamıştır. Türkiye'de artık markalaşma hız kazanmış kendi modasını üreten markalar yerini almıştır.

Batı'da 1990'lı yıllarda, modada yeni stil arayışları olmamakla beraber geçmiş yılların izlerini taşıyan stillerin varyasyonları görülmüştür. 1960'lı ve 1970'li yılların moda akımlarına geri dönüşler yaşanmıştır. Kişisel marka seçimleri 1980'li yıllarda olduğu gibi 1990'lı yıllarda da alıcı kitleler tarafından beğeniyle izlenmiştir.

Genel giyim anlayışı ekonomik gelişmelerden bu şekilde etkilenirken, sosyolojik olarak gelişen bir akım daha vardır. Amerika'nın Seattle eyaletinde ortaya çıkan alternatif müzik akımı grunge sisteme karşı gençliği etrafında toplar. Nirvana grubunun solisti Kurt Cobain grungelerin ilahı haline gelir. Amerika'da çıkan grunge müziği ile yeni bir akım başlamış, grunge temalı giyim, yırtık blucin, oduncu gömlekleri ve postallar ile salaş giyim tarzı 1990'lı yılların simgesi olmuştur. Marc Jacobs ilk grunge koleksiyonunu Perry Ellis markası için 1993 yılında hazırlamıştır. "Umurumda değil" tavrını sergileyen grunge dünyayı etkisi altına almıştır. Yırtık jean pantolonlar, uzun salaş hırkalar ve baskılı tişörtler uzun saçları ile grunge kültürü, Amerika'dan sonra Batı'ya da yerleşir.

Resim 87: Kurt Cobain ve Nirvana Grubu Üyeleri Grunge Tarzı Kıyafetleri İle

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/367887863283910569/>

Erişim Tarihi: 01.03.2015

1980’li yılların sonunda parlayan spor Amerikan markaları gücünü 1990’lı yılların başında iyiden iyiye yer etmiştir. Western tarzda yaptıkları koleksiyonlar ile İngiltere, Almanya, İtalya gibi Avrupa ülkelerinde markalaşmış ve mağazalar açmıştır. Wragler, Levi’s gibi markalar yaptıkları Jean pantolon, oduncu kazak ve pamuklu kıyafetler ile Avrupa’nın takım elbiseli şık erkeklerine meydan okumaya başlamışlardır. Spor giyimin yaş aralığı genişlemiş spor giyim her yaştan ve tarzdan erkeğin gardırobuna yer etmeye başlamıştır. Atletik spor ayakkabıların modelleri artmış Nike Adidas gibi markaları devleştirmiştir. 1989 yılına gelindiğinde, Nike Air Jordan ayakkabısını piyasaya sunmuş ve yıllarca bilinirliğini sürdürecektir bir moda akımını başlatmıştır.

Grunge müzik ile yerleşen grunge modası, var olan kalıpları yerle bir etmiştir. Artık vücuda oturan fitler yerine sanki kese kâğıdını büzmüş gibi beller ve hatlar başlamıştır. Neyin ne ile uyumlu olduğu, önemini yitirmiştir. Her erkeğin gardırobunda sanki kendine 3 beden büyükmüş gibi duran bir kısa kol gömleği, uzun geniş paltosu, beli basenleri bacaları baldırı bol, paçası dar huni şeklinde bir pantolonu artık vardır. Bele kemer takılmazsa düşecekmiş gibi görüntüler alışılarmıştır.

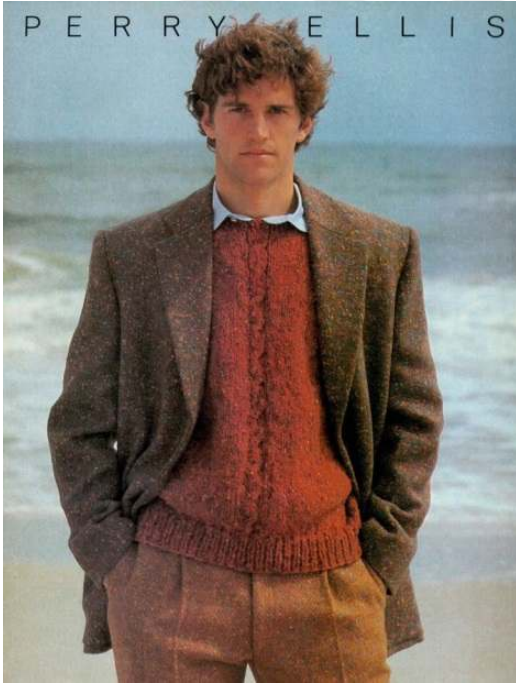

Resim 88: 1990’lı Yıllar Geniş Uzun Palto Örneği

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/417216352949747181/>

Erişim Tarihi: 01.03.2015

Klasik erkek giyiminde ise, dünyayı saran spor kıyafetler etkisini hissettirir. **Preppy* adı verilen daha şık ve aristokratik ama spor bir tarz başlar. Bu tarzdan etkilenen erkekler, haki, bej renk kanvas pantolonları blazer ceketler ile kombine edip altına kanvas süet bot veya Converse bez ayakkabı giyerek yarı şık yarı spor bir giyim tarzı oluşturulur. Ayrıca koyun derisinden yapılmış napa montlar yine moda olur. Aksesuar olarak Ray Ban pilot gözlükleri kullanılır. Bu yeni tarz 1990'lı yıllardan başlayarak güncellenerek günümüze kadar gelmiştir. Takım elbiseler de ise bol kesim 3 düğme ceketler, pileli pantolonlar hacimli görüntüler görülmektedir. Yelek-ceket-pantolon takım birliktelikleri yine bu dönemde görülür. Kumaş olarak hacimli görüntüyü yansıtabilecek yün & sentetik karışımı kumaşlar ile keten kumaş kullanılmaktadır. Pantolonlarda birden fazla pili kullanılır. Basen baldır oldukça geniştir. Gömlek yakaları 1970'li yıllara göre oldukça küçülmüştür. Günümüzde İtalyan yaka diye isimlendirilen yaka çeşidinin doğuşu bu dönemde gözlenmektedir. Yaka ucu kısa, yaka çevresi dar ve ya tam geriye doğru ya da bir kravat genişliğinde olarak çalışılmaktadır.

Resim 89: Preppy Tarzı Ceket ve Pantolon Kombini

Kaynak: <https://www.pinterest.com/pin/544372673684429152/>

Erişim Tarihi: 01.03.2015

**Preppy*: Amerikan elit üniversitelerinde ortaya çıkan bir kolej giyim tarzıdır.

Resim 90: 1990'lı Yıllar Armani Keten Takım Elbise

Kaynak: <http://www.laststyleofdefense.com/2011/06/peroni-nastro-azzurrohas-x-masters-of.html>

Erişim Tarihi: 01.03.2015

Türkiye’de ise 1990’lı yıllarda, ünlü Avrupa ve Amerika markalarından Avrupa ile aynı sezonda alış veriş imkânı başlamıştır. Avrupa markaları Türk pazarında yerini almıştır. Batı’daki gibi büyük alışveriş merkezlerinin benzerlerinden Türkiye’de de açılmaya başlamıştır. 1987 yılının son zamanlarında açılan Galeria alışveriş merkezi gibi birçok Avrupa markasını tek bir bünye de bulabilme olanağı sağlayan merkezler, alışveriş kültürünü yaşam tarzına dönüştürmeye başlamıştır. Markaların gözde oluşu taklitlerinin moda piyasasında yer almasıyla sonuçlanmıştır. Önlem olarak markalar kendi amblemleri ile tüm dünyada olduğu gibi Türk modasında da pazarlarını koruma yoluna gitmişlerdir. 1990’lı yıllar büyük amblem çılgınlığına sahne olmuştur.

Türk modasında, 1990’larda haute couture ile hazır giyim arasındaki açığı artarak büyümüş ve bu durum 2000’li yıllara da taşınmıştır. Erkek modası için 1990’lı yıllardan 2000’li yıllara kadar moda, şıklığı, rahatlığı, giyilebilir ve kullanılabilirliği estetikle yorumlayan moda anlayışına sahip olmuştur. 1990’lı

yıllarda Batı'da olduğu gibi Türk modasında da medya moda eğilimlerinin öncülüğünü yapmakta ve modayı etkilemeye devam etmektedir. Doğal elyafa karşılık elestan ve likra gibi lifler, doğal görünümlü malzemelerle kullanılarak değişik bir birleşim yaratılmaktadır.

Klasik erkek giyiminde renkler koyu ve sadedir. Kendinden desenli dokular kullanılmaktadır. Gömleklerde ise, beyaz ve mavi renkler kullanılmaktadır. Gömlekte kullanılan açık tonlar ile kravatın renkli ve desenli birlikteliği desteklenmektedir. Kol boyları kısalmış özellikle kol saatini ve manşetini gösterecek boya gelmiştir.

Resim 91: 1990'lı Yıllar Vehbi Koç ve Rahmi Koç

Kaynak: http://haberrating.net/haber/vefatinin-19-yilinda-ailesi-vehbi-koc_u-anlatti-136694h.htm

Erişim Tarihi: 01.03.2015

Gelişen teknoloji sonucu, giyim ile beraber aksesuarların da önemli olduğu görüldü. Artık kıyafetle beraber kullanılan aksesuarlar ve teknolojik aygıtlar bir bütünün parçası olarak kabul görülmeye başlandı. Batı ve Türk modasında aynı anda;

moda artık sadece kıyafetten ibaret olmamaktadır. Her türlü kullanılan saat, çağrı cihazı, telefon, telefon kılıfları da modanın bir parçası haline gelmiştir. 1980’li yıllarda olduğu gibi kravat iğneleri, mendil ve renkli kravatlar, desenleri ve renkleri ile moda olmaya devam etmektedir.

Resim 92: Vakko 11 Haziran 1996 Hürriyet Gazetesi Reklamı
Kaynak: Vakko Kütüphanesi, Reklam Arşivi

3.3.9. 2000-2013 Yılları Arası Erkek Giyim Modası

2000’li yıllara geldiğimizde modada artık tek bir akımdan söz etmek mümkün değildir. Erkek modasında geçmiş yıllardan öne çıkan vazgeçilmez parçalar güncellenerek tasarımcıların ve markaların koleksiyonlarında yerini almaktadır. Moda dünyası romantizmi kostüm ve moda tarihinde yer alan şık elegan stilleri hiçbir zaman bırakmayacağını göstermiştir. 1990’lı yılların sonlarında artık erkek modası, defileler fuarlar, markaların özel büyük bütçeli kampanyaları ile tanışmıştır. 2000’li yıllarda ise kadınlar kadar erkeklerde defilelerde ön sıralarda yerini

almaktadır. Ünlü sporcular, oyuncular en pahalı markaların yüzü olurken, kampanyalar sadece medya değil artık sosyal medya ile de pazarlanmaktadır.

Türk erkek modasında 2000’li yılları Batı gibi geçmiş ile kucaklaşma dönemi olarak algılayabiliriz. Batı modasını sürekli takip eden, kimi zaman kabullenen kimi zaman reddeden erkek modası, 2000 yıllarına geldiğinde artık takip etmenin yanında kendi modasını yaratmayı amaç edinmiştir. Türk erkek modası kendini bir üst sınıfa taşımış artık Türkiye’de bir moda merkezi konumuna ulaşmaya zorlamaktadır. Modaya yön veren tasarımcıları, markaları bu topraklardan doğup, Batıda yer edinmeye başlamıştır. Gelişim ve takip karşılıklı etkileşim olarak yansıdığı görülmektedir. Türk erkek modası, Hatice Gökçe, Ümit Ünal, Ümit Benan gibi tasarımcılar ile kendine dünya çapında bir yer edinmeye çalışır. Türkiye’nin yetiştirdiği Avrupa’da isim yapmış tasarımcılar ve markalar, İstanbul’u moda merkezi olmasını sağlar. 2000’li yılların ilk yarısına gelindiğinde henüz Vogue Türkiye dergisi çıkmamışken Vogue Paris, İstanbul’a 8 sayfa ayırarak, İstanbul’un bir moda şehri olduğunu ilan etmiştir. Galata ve Nişantaşı’da tasarımcıların butikleri açılmaya başlamıştır. Oyuncular, sporcular bu tasarımcılardan giyindiklerini açıklamaktan mutlu olmuştur. Bu gelişmenin sonucu olarak da 2009 yılından ilk moda haftası düzenlenir. Kısa zamanda Paris, Berlin, Milano moda haftalarını düzenleyen IMG organizasyon bünyesine geçerek İstanbul Fashion Week olarak artık Batı modasının ilgi odağı olmuştur.

Batı erkek modasında ise, yeni terimler duymaya ve bunlara alışmaya başlamıştır. Türkçesiyle resmi olmayan, rahat, spor giyim olarak çevrilen casual giyim, belli düzen ve şıklıkta olmasını ifade etmektedir. Takım elbise, kravat, gibi zorunluluklar olmadan şık olmayı sağlamak amaçlanmıştır. Kravat kullanarak da casual olabilir ama spor ve rahat bir görünüm sergilenebileceği esası benimsenir. Şık olmanın yanında rahat olmak bir bütün olmuştur. Amerika ve Avrupa iş dünyasının 1990’lı yıllarda başladığı free friday yani cuma günlerinin serbest giyim kültürünün bir etkisidir. Aynı zamanda, iş ortamlarının yanında davet, toplantılar, konserler ve sosyal hayat içerisinde dahi şık ve spor olmayı sağlar.

Casual giyimden daha resmi olan ama bir Takım Elbise kadar resmiyet taşımayan bir diğer giyim şekli ise smart casual giyimdir. Her iki giyim tarzı da aslında, 1990 yıllarında ortaya çıkan preppy tarzının güncellenmiş şeklidir.

Resim 93: Casual ve Smart Casual Giyim Tarzı

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/310466968037874627/>

Erişim Tarihi: 01.03.2015

Casual ve Smart casual tarzının, Avrupa ve Amerika’da başta olmak üzere öncüleri Polo Ralph Lauren, Tommy Hilfiger markalarıdır. Bu markaların ardından birçok önde gelen erkek markası da onları takip etmiştir. Markalar, 2000’li yıllardan sonra çıkardıkları birbirinden farklı kanvas pantolon ve şık ceket modellerini, hatta jean pantolonlar ile bir arada kullanarak geliştirmişlerdir. 1970’li yılların renkli, canlı erkek giyiminden sonra 2000’li yıllara kadar erkek modası koyu, cansız ve renksiz olarak devam etmiştir. 2000’li yıllara kadar gelen bu renksiz dönem, renkli kanvas pantolonların çıkışı ve casual tarzı da birlikte kullanımı ile tekrar erkek modasına geri dönmüştür. 2006 yılına geldiğimizde birçok erkeğin gardırobunda renkli kanvas pantolonlar yer almaktaydı. Bu kimi zaman kırmızı, mavi, sarı hatta pembe olarak dahi kendini göstermiştir. Chino adı verilen bu kanvas pantolonlar günümüz erkek modasında kilit bir parçadır. Amerika’nın San Fransisco eyaletinde aynı adlı bölgesinde doğan chino pantolonlar tüm Dünya’da erkekler için vazgeçilmez

olmuştur. İlk kanvas pantolonların 1. Dünya savaşı zamanı Fransız ve İngiliz askerleri için geliştirildiği bilinmektedir. Daha sonra San Francisco'daki jean üreticilerinin bu pantolonu geliştirerek chino adı ile üretmişlerdir.

Resim 94: Smart Casual Giyim Tarzı Renkli Chino Pantolon Örneği

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/310466968037874627/>

Erişim Tarihi: 01.03.2015

2000'li yılların ilk yarısında Türk erkek modası 1990'lı yıllardaki formlarından sıyrılıp yüzünü İtalyan modasına çevirmiştir. İngiliz modasının ağır aristokrat havasından uzaklaşarak İtalyan modasının yön verdiği Akdenizli enerjik genç ve sportif tarzına yönelmiştir. Bir Akdeniz ülkesi olan Türkiye'nin bu akımı benimsemesi kolay olmuştur. Amerika'nın kuralsız, sınıfsız, rahat tarzı ile İtalyanların şık, yenilikçi ve zarif tarzını birleştirildiği gözlenmektedir. Batı da olduğu gibi casual ve smart casual tarzları yorumlanmıştır. Türk markalar kendi koleksiyonlarında bu tarza yer vermiştir. Ceket, kanvas renkli pantolon ve Jean pantolon ile yapılan birliktelikleri Türk modasında da görebiliriz. Ceketlerde 3 düğme tek yırtmaç kullanılmaktadır. Tek yırtmaç daha spor görünüşlü olduğu için tercih edilmektedir. Gelişen teknoloji ile özellikle yaz aylarında ceketlerde yarım astar veya astarsız ceketler kullanılmaya başlanır. Kumaşlar doğal liflerden tercih edilir. Yün, keten, pamuk erkek için daha ince ve sık dokunarak hafifletilmiştir.

Yünlü kumaşlarda 120s inceliğinde kumaşlar görülmektedir. Renkler, bej, haki, lacivert, gri, mavi tonlarında karşımıza çıkar.

Resim 95: Bisse 2005 Yaz Koleksiyonu
Kaynak: Bisse Katalog Arşivi

Resim 96: Bisse 2005 Yılı Sonbahar Kış Koleksiyonu
Kaynak: Bisse Katalog Arşivi

Altınyıldız, Aksu ve Akın Kumaşçılık gibi üst kalite kumaş üretimi yapan yerli üreticilerin takım elbiseleri Türk modasını aşarak Batı modasına hizmet etmeye başlamıştır. Kumaş desenleri sezonluk olarak değişime gider. Renkler kısıtlı kalmayıp, ince ve detaylı tasarımların izlerini taşır. Ekose desen, ızgara şeklinde ekoseler, ince yün kumaşlar, flanel, balıksırtı, kazayağı desenler sezonlarda yeniden yorumlanır.

Resim 97: 2004 Vakko Erkek Koleksiyonu
Kaynak: Vakko Kütüphanesi, Reklam Arşivi

Pantolon paçaları 2000’li yılların ilk yarısında boru paça olarak iner. Pantolon boyları uzundur. Ayakkabıyı örtmesine önem verilir. Ceket omuzlarında geniş vatıklar kullanılır. Yakalar geniştir. Peto cepte kullanılan mendil önem kazanmıştır. Kravat mendil aynı desen ve renkte seçilir. 1990’lı yıllarda kullanılan kravat iğnesi, kol düğmesi modası azalmış hatta kaybolmuştur. Batı modasında olduğu gibi Türk erkekleri de sadeleşmeye gitmeye başlamıştır. Ayakkabı ve kemer uyumuna 1950’li yıllarda olduğu gibi dikkat edilir. Ceket boyları kalçayı örtecek uzunluktadır. Gömlek desenleri düz ve ince çizgili seçilir.

Smart casual kavramı Batı’da ve Türk modasında, genellikle iş ortamlarını ilgilendirir fakat özellikle davet, toplantı gibi konuları da etkileyen bir konudur. 2000’li yıllarda iş dünyasında artık takım elbise, kravat gibi standart klasik adam tarzından çok, her yerde daha rahat giysiler tercih eden klasik giyimden söz edilmektedir. 2000’li yıllarda, geçmişte kullanılan giysiler eski kullanım tarzlarından farklı yorumlanarak kullanıldığı görülmektedir. Klasik gömlek kolları kıvrılmaya başlanmış, pantolon paçaları 21 cm’e kadar daralmıştır. 1960’lı yıllarda görülen kısa paça ve renkli çorap birlikteliği 2000’li yıllara kadar görülmemiştir. 2000’li yıllarının son zamanlarında tekrar gündeme gelmiştir. Artık moda dergiler, internet siteleri kıyafetlerini nasıl modern kullanabilecekleri hakkında bilgiler vermektedir. Kollar kıvrılıp, paçalar kıvrılarak kullanılmaya başlanmaktadır. 2000’li yıllara kadar görülmeyen erkek ayak bilekleri ortaya çıkartılır.

Resim 98: Casual Kol ve Paça Katlama Stilleri

Kaynak: <http://tgjerky.com/blog/2013/7/24/rules-on-rolling-shirt-sleeves>

Erişim Tarihi: 01.04.2015

Resim 99: Casual Paça Kıvrırma Stili

Kaynak: <http://tetinotete.tumblr.com/post/13645734641>

Erişim Tarihi: 01.04.2015

2000’li yıllar moda anlamında geçmiş modaların devamı niteliğindedir. 1940’lı yılların *peacoatları**, 1990’lı yılların bomber montları, 1970’lerin çiçek çocuklarının baskılı desenli gömlekleri, beatniklerin jean pantolon deri ceket birlikteliğini görmek mümkündür. Artık dönem yeni yaratma değil, geçmişini yorumlama dönemi olarak düşünülebilir. Dünya’da olduğu gibi Avrupa’da ve Türkiye’de de *vintage** giyim tarzı benimsenmektedir. Geçmişteki özel modeller yeniden yorumlanarak kullanılmaktadır.

2000’li yıllar Batı erkek modası İngiltere ve İtalya’dan sonra yeni bir rakip kazanmıştır. İspanya, erkek modasında hızla söz sahibi olmuştur. Modayı önden takip eden, hızlı ve seri üretim ve gelişmiş mağazacılık deneyimleri ile Zara, Massimo Dutti ve Mango gibi markaları ile sadece Batı’da değil dünya modasında söz sahibi olmuştur.

* *peacoat*: kısa, koyu renkli, kruvaze, denizci kabanı

**vintage*: eski dönem kıyafetler

Tarz olarak Akdeniz tarzını benimsemiş, İtalyan kalıplarını güncelleyerek kullanmış ve renk konusunda cesur davranmıştır. İspanyol tasarımcılar önem kazanmış, tasarımları taklit edilmeye başlanmıştır. İspanyol markaların marka yüzleri takip edilmeye başlanmıştır. Kimi zaman bu ünlü bir model, kimi zaman ise önemli bir futbolcu olmuştur.

Resim 100: 2011 Massimo Dutti Koleksiyonu Model Oriol Elcacho

Kaynak: <http://www.malemodelsceen.net/agencies/wilhelmina-models/oriol-elcacho-massimo-dutti/>

Erişim Tarihi: 01.04.2015

Resim 101: 2012 Mango He Koleksiyonu Ünlü Futbol Oyuncusu G. Pique

Kaynak: <http://funfearlessfashionmusic.blogspot.ca/2012/05/gerard-pique-mango-spring-summer-2012.html>

Erişim Tarihi: 05.02.2015

Resim 102: 2008-2009 Vakko Sonbahar Kış Koleksiyonu

Kaynak: <http://www.medyamoda.com/vakko-2008-2009-sonbahar-kis-erkek-koleksiyonu/>

Erişim Tarihi: 01.04.2015

2000’li yılların ikinci yarısına günümüze gelindiğinde Türk erkek markaları ve erkek moda takipçileri İtalyan ve İspanyol modasından etkilenmektedir. Smart casual tarz artık Türk erkeğinde oturmaya başlamıştır. Ceket boyları kısalmış, kalça üstüne kadar çıkmıştır. Ceket bellerinde belirgin bel oyuntusu kullanılmaya başlamıştır. Pantolon formları oldukça daralmış, *slim fit** kalıp kabul edilmiştir. Dilimize yerleşen slim fit tabiri Türk erkekleri tarafından günlük hayatlarında kullanılmaya başlanmıştır. Paça boyları kısalmış ve daralmıştır. Artık ayakkabı ve çorabın gösterilme modasını Türk erkeklerinin de uyguladığı görülmektedir. Pantolon formları ya çok dar bedene oturan ya da pilili üstü bol paçası dar kısa, şalvar şeklinde yorumlanmaktadır. Klasik erkek giyiminde iddialı desenler kullanılmıştır. Erkek vücudunu ortaya çıkaran dar kalıplar görülmektedir. Gömlek yakaları daralmış, kravatlar dar ve kimi zaman ipek dışında örgüden ucu küt olarak karşımıza çıkar. Mendil ve kravat uyumu artık geçerli değildir. Kravatsız mendil kullanımı daha spor görüntüsünden dolayı tercih de edilmektedir.

* *slim fit*: dar kalıp

Resim 103: Mudo 2009 Yaz Koleksiyonu
Kaynak: Mudo Arşivi

Resim 104: 2011 Vakko Koleksiyonu Model Oriol Elcacho
Kaynak: <http://www.thefashionisto.com/oriol-elcacho-for-vakko-fall-2011-campaign/>
Erişim Tarihi: 01.04.2015

Resim 105: 2013 Vakko Koleksiyonu

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/321022279663647509/>

Erişim Tarihi: 01.04.2015

Türk erkek modası günümüzde sadece Batı aktörlerinden ya da moda markalarından etkilenmemektedir. Türk aktörleri de artık gelişen teknoloji sayesinde göz önündedir. Ünlü insanlara artık ulaşmak takip etmek internet ile bir tık mesafededir. Sanal medya sayesinde ünlülerin kişisel sayfaları takip ediliyor, her gün yaptıkları giydikleri izlenmektedir. Sanal medya, artık reklam kampanyası olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ünlü kişiler, günlük giydiklerini cep telefonları ile çekip sanal dünya da ki Twitter*, Facebook*, Instagram* gibi kanallarda paylaşmaktadır. Markaların koleksiyonlarından parçaların ünlülerin üzerinde görülmesi bir reklam aracı olduğu ve satışı artırdığı kabul edilmiştir

Resim 106: 2013 Türk Aktörleri Moda Çekimi

Kaynak: <http://www.zelfist.com/anasayfa/umit-benan-kis-2011-koleksiyonu/>

Erişim tarihi: 05.04.2015

**facebook, twitter, instagram:* günümüzde kullanılan sosyal medya kanallarıdır.

4. SONUÇ

Türk erkeğinin, cumhuriyetin ilanından önceki dönemlerde henüz yerleşmemiş bir moda algısına rağmen, Batı özentisi kendini her dönem göstermiştir. Her zaman Batı'nın icatlarına, siyasetine ve yapısına yakınlık duyulmuştur. Türk toplumunun yaşam çerçevesi, süregelen kültürel davranışlar, geleneksel yaşam tarzı ve dini kurallar, modayı belirlemek zorunda kalmıştır. Dönemin bu tavrın dışına çıkan insanları, toplum tarafından fark edilmiş, yadırganmış, fakat sert bir tepki görmemiştir. Toplum, değişime kapalı yapısını korumuş, çoğu zaman direnmiş, içsel sindirmeleri zaman almış ama sonuçta kabul görmüştür. Erkeklerde değişim, kadınlardakinden daha kolay olmuştur. Bunun nedeni de, Türk insanın geleneksel kapalı yapısına rağmen Batı hayranlığının her daim erkekler üzerinde etkili olmasıdır. Erkekler, cumhuriyet öncesi dönemden günümüze kadar, kadınlardan daha fazla yurt içinde ve yurt dışında seyahat etme, eğitim alma, kendini geliştirme fırsatları bulmuştur.

Meşrutiyet ve Tanzimat döneminden başlayarak Batı'ya dönük bu değişim, devlet tarafından da desteklenmiştir. Cumhuriyetin ilanından itibaren ise bu konuya daha çok ağırlık verilmiş, Batı görünümüne sahip olmak, olmazsa olmaz olarak kabul edilmiştir. Kurulan yeni devlet, bunu yasalar ve basın yayın organları ile en üst tabakadan en alt tabakaya kadar yaymayı amaç edinmiştir. Devlet yöneticileri ve toplumun ileri gelenleri, Batı modasının en yakın takipçileri olmuştur. Günümüze baktığımızda, hedef alınan amacın bugün başarılı olduğunu görmekteyiz. Kentten köye insanların diline yerleşmiş moda sözcüğü, kişilerin bilincinde var olan moda algısı, toplumun en alt tabakasına kadar yerleşmiştir. Erkeklerde şalvar pantolondan başlayan giyim serüveni, bugün marka olsun olmasın her erkeğin gardırobunda yer alan dar kalıp pantolona kadar gelmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında yavaş olan bu değişim; teknolojinin gelişmesi, yurt içi ve yurt dışı seyahatlerin daha kolay yapılabilir hale gelmesi ile hız kazanmıştır. Alış veriş, topluma bir kültür olarak yerleşmiş; mevcut toplum yapısında yer almayan sınıf ayrımı, ilerleyen yıllarda giyim kültürü olarak sınıflandırmaya kadar gelmiştir. Erkekler birbirlerine kendilerini ifade etme yolunu kıyafetleri ile seçmiştir. Ekonomik gelişim, toplumun kendi zenginlerini yaratmasına

sebepe olmuştur. Zenginlik belirtisi olarak erkeklerde, bunu gösterme çabası görülmeye başlanmıştır. Türk erkekleri, giyim kültürlerini değiştirmiş, son model arabalar ve teknolojik aletler kullanarak kendilerini ifade etmeye çalışmışlardır. En üst tabakadan en alt tabakaya kadar her erkek, yerli yabancı markaların isimlerini bilir olmuştur. Maddi imkânı olan erkekler bu markalardan giyinmekte, olmayanlar ise giyinmeyi umut ederek yaşamaktadır. Türk erkeğinde giyimin; karşısındaki kişilere kendini kabul ettirme, yer edinme, saygınlık kazanma amacı haline geldiği görülmektedir. Batı modasında ise, 1990 sonrası arınma ve sadeleşme başlarken, her iki moda algısı kısmen ayrılmaktadır.

Türk erkek modasında, dini kısıtlamalar, geleneksel yapı ve siyasi yapıdaki değişimler, erkek için esnetilebilmiştir. Yaratılan yeni yaşam tarzı, Batı modasının daha geniş tabakaya yayılmasına imkân vermiştir. Kadın giyimine baktığımızda ise erkekte olduğu kadar tabandan tavana bir yayılma olmadığını görmekteyiz. Kadın, bağlı kaldığı kısıtlamalar içerisinde, Batı modası ile kendi yarattığı giyim tarzı arasında gidip gelmiştir.

Koşullar değişmiş olsa da cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze değişmeyen tek şey Batı modasının hâlâ taklit ediliyor olmasıdır. Geçmişte modanın Türk erkeğine ulaşması uzun yıllar alırken, günümüzde zaman kavramını ortadan kaldırmış aynı zaman dilimi içerisinde hâlâ taklit edilme durumuna gelmiştir takip edilen moda, kimi zaman bire bir alınmış, kimi zaman ise deforme edilerek taklit edilmiştir. Türk tekstil sektöründe yapılan gelişmeler, Batı ile aynı anda moda yaratabilen bir toplum olabilmeye yetmemiştir. Türk sektörü ve toplumu bu konuda hâlâ ilerleme kaydetmektedir.

KAYNAKÇA

KİTAP

- Amies, H. (2007) *Abc of Men's Fashion* :V&A Publication
- Arığ, A.S. (2007). *Atatürk Türkiye'sinde Kılık Kıyafette Çağdaşlaşma*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Barbarosoğlu, F.K. (2002). *Moda ve Zihniyet*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Barbarosoğlu, F.K. (2004). *Moda ve Zihniyet*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Barnard, M. (1996). *Fashion as Cominication*. London.
- Barnard, M. (2002). *Fashion as Cominication*. USA: Taylor&Francis Inc.
- Baudot, F. (2001). *Modanın Yüzyılı*. İstanbul: İTKİB Güncel Yayıncılık.
- Berkes, N. (2002). *Türkiye'de Çağdaşlaşma*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Blackman, C (2009). *100 Years of Menswear*. Lourence King Publishing Ltd.
- Çivitçi, Ş. (2004). *Moda Pazarlama*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Connikie, Y. (1990). *Fashions of a Decade: The 1960s*. London: Batsford Ltd.
- Costantino, M. (1997) *Mens Fashion*. Costume & Fashion Press Ltd.
- Crane, D. (2000). *Fashion and Its Social Agendas*. Chicago: University of Chicago Press.
- Crane, D. (2003). *Moda ve Gündemleri-Giyimde Sınıf, Cinsiyet ve Kimlik*. (Çev. Ö. Çelik). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Davis, F. (1997). *Moda, Kültür ve Kimlik*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- De La Haye, A. (1988). *Fashion Source Book*. London: Mcdonald&Co Ltd.
- Duisheyeva, M. (2009). *1950 Yılı Sonrası Denim Giysisinin Sovyetler Birliği Ülkelerine Giriş ve 2010 Yılına Doğru UĞramış Olduğu Değişim*. *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eberle, H. (1998). *Clothing Technology*. Germany: Vollmer Gmb Hand Co.
- Emiroğlu, K. (2001). *Gündelik Hayatımızın Tarihi*. İstanbul: Dost Kitabevi.

- Engelhard, (1999). *Tanzimat, Tercüme, Ali Reşad*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Enwistle, J. (2000). *The Fashioned Body*. UK: Blackwell Publishers.
- Feldman, E. (1992). *Fashions of a Decade: 1990s*. London: Batsford Ltd.
- Gunn, D. Luckette, R. Sims, J. (2012) *Vintage Menswear*. Laurence King Publishing Ltd.
- Gözaydın, İ.B. (2002). *Türkiye'de Hukukun Batılılaşması, Modernleşme ve Batıcılık*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hakko, C. (1983). *Moda Olgusu*. Ankara: Vakko Yayınları.
- Herald, J. (1992). *Fashion of a Decade: The 1970s*. London: Batsford Ltd.
- Hebdige, D. (1998). *Subcultures The Meaning of Style*. (Çev. E. Tarım). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hiçyılmaz, E. (1993). *Beni Toprağıma Gömün*. İstanbul: Altın Kitapları Yayınevi.
- Işın, E. (2006). *İstanbul'da Gündelik Hayat*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İşbilen, A. (1995). *20. Yüzyıl Süresince Kadın Giysi Kalıplarının Uğradığı Form Değişikliği ve Nedenleri Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: Gazi Üniversitesi
- Kaiser, S.B. (1998). *The Social Psychology of Clothing, Symbolic Appearances in Context*. New York: Fairchild Publicatins.
- Kocatürk, U. (1999). *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Koç, F. Vural, T. Koca, E. Pamuk, B. (2006). *Moda Tarihinde Korselerin Giysi Konforu Açısından İncelenmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, 12. Ergonomi Kongresi. 16-18 Kasım.
- Komşuoğlu, Ş. ve Diğerleri. (1986). *Moda Resmi ve Giyim Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Küçükerman, Ö. (1996) *Türk Giyim Sanayiinin Tarihi Kaynakları*. GSD Dış Ticaret A.Ş.
- Langlois, G. Boismenu, J. Lefebvre L. and Regimbald, P. (2003). *20. Yüzyıl Tarihi*. İstanbul: Şehir Yayıncılık.
- Laver, J. (1996). *Costume Fashion*. Londra: James and Hudson Ltd.

- Lewis, B. (2000). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Meriç, N. (2000). *Osmanlı'da Gündelik Hayatın Değişimi*. İstanbul:Kaknüs Yayınları.
- Onur, N. (2004). *Moda Bulaşıcıdır*. İstanbul:Epsilon Yayıncılık.
- Ormanlar, Ç. (1999). *75 Yılda Değişen Yaşam Değişen İnsan:Cumhuriyet Modaları*. (Editörler. O. Baydar, D. Özkan). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Özer, İ. (2009). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Yaşam ve Moda*. İstanbul: Truva Yayınları.
- Özpulat, F. (2002). *Seminer Notları*. İzmir: Ege Üniversitesi Bergama Meslek Yüksekokulu.
- Peacock, J. (1196) *Mens Fashion*. Thomes and Hudson Ltd.
- Polhemus, T. (1997). *Style Surfing*. London: Thames and Hudson.
- Robbie, A. (1998). *Post Modernizm ve Popüler Kültür*. İstanbul: Sarmal Yayınları.
- Rouse, E. (1989). *Understanding Fashion*. London: Blackwell Science Ltd.
- Rowe, D. (1995). *Popüler Kültürler, Rock ve Sporda Haz Politikası*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Scholte, J.A. (1997). *Global Capitalism and the State*. International Affairs. No:73.
- Schneider,S. R. (2013) Gentlemen of Style, Gentleman's Gazette
- Stone, E. (1999). *The Dynamics of Fashion*. New York: Fairchild Publications.
- Sümer Holding A.Ş. Bursa Araştırma Geliştirme ve Eğitim İşletmesi. (1995). *Moda ve Moda Olgusu*. Bursa: Sagem Yayınları No:49.
- Tanpınar, A.H. (1998). *İstanbul'da Kimlik Değişimi*. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- Tezcan, H. (2008). *Sarayın Terzisi*. Mas Matbaacılık A.Ş.
- Tate, S.L. (1999). *Inside Fashion Design*. United State.
- Thorne, T. (1994). *Dictionary of Populer Culture , Fads, Fashions & Cults*. London: Bloomsbury.
- Tungate, M. (2006). *Modada Marka Olmak: Armani'den Zara'ya Moda Devlerinin Marka Oluşturma Tarzlari*. İstanbul: Rota Yayınları.
- Turan, Ş. (1994). *Türk Kültür Tarihi*. Ankara: Bilgi Yayınları

Watson, L. (2007). *Modaya Yön Verenler*. (Çev. G. Ayas). İstanbul: Güncel Yayıncılık.

Widdicombe, S. Woffitt, R. (1995). *The Language of Youth Subcultures, Society Identity in Action*. Great Britain Harvester Wheatsheaf.

Sürelî Yayın

Haftalık Mecmua, Aralık 1928.

Sevimli Ay, Ağustos 192

İnternet Kaynağı

<http://www.discoverhurley.org/speakeasy>

<http://www.esquire.com/style>

<http://www.asuitthatfits.com>

<http://myvintagevogue.com>

<http://hugoboss.knowledge.edu.pl/evolution-mens-fashion>

<http://myvintagevogue.com/gal/index.php?level=picture&id=1973>

<http://blog.sfgate.com/parenting/2011/09/01/feelin-groovy-mens-fashion-in-the-1970s-photos/>

http://pzrserVICES.typepad.com/vintageadvertising/2007/06/1980s_mens_fash.html

<http://english.ruvr.ru/2009/04/13/253832.html> (16.09.2012).

<http://gentlemeter.com/galleries/men-of-style-galleries/ataturk-gallery/>

<http://gentlemeter.com/2012/07/13/men-of-style-mustafa-kemal-ataturk/>

<http://www.topragiz.biz/resim/?v=4262244039.jpg>

<http://www.topragiz.biz/resim/?v=5786624441.jpg>

<http://www.fanpop.com/clubs/clark-gable/images/7080581/title/clark-gable-photo>

<http://www.doctormacro.com/Images/Cooper, Gary>

http://bolum6f.hpage.co.in/b%C3%B6l%C3%BCm_6f_26653458.html

<http://www.topragiz.biz/resim/?v=4321604105.jpg>

<http://eskiturkiyefotograflari.com/>

<http://www.stildolabim.com/2012/07/turkiye-de-1930-yllar-giyim-kusam.html>

<http://www.stildolabim.com/2012/07/1940-l-yllarda-giyim-kusam.html>

www.stildolabim.com/2012/07/1950-li-yllarda-giyim-kusam.html

www.stildolabim.com/2012/08/1960-l-yllarda-giyim-kusam.html

<http://www.dipsahaf.com/orhan-gencebay-kaderimin-oyunu-lp-1974/>

<http://www.frmtr.com/resim-galerileri/3591195-turgut-ozal-resimleri.html>

<http://foto.ekolay.net/foto-galeriler/4/10144/2008in-enleri-9.aspx>

<http://foto.ekolay.net/foto-galeriler/4/10144/2008in-enleri-9.aspx>

<http://www.dipsahaf.com/cem-karaca-ve-baris-manco-ortak-ropotaj-1/>

<http://www.modakulvar.com/e/837045/deniz-gezmis-parka-mont.html>

Diğer Kaynaklar

Vakko Kütüphanesi Reklam Arşivi

Bisse 2005-2006 Katalogu

Bisse 2006 Katalogu

Mudo 2009 Yaz Katalogu

ÖZGEÇMİŞ

22 Haziran 1981 tarihi, Erzincan ili Merkez doğumluyum. İlkokul, ortaokul ve liseyi İstanbul’da tamamladıktan sonra Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Hazır Giyim Öğretmenliği bölümüne girdim. Bu bölümden 2004 yılında mezun oldum. 2004 yılından beri özel şirketlerde, erkek giyim moda tasarımcısı olarak görev yapmaktayım. 2010 Bahar döneminden itibaren Beykent Üniversitesi Moda Tasarım Ana Bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladım.

Özel ilgi alanlarım; bisiklete binmek, yurtdışı ve yurtiçi tarihi bölgeleri gezmek ve kitap okumaktır.

Şayan BADEM